

**KOMUNITNÝ PLÁN ROZVOJA
SOCIÁLNYCH SLUŽIEB
MESTO PÚCHOV**

Použité skratky:

ÚPSVaR – Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny

MPSVaR SR – Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

atď. – a tak ďalej

napr. – napríklad

SR – Slovenská republika

EÚ – Európska únia

Z.z. – zberka zákona

Zb. - zberka

VÚC – Vyšší územný celok

NATO - North Atlantic Treaty Organization (Organizácia severoatlantickej aliancie)

DeD – Detský domov

SPO – Sociálnoprávna ochrana detí a mladistvých

MsÚ – Mestský úrad

RPSP – Rada pre poradenstvo v sociálnej práci

ZS – Zariadenie pre seniorov

ZOS – Zariadenie opatrovateľskej služby

OS – Opatrovateľská služba

PPSS – predpokladaná potreba sociálnych služieb

ESS – existujúce sociálne služby

D/N – dostatkovosť/nedostatkovosť

MVO – mimovládna organizácia

DSS – Domov sociálnych služieb

príp. – prípadne

ŤZP – ťažko zdravotne postihnutý

ZP – zdravotne postihnutý

PB – Podporované bývanie

REHS – Rehabilitačné stredisko

ZS+DSS – Zariadenie pre seniorov + Domov sociálnych služieb

ESF – Európsky sociálny fond

ÚTSK – Úrad Trenčianskeho samosprávneho kraja

DDC – Detské diagnostické centrum

VZN – všeobecné záväzné nariadenie

PHSR – Plán hospodárskeho rozvoja

OBSAH

1. Sociologické a demografické údaje mesta	8
1.1. Obyvateľstvo	12
2. Legislatíva a terminológia v sociálnej oblasti	13
2.1. Národná legislatíva a dokumenty	15
2.2. Zákon o sociálnych službách	15
2.2.1. Poskytovanie sociálnych služieb	16
2.2.2. Druhy sociálnych služieb	17
2.2.3. Formy sociálnych služieb	17
2.2.4. Druhy činností pri poskytovaní sociálnych služieb	18
2.2.5. Pôsobnosť mesta	19
2.2.6. Komunita a komunitný rozvoj	20
2.3. Sociálne bývanie	21
2.4. Núdzna	22
3. Sociálna analýza	24
3.1. Analýza vonkajšieho prostredia	24
3.1.1. Sociologické faktory	24
3.1.2. Technologické faktory	24
3.1.3. Ekonomické faktory	24
3.1.4. Politické faktory	24
3.2. Analýza vnútorného prostredia	25
3.2.1. Nezamestnanosť	25
3.2.2. Sociálne znevýhodnené skupiny	25
3.2.3. Uchádzači o zamestnanie	26
3.2.4. Sociálne dávky	27
3.2.5. Sociálnoprávna ochrana a sociálna kuratela	29
4. Inštitúcie pôsobiace v sociálnej oblasti	31
4.1. Pôsobenie Mesta v sociálnej oblasti	31
4.2. Spolupráca subjektov	32
5. Financovanie sociálnej oblasti	34
5.1. Rozpočet mesta	34
5.1.1. Pomoc občanom v hmotnej núdzi	34
5.1.2. Obnova rodinných pomerov	35
5.1.3. Podpora seniorov	36
5.2. Financovanie terénnych služieb	36
5.2.1. Opatrovateľská služba	36
6. Inštitucionálne služby verus terénne služby	37
6.1. Požiadavky prijímateľov sociálnych služieb, identifikácia najzávažnejších problémov a pripomienok	37
7. Analýza stavu sociálnych služieb (porovnanie dostatkovosti a variability služieb)	38
7.1. Metodika spracovania	38
7.2. Predpokladané potreby sociálnych služieb, dostatkovosť / nedostatkovosť	40
7.2.1. Seniori	40
7.2.1.1. SWOT analýza sociálnych služieb	44
7.2.1.2. Ciele a opatrenia pre cieľovú skupinu SENIORI	46
7.2.2. Zdravotne postihnutí občania	48

7.2.2.1. SWOT analýza sociálnych služieb	52
7.2.2.2. Ciele a opatrenia pre cieľovú skupinu: občania so zdravotným postihnutím	53
7.2.3. Osoby vyžadujúce AZYLOVÉ UBYTOVANIE	55
7.2.3.1. Ciele a opatrenia	57
7.2.4. Sociálne poradenstvo a prevencia	59
7.3. Sociálnoprávna ochrana detí a mladistvých	60
7.3.1. SWOT analýza SPO	61
7.3.2. Ciele a opatrenia pre cieľovú skupinu SPO	62
8. Definovanie a sumarizácia najzávažnejších problémov	63
8.1. Stanovenie priorít a cieľov rozvoja sociálnych služieb	63
8.2. Stratégia rozvoja sociálnych služieb	64
Použitá literatúra, Zdroje čerpania informácií	67
Príloha č.1 Zoznamy zariadení poskytujúcu sociálnu službu	69
Príloha č.2 Metodika k implementácii inovatívneho programu – „Mosty z chudoby“ – MANUÁL	75

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka č.1 Prírastok (-úbytok) obyvateľstva sťahovaním (‰)	12
Tabuľka č.2 Prirodzený prírastok (-úbytok) obyvateľstva (‰)	12
Tabuľka č.3 Sobášnosť, rozvodovosť (‰)	12
Tabuľka č.4 Z dostupných informácií bol zostavený prehľad o počte uchádzačov o zamestnanie (údaj k 31.12. daného roka)	25
Tabuľka č.5 Vybrané ukazovatele sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v meste	30
Tabuľka č.6 Rozpočet podprogramu bežných výdavkov - Pomoc občanom v hmotnej núdzi	35
Tabuľka č.7 Rozpočet podprogramu kapitálových výdavkov – Pomoc občanom v hmotnej núdzi	35
Tabuľka č.8 Rozpočet podprogramu bežných výdavkov - Obnova rodinných pomerov	35
Tabuľka č.9 Rozpočet podprogramu bežných výdavkov – Podpora seniorov	36
Tabuľka č.10 Rozpočet podprogramu kapitálových výdavkov – Podpora seniorov	36
Tabuľka č.11 Rozpočet podprogramu bežných výdavkov – Opatrovateľská služba zahŕňa dennú opatrovateľskú starostlivosť	36
Tabuľka č.12 Podiel osôb potrebujuúcich pomoc pri sebaobsluže podľa miery závislosti mesta Púchov	41
Tabuľka č.13 Predpokladaná potreba pre cieľovú skupinu – seniori	42
Tabuľka č.14 Existujúce sociálne služby	42
Tabuľka č.15 Opatrovateľská služba poskytovaná mestom Púchov	42
Tabuľka č.16 Porovnanie predpokladu a existujúcich sociálnych služieb pre cieľovú skupinu – seniori	43
Tabuľka č.17 Predpokladaný počet občanov s určitým zdravotným postihnutím	49
Tabuľka č.18 Opatrovateľská služba Púchov – počet občanov	49
Tabuľka č.19 Existujúce sociálne služby	50
Tabuľka č.20 Porovnanie predpokladaných a existujúcich sociálnych služieb pre cieľovú skupinu – zdravotne postihnutých občanov	50
Tabuľka č.21 Predpokladaný počet obyvateľov vyžadujúcich azylové ubytovanie	56

Tabuľka č.22 Existujúce sociálne služby_____	56
Tabuľka č.23 Porovnanie predpokladu a existujúcich sociálnych služieb pre cieľovú skupinu – krízová intervencia, deti a rodičia_____	56
Tabuľka č.24 Počet poskytovateľov sociálneho poradenstva v meste Púchov_____	59
Tabuľka č.25 Vybrané ukazovatele sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v meste_____	60
Tabuľka č.26 Orientačné údaje o potrebe sociálnych služieb v oblasti starostlivosti o deti a rodinu_____	61
Tabuľka č. 27 Zoznam zariadení poskytujúce sociálnu službu na území mesta Púchov_____	69
Tabuľka č. 28 Zoznam nadácií na území mesta Púchov_____	71
Tabuľka č. 29 Zoznam neziskových organizácií na území mesta Púchov_____	72
Tabuľka č. 30 Zoznam zariadení poskytujúce sociálnu službu v okrese Púchov_____	74

ZOZNAM GRAFOV

Graf č.1 Počet evidovaných uchádzačov_____	25
Graf č.2 Porovnanie predpokladu a existujúcich sociálnych služieb pre cieľovú skupinu – seniori_____	43
Graf č.3 Porovnanie predpokladaných a existujúcich sociálnych služieb pre cieľovú skupinu – zdravotne postihnutých občanov_____	50

ZOZNAM MÁP

Mapa č.1 Existujúce sociálne služby v okrese Púchov_____	39
--	----

1. Sociologické a demografické údaje mesta

Poloha mesta:

Katastrálne územie (k.ú.) mesta Púchov je súčasťou Alpsko-Himalájskej sústavy, v rámci nej je súčasťou podsústavy Karpaty, provincie Západné Karpaty, subprovincie Vonkajšie Západné Karpaty, oblasti Slovensko-moravské Karpaty. Zo 4 celkov oblasti Slovensko-moravských Karpát do k.ú. mesta zasahujú 3 celky: Javorníky, Považské Podolie a Biele Karpaty. V rámci celku Javorníky do k.ú. mesta zasahujú oddiele Nízke Javorníky a Vysoké Javorníky, v rámci nich pododdiele Púchovská vrchovina, Javornícka brázda (z oddiele Nízke Javorníky) a Javornícka hornatina (z oddiele Vysoké Javorníky). V rámci celku Považské Podolie do k.ú. mesta zasahujú oddiele Podmanínska pahorkatina a Ilavská kotlina. V rámci celku Biele Karpaty do k.ú. mesta zasahujú oddiele Vršatské bradlá a Kýčerská hornatina.

Nadmorská výška k.ú. mesta sa pohybuje medzi 239-570 m.n.m., stred mesta je v nadmorskej výške 265 m.n.m.. Väčšia časť obývaného územia leží v nadmorskej výške do 300 m: Horné Kočkovce (264 m.n.m.), Púchov (265 m.n.m.), Hrabovka (266 m.n.m.), Nosice (280 m.n.m.), Vieska-Bezdedov (282 m.n.m.). Nad 300 m.n.m. sú položené len mestské časti lhríše (355 m.n.m.) a Hoština (400 m.n.m.).

Typ geologického substrátu a typ reliéfu predstavujú prvotný diferenciačný prvok z hľadiska ostatných prírodných zložiek krajiny, ale aj z hľadiska možného využitia človekom.

Geologický podklad riešeného územia je veľmi zložitý.

Základné kvartérne útvary k.ú. mesta sú nesúvislé plytké stráňové a podstráňové sedimenty na flyšoidných sedimentoch s prevahou pieskocov, lokálne zlepencov, brekcií (paleogén a krieda), nesúvislé plytké stráňové a podstráňové sedimenty na prevažne masívnych karbonatických horninách s intenzívnymi krasovými procesmi (mezozoikum), nesúvislé plytké stráňové a podstráňové sedimenty na litologicky menlivých karbonátových až nekarbonátových komplexoch hornín s lokálnym výskytom krasových procesov (mezozoikum). Okrem nich kvartér tvoria aj plošinové a stráňové sedimenty polygénneho pôvodu (prevažne würm), fluvialno-nívné sedimenty v dolinách pohorí (holocén) a fluvialne sedimenty stredných terás (riss).

Z hľadiska hydrogeologického podklad riešeného územia vo väčšej časti tvorí paleogén (paleogén vcelku [kde priepustnosť je puklinovo-vrstvová – veľmi slabá], paleogén s prevládanim zlepencov [kde priepustnosť je pórovo-puklinová] a mezozoikum (mladšie mezozoikum a bradlové pásmo (priepustnosť puklinovo-vrstvová – slabá až veľmi slabá). Pozdĺž rieky Váh sa však vyskytuje aj kvartér – piesky a štrky význačnejších terás a náplavových kužeľov (priepustnosť pórová – dobrá).

Na základe exogénnych procesov rozhodujúca väčšina k.ú. mesta je eróznodenudačným reliéfom, akumulačný reliéf sa vyskytuje len v južnej polovici k.ú. pozdĺž rieky Váh. Vo väčšine územia ide o fluvialne rezaný rázsochový reliéf (fluvialna rezaná vrchovina a fluvialna rezaná hornatina), čo je reliéf príkrovovo-vrásových štruktúr so silným uplatnením litológie). V južnej časti k.ú. mesta pozdĺž rieky Váh sa vyskytuje aj proluvialny reliéf (reliéf na polygen. sedimentoch slabo spevnených až sypkých štruktúr so slabým uplatnením litológie).

V k.ú. mesta sa nachádzajú prevažne tieto vybrané typy reliéfu: hornatinový reliéf, vrchovinový reliéf, reliéf eróznych brázd, reliéf pedimentových podvrchovín a pahorkatín. Rozsiahlejší reliéf nív sa nachádza pozdĺž rieky Váh.

V riešenom území sa nachádzajú tieto vybrané tvary reliéfu: morfológicky výrazné stráne na tektonických poruchách, bradlové tvrdoše, zosuvy, poriečne nivy a riečne terasy stredné.

Z hľadiska seizmických pomerov sa územie obce v rámci Slovenska zaraďuje medzi neaktívne oblasti.

Vznik mesta:

Prvýkrát história písomne zaregistrovala Púchov v roku **1243**, kedy **kráľ Belo IV.** vydal viacero darovacích listín a v jednej z nich sa spomína aj **muž menom Puch**, vlastník rovnomennej osady. Jej založenie môžeme datovať do obdobia okolo roku 1100, kedy sa púchovskí ľudia po opätovnom zničení hrádka a ich sídliska pri púchovskej "Skale" Maďarmi presťahovali na rovinu pod touto skalou. Púchovskú "Skalu" ešte aj dnes archeológovia radia k najintenzívnejšie osídleným polohám z obdobia praveku a ranej doby dejinnej. Veď v archeológii má svoje pevné miesto aj pojem "púchovská kultúra", ktorá reprezentuje prelome letopočtov.

Pre názov "**púchovská kultúra**" sa stali základom archeologické nálezy vykopané barónom Hoennigom. Tento rodák s Hildeshemu, ktorý je pochovaný v Púchove, získal pri prekopávaní sídliskových vrstiev viacero pozoruhodných nálezov. Jedinú známu podobu Skaly vyhotovil práve Hoennig. Zachytáva archeologickú situáciu a upozorňuje aj na ľudovú tradíciu: bralo vraj pripomína Máriu Teréziu s jej dvorným radcom Václavom Antonínom Kounicom.

Od konca 15. storočia až do druhej polovice 19. storočia tvrdil muziku v Púchove **rod Marczibányovcov**. V prvej polovici 17. storočia sa v meste usadili moravskí bratia a Púchov sa preslávil ich súkennickými výrobkami. Vďaka výhodnej zemepisnej polohe sa Púchov stal prirodzeným obchodným centrom oblasti.

V roku **1649 kráľ Ferdinand** udelil mestu právo konať výkladné jarmoky. Práve v roku 350. výročia udelenia jarmočných práv mesto Púchov tradíciu jarmokov a trhov obnovilo organizovaním Prvého púchovského jarmoku v septembrovom termíne '99. Tradičnými remeslami, rozvojom ktorých mesto rástlo, bolo súkenníctvo, hrnčiarstvo a kníhtlač.

Centrom púchovského tkáčstva bola práve **Moravská ulica**, kde v roku 1761 pôsobilo 68 súkenníckych dielní. Tu sa rodil aj púchovský ľudový kroj zdobený **modrotlačou**, ktorá tiež patrí k špecifikám mesta. Výrobňa Stanislava Trnku je totiž jedinou výrobňou modrotlače na Slovensku a svojím spôsobom je malým múzeom. Jednou z mála historických pamiatok, ktorá sa v Púchove zachovala, je **Župný dom**. Barokovo-historickú stavbu dal na konci 18. storočia postaviť **Imrich Marczibányi**. Je umelecko-historicky hodnotným dokladom historického vývoja, Životného spôsobu a prostredia spoločnosti. Dnes je Župný dom sídlom múzea púchovskej kultúry. Po útlme rozvoja mesta v 18. storočí dochádza k zlepšeniu pomerov v druhej polovici 19. storočia vybudovaním železnice.

Od začiatku 20. storočia sa objavujú prvé fabriky, postupne **Syderolit a Syenit** na výrobu škridlíc, prvá slovenská továreň na odevy "Rolný" (dnešná Makyta) a nakoniec aj výrobňa pneumatík - dnešný **Matador**, resp. Continental. V čase Rakúsko-Uhorska patril Púchov pod správu Trenčianskej župy, po vzniku ČSR sa zaradil ako okresné mesto pod Žilinský kraj. Tento stav trval až do roku 1960, keď bol okres Púchov zrušený a jeho územie sa stalo súčasťou okresu Považská Bystrica. Od roku 1996 je Púchov opäťovne okresným mestom.

Názov mesta:

Púchov

Erb mesta:

Románsky štít na modrom pozadí a v ňom striebroodetá, zlatokorunovaná, zlatonimbovaná postava svätej Margity so zlatým skloneným mečom v pravici a so zlatou palmovou ratolesťou v ľavici, pred doľava otočeným, na chrbte ležiacim, bezkrídlym drakom.

V roku 1982 na návrh heraldickej komisie mesto pristúpilo k vytvoreniu skutočného mestského erbu, ktorý by korenil v historickom pečatnom symbole. Hlavnou erbovou figúrou sa stal kvet margaréty a z historickej pečate sa prevzal motív meča. Mesto tento svoj erb prijalo 14. mája 1986.

V roku 1991 poslanci mesta žiadali o zmenu erbu a k návratu variantu vychádzajúceho z pečatidla z roku 1670. Výsledok ankety občanov - za zmenu erbu bolo 73,27 % zúčastnených. Preto mestské zastupiteľstvo uznesením č. 41/92 schválilo zmenu erbu a uložilo spracovať návrh na nový erb mesta s tradičnou postavou sv. Margity. Návrh nového erbu výtvarne spracoval Mgr. Štefan Filač, poslancami bol schválený dňa 24. 6. 1992.

Evidovaný v Heraldickom registri Slovenskej republiky, zväzok III, str. 137, Ministerstvo vnútra SR a Matica Slovenská, 2003.

1.1. Obyvatel'stvo

Tabuľka č.1 Prírastok (-úbytok) obyvateľ'stva sťahovaním (‰)

Ukazovateľ	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Prisťahovaní	311	208	201	184	218	174	211	156
Vysťahovaní	199	273	251	248	180	284	253	185
Prírastok (-úbytok) sťahovaním	112	-65	-50	-64	38	-110	-42	-29

Zdroj: Mestský úrad Púchov 2009

Tabuľka č.2 Prírodný prírastok (-úbytok) obyvateľ'stva (‰)

Ukazovateľ	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Narodení živo	157	190	167	152	156	158	165	174
Zomretí	169	161	161	165	175	150	146	165
Prírodný prírastok (-úbytok)	-12	29	6	-13	-19	8	19	9

Zdroj: Mestský úrad Púchov 2009

Tabuľka č.3 Sobášnosť, rozvodovosť (‰)

Ukazovateľ	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Sobáše	105	114	105	93	90	90	97	95
Rozvody	41	48	37	55	51	31	57	60

Zdroj: Mestský úrad Púchov 2009

2. Legislatíva a terminológia v sociálnej oblasti

Do systému sociálnych služieb sú zapojené 3 typy aktérov/účastníkov:

- občan - klient, ktorému sú služby poskytované,
- poskytovatelia sociálnych služieb – sieť inštitúcií, mimovládnych organizácií, iných právnických a fyzických osôb,
- riadiace orgány – samosprávy obcí a miest, samosprávne kraje, ÚPSVaR a MPSVaR SR.

Terminológia : základné vymedzenie pojmov

1. Sociálna prevencia

Sociálna prevencia je odborná činnosť na predchádzanie a na zabraňovanie príčinám vzniku, prehĺbovania alebo opakovania porúch psychického vývinu, fyzického vývinu alebo sociálneho vývinu občana. Formy prevencie sú: vyhľadávacia, sanačná, rehabilitačná, resocializačná a vzdelávacia činnosť.

2. Sociálno-patologické javy

Sociálno-patologické javy sú javy, ktoré sú všeobecne spoločensky nežiaduce a nenormálne. Patria sem rôzne formy deviantného a nespoločenského správania.

3. Krízová intervencia

Krízová intervencia je špecializovaná pomoc osobám, ktoré sa ocitli v kríze. Ide hlavne o zásah na úrovni rodiny, sociálnu intervenciu a v nutných prípadoch aj intervenciu psychofarmakologickú, ktorá môže byť spojená s krátkodobou hospitalizáciou. Základom krízovej intervencie je, že musí byť okamžitá, aktívna, ľahko dosiahnuteľná .

4. Sanácia

Sanácia je odborná činnosť, ktorej cieľom je náprava alebo ozdravovanie neželateľných, nezdravých pomerov a podmienok sociálneho prostredia občana/klienta.

5. Sociálno-právna ochrana

Sociálnoprávna ochrana je činnosť na ochranu práv a právom chránených záujmov občanov.

6. Sociálne poradenstvo

Sociálne poradenstvo je odborná činnosť zameraná na zistenie rozsahu a charakteru sociálnej núdze a sociálnych problémov, na zistenie príčin jej vzniku, na poskytnutie informácií o možnostiach riešenia sociálnej núdze a sociálnych problémov a na usmernenie občana pri voľbe a uplatňovaní foriem sociálnej pomoci a sociálnych služieb.

7. Sociálne služby a sociálna pomoc

Sociálne služby a sociálna pomoc sú súborom činností, ktoré občanovi poskytujú pomoc v nepriaznivej sociálnej situácii a ochranu pred sociálnym vylúčením, Pomáhajú zabezpečiť základné životné podmienky, nadobudnúť sociálnu stabilitu a obnoviť sociálnu nezávislosť a suverenitu. Tieto služby a pomoc sú poskytované verejnou správou (štát, samospráva) a súkromnými poskytovateľmi (občianske združenia, neziskové organizácie, cirkevné organizácie atď).

Sociálne služby môžeme rozdeliť podľa miesta pôsobenia na:

- Terénne sociálne služby, ktoré sú poskytované v prirodzenom prostredí občana/klienta, čiže v jeho domácnosti napr. opatrovateľská služba.
- Komunitné sociálne služby, ktoré sú poskytované priamo v komunite, kde občan žije – napr. sociálne poradenstvo, denné centrá atď.

- Reziđenčné sociálne služby, ktoré sú poskytované v pobytových zariadeniach a občan/klient v nich dlhodobo žije – napr. domovy sociálnych služieb, domovy dôchodcov.

8. Nepriaznivá sociálna situácia

Nepriaznivou sociálnou situáciou sa rozumie taká situácia, v ktorej osoba pre stratu sebestačnosti/samostatnosti z dôvodu veku, zdravotného stavu, pre krízovú sociálnu situáciu, životné návyky, sociálne znevýhodňujúce prostredie, ohrozenie práv a záujmov trestnou činnosťou inej osoby, prípadne z iných závažných dôvodov, alebo ak jej spôsob života vedie ku konfliktu so spoločnosťou, nie je schopná sama dostatočne zabezpečovať a uspokojovať svoje životné potreby a tieto potreby ani nie sú inak v dostatočnej miere zabezpečené.

9. Komunitné plánovanie

Komunitné plánovanie, pojem používaný aj pre plánovanie rozvoja sociálnych služieb, je jednou zo základných metód riadenia rozvojových procesov v regióne alebo komunite. Je to metóda, pomocou ktorej môžeme plánovať sociálne služby tak, aby zodpovedali lokálnym špecifikám a potrebám jednotlivých občanov. Komunitné plánovanie je otvorený proces zisťovania potrieb a zdrojov a hľadania najlepších riešení rozvoja a implementácie sociálnych služieb

10. Analýza sociálnych potrieb obyvateľstva

Analýza sociálnych služieb je základná odborná metóda na získanie vstupných údajov pre komunitné plánovanie. Služi na zistenie základných demografických informácií, sociálnych problémov, ale aj zdrojov, ktoré sa nachádzajú v danej komunite.

11. Štandardy kvality sociálnych služieb

Pod štandardami kvality sociálnych služieb sa rozumie súbor kritérií, ktoré umožňujú rozpoznať úroveň kvality poskytovaných sociálnych služieb v oblasti procedurálnej, personálnej a prevádzkovej.

12. Integrácia

Pod integráciou rozumieme komplexný proces vyrovnávania príležitosti osobám v nepriaznivej sociálnej situácii a umožnenie prístupu k bežným podmienkam života. Pod sociálnym začleňovaním (sociálnou integráciou) sa rozumie proces, ktorý zabezpečuje, že osoby sociálne vylúčené alebo sociálnym vylúčením ohrozené dosiahnu príležitosti a možnosti, ktoré im napomáhajú plne sa zapojiť do ekonomického, sociálneho i kultúrneho života spoločnosti a umožňujú im žiť spôsobom, ktorý je v spoločnosti považovaný za bežný

Pojem integrácia znamená tiež zjednocovanie postojov, hodnôt, správania a smerovania rôzneho druhu. Oplyvňuje medziľudské vzťahy a rovnako aj identitu jednotlivcov. Je potrebná tam, kde do kontaktu prichádzajú odlišné javy, situácie, postoje či aktivity. Integrácia je jedným z nástrojov, ktoré pomáhajú tieto rozdiely prekonávať.

13. Inklúzia

V posledných rokoch sa začal používať pojem inklúzia, ktorá vníma skupinu ľudí s postihnutím ako podmnožinu zdravej spoločnosti (tak ako sú podmnožinou napríklad deti alebo dôchodcovia) a nehovorí o tom, či ide o podriadenú alebo nadriadenú skupinu. Inklúzia je krokom na ceste, kde sú ľudia s postihnutím prijímaní a získavajú uznanie za svoj prínos k akejkoľvek ľudskej činnosti práve pre svoju odlišnosť.

Na Slovensku sa pojmy inklúzia a integrácia používajú často ako synonymá, ako rovnaké pojmy. Pojem inklúzia má však odlišné charakteristiky:

1. Inklúzia je spoločným problémom ľudí s postihnutím a ľudí zdravej populácie.
2. Inklúzia je vzťahom partnerstva.
3. Inklúzia je nová hodnota, vytvorená z hodnôt menšiny a tiež z hodnôt väčšiny.

4. Začlenenie ľudí s postihnutím do inštitúcií bežnej populácie nie je jedinou formou inklúzie.

2.1. Národná legislatíva a dokumenty

Sociálna oblasť súvisí v nasledujúcimi dokumentmi vyššej úrovne:

- Národný strategický referenčný rámec – základný strategický dokument SR, na základe ktorého Slovenská republika môže využívať zdroje z fondov EÚ v programovacom období 2007-2013
- Programové vyhlásenie vlády (august 2006)
- Národný akčný plán dekády začleňovania rómskej populácie 2005 – 2015
- Národná správa o stratégiách sociálnej ochrany a sociálnej inklúzie 2006 - 2008
- Stratégia rozvoja sociálnych služieb trenčianskeho samosprávneho kraja

Sociálnu problematiku rieši najmä nasledujúca legislatíva SR:

- Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách
- Výnos MPSVaR SR z 5.12.2007 č. 29775/2007 – II/1 o poskytovaní dotácií v pôsobnosti MPSVaR SR
- Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálno-právnej ochrane detí a sociálnej kuratele
- Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi v znení neskorších predpisov.

Komunitný plán sociálnych služieb sa vypracúva na základe národných priorít rozvoja sociálnych služieb. Podľa záverečnej správy z výskumnej úlohy, ktorú spracovalo Stredisko pre štúdium práce a rodiny, základnými prioritami pre vládu v oblasti rozvoja sociálnych služieb bude:

- zavedenie komunitného plánovania rozvoja sociálnych služieb,
- transformácia existujúcich sociálnych zariadení s nízkou kvalitou služieb,
- dôsledná implementácia štandardov kvality sociálnych služieb a kontroly štátu nad ich dodržiavaním,
- zabezpečenie systematického vzdelávania zamestnancov sociálnych služieb

2.2. Zákon o sociálnych službách

Zákon č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách definuje nasledovné pojmy:

Sociálna služba je odborná činnosť, obslužná činnosť alebo ďalšia činnosť alebo súbor týchto činností, ktoré sú zamerané na

- a) prevenciu vzniku nepriaznivej sociálnej situácie, riešenie nepriaznivej sociálnej situácie alebo zmiernenie nepriaznivej sociálnej situácie fyzickej osoby, rodiny alebo komunity,
- b) zachovanie, obnovu alebo rozvoj schopnosti fyzickej osoby viesť samostatný život a na podporu jej začlenenia do spoločnosti,
- c) zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb fyzickej osoby,
- d) riešenie krízovej sociálnej situácie fyzickej osoby a rodiny,

e) prevenciu sociálneho vylúčenia fyzickej osoby a rodiny.

Nepriaznivá sociálna situácia je ohrozenie fyzickej osoby sociálnym vylúčením alebo obmedzenie jej schopnosti sa spoločensky začleniť a samostatne riešiť svoje problémy

- a) z dôvodu, že nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb,
- b) pre svoje životné návyky alebo pre spôsob života,
- c) pre ťažké zdravotné postihnutie alebo nepriaznivý zdravotný stav,
- d) z dôvodu, že dovŕšila vek potrebný na nárok na starobný dôchodok (ďalej len „dôchodkový vek“),
- e) pre výkon opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím,
- f) pre ohrozenie správaním iných fyzických osôb alebo
- g) z dôvodu, že sa stala obeťou obchodovania s ľuďmi.

Zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb fyzickej osoby je zabezpečenie ubytovania, stravy, nevyhnutného ošatenia, obuvi a nevyhnutnej základnej osobnej hygieny.

Krízová sociálna situácia je ohrozenie života alebo zdravia fyzickej osoby a rodiny, ktoré vyžaduje bezodkladné riešenie sociálnou službou.

2.2.1. Poskytovanie sociálnych služieb

Fyzická osoba má právo výberu sociálnej služby, formy jej poskytovania a poskytovateľa sociálnej služby. Mesto a VÚC v rozsahu svojej pôsobnosti zabezpečuje dostupnosť sociálnej služby pre fyzickú osobu, ktorá je odkázaná na sociálnu službu a právo výberu sociálnej služby.

Mesto a VÚC fyzickej osobe poskytne sociálnu službu, alebo zabezpečí poskytnutie sociálnej služby prostredníctvom právnickej osoby, ktorú zriadila alebo založila na tento účel, alebo u iného verejného či neverejného poskytovateľa sociálnej služby.

Ak fyzická osoba má vydané právoplatné rozhodnutie o odkázanosti na sociálnu službu, o ktorej poskytnutie žiada, mesto a VÚC v rozsahu svojej pôsobnosti poskytne alebo zabezpečí poskytovanie sociálnej služby najneskôr do 60 dní od doručenia žiadosti o uzatvorenie zmluvy o poskytovanie sociálnej služby.

Poskytovateľ sociálnej služby je povinný plánovať poskytnutie sociálnej služby prijímateľa - individuálny rozvojový plán, plniť podmienky kvality poskytovanej sociálnej služby podľa zákona, vypracovať a uskutočňovať program supervízie.

Sociálna služba sa poskytuje na neurčitý čas alebo na určitý čas. Sociálne služby možno účelne a vhodne spájať. Sociálna služba v nocľahárni, útulku, nízko prahovom dennom centre a nízkoprahovom dennom centre pre deti a rodinu môže mať aj nízkoprahový charakter.

Sociálnu službu v zariadení nemožno poskytovať fyzickej osobe, ktorej zdravotný stav si vyžaduje ústavnú zdravotnú starostlivosť v zdravotníckom zariadení.

2.2.2. Druhy sociálnych služieb

Sociálne služby podľa druhu sú:

a) sociálne služby na zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb v zariadeniach, ktorými sú:

1. nocľaháreň,
2. útulok,
3. domov na pol ceste,
4. nízkoprahové denné centrum,
5. zariadenie núdzového bývania,

b) sociálne služby na podporu rodiny s deťmi, ktorými sú:

1. pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa a podpora zosúladenia rodinného života a pracovného života,
2. poskytovanie sociálnej služby v zariadení dočasnej starostlivosti o deti,
3. poskytovanie sociálnej služby v nízkoprahovom dennom centre pre deti a rodinu,

c) sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku, ktorými sú:

1. poskytovanie sociálnej služby v zariadení pre fyzické osoby, ktoré sú odkázané na pomoc inej fyzickej osoby a pre fyzické osoby, ktoré dovŕšili dôchodkový vek,
2. opatrovateľská služba,
3. prepravná služba,
4. sprievodcovská služba a predčitateľská služba,
5. tlmočnická služba,
6. sprostredkovanie tlmočnickej služby,
7. sprostredkovanie osobnej asistencie,
8. požičiavanie pomôcok,

d) sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií, ktorými sú:

1. monitorovanie a signalizácia potreby pomoci,
2. krízová pomoc poskytovaná prostredníctvom telekomunikačných technológií,

e) podporné služby, ktorými sú:

1. odľahčovacia služba,
2. pomoc pri zabezpečení opatrovníckych práv a povinností,
3. poskytovanie sociálnej služby v dennom centre,
4. poskytovanie sociálnej služby v integračnom centre,
5. poskytovanie sociálnej služby v jedálni,
6. poskytovanie sociálnej služby v práčovni,
7. poskytovanie sociálnej služby v stredisku osobnej hygieny.

2.2.3. Formy sociálnych služieb

Sociálna služba sa poskytuje ambulantnou formou, terénnou formou, pobytovou formou alebo inou formou podľa nepriaznivej sociálnej situácie a prostredia, v ktorom sa fyzická osoba zdržiava.

Ambulantná sociálna služba sa poskytuje fyzickej osobe, ktorá dochádza, je sprevádzaná alebo dopravovaná do miesta poskytovania sociálnej služby. Miestom poskytovania

ambulantnej sociálnej služby môže byť aj zariadenie.

Terénna sociálna služba sa poskytuje fyzickej osobe v jej prirodzenom sociálnom prostredí. Terénnu sociálnu službu možno poskytovať aj prostredníctvom terénnych programov, ktorých cieľom je predchádzať sociálnemu vylúčeniu fyzickej osoby, rodiny a komunity, ktoré sú v nepriaznivej sociálnej situácii. Terénne programy sa vykonávajú odbornými činnosťami alebo ďalšími činnosťami podľa tohto zákona.

Pobytová sociálna služba sa poskytuje, ak súčasťou sociálnej služby je ubytovanie. Pobytová sociálna služby sa poskytuje ako celoročná sociálna služba alebo týždenná sociálna služba.

Poskytovanie terénnej sociálnej služby alebo ambulantnej sociálnej služby má prednosť pred pobytovou sociálnou službou. Ak terénna sociálna služba alebo ambulantná sociálna služba nie je vhodná, účelná alebo dostatočne nerieši nepriaznivú sociálnu situáciu fyzickej osoby, poskytuje sa pobytová sociálna služba. Pri pobytovej sociálnej službe má prednosť týždenná pobytová sociálna služba pred celoročnou pobytovou sociálnou službou. Poskytovanie sociálnej služby pre seniorov a zdravotne postihnutých v zariadení s kapacitou nižšou ako 40 miest má prednosť pred poskytovaním sociálnej služby v zariadení s vyššou kapacitou.

Sociálnu službu možno poskytovať aj inou formou, najmä telefonicky alebo s použitím telekomunikačných technológií (monitorovanie a signalizácia potreby pomoci, krízová pomoc poskytnutá formou sociálneho poradenstva prostredníctvom telefónu, faxu a internetu).

2.2.4. Druhy činností pri poskytovaní sociálnych služieb

Poskytovateľ sociálnej služby je povinný vykonávať odborné činnosti, obslužné činnosti a ďalšie činnosti, zabezpečovať vykonávanie týchto činností alebo utvárať podmienky na ich vykonávanie v rozsahu ustanovenom týmto zákonom, pre druh sociálnej služby, ktorý poskytuje.

Odborné činnosti sú najmä:

- a) základné sociálne poradenstvo,
- b) špecializované sociálne poradenstvo,
- c) pomoc pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby,
- d) pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov,
- e) sociálna rehabilitácia,
- f) ošetrovateľská starostlivosť v zariadení,
- g) pracovná terapia,
- h) tlmočenie,
- i) sprostredkovanie
  1. tlmočenia,
  2. osobnej asistencie,
- j) pomoc pri výkone opatrovníckych práv a povinností.

Obslužné činnosti sú ubytovanie, stravovanie, upratovanie, pranie, žehlenie a údržba bielizne a šatstva.

Ďalšie činnosti sú:

- a) utváranie podmienok na
  1. prípravu stravy, výdaj stravy a výdaj potravín,
  2. vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny,
  3. poskytovanie nevyhnutného ošatenia a obuvi,
  4. úschovu cenných vecí,
  5. vzdelávanie,

- 6. záujmovú činnosť,
- b) poskytovanie
  - 1. osobného vybavenia,
  - 2. nevyhnutného ošatenia a obuvi,
  - 3. prepravy,
- c) donáška stravy,
- d) požičiavanie pomôcok,
- e) zabezpečenie záujmovej činnosti.

Sociálne poradenstvo je odborná činnosť zameraná na pomoc fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii. Sociálne poradenstvo sa vykonáva na úrovni základného sociálneho poradenstva a špecializovaného sociálneho poradenstva.

Pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov je odborná činnosť, ktorá sa vykonáva s písomným súhlasom plnoletej fyzickej osoby a je zameraná najmä na poradenstvo pri vybavovaní úradných záležitostí, pomoc pri vybavovaní osobných dokladov, pri spisovaní a podávaní písomných podaní, vypisovaní tlačív, pri písomnej komunikácii v úradnom styku vybavovaní iných vecí v záujme fyzickej osoby.

Sociálna rehabilitácia je odborná činnosť na podporu samostatnosti, nezávislosti, sebastačnosti fyzickej osoby rozvojom a nácvikom zručností alebo aktivizovaním schopností a posilňovaním návykov pri sebaobsluže, pri úkonoch starostlivosti o domácnosť pri základných sociálnych aktivitách.

Pracovná terapia je odborná činnosť na osvojenie pracovných návykov a zručností fyzickej osoby pri vykonávaní pracovných aktivít pod odborným vedením za účelom obnovy, udržania alebo rozvoja jej fyzických schopností, mentálnych schopností a pracovných schopností a jej začlenenia do spoločnosti.

2.2.5. Pôsobnosť mesta

Podľa § 80 zákona č. 448/2008 o sociálnych službách mesto

- a) vypracúva, schvaľuje komunitný plán sociálnych služieb vo svojom územnom obvode,
- b) utvára podmienky na podporu komunitného rozvoja,
- c) je správnym orgánom v konaniach o
  - 1. odkázanosti na sociálnu službu v zariadení pre seniorov, v zariadení opatrovateľskej služby, v dennom stacionári, o odkázanosti na opatrovateľskú službu a odkázanosti na prepravnú službu,
  - 2. zániku odkázanosti na sociálnu službu uvedenú v prvom bode,
  - 3. odkázanosti na sociálnu službu uvedenú v prvom bode po zmene stupňa odkázanosti,
  - 4. povinnosti rodičov alebo detí platiť úhradu za sociálnu službu alebo jej časť podľa § 73 ods. 11 a 12,
- d) vyhotovuje posudok o odkázanosti na sociálnu službu podľa § 51,
- e) poskytuje alebo zabezpečuje poskytovanie
  - 1. sociálnej služby na zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb v nocľahárni, v nízkoprahovom dennom centre,
  - 2. sociálnej služby v nízkoprahovom dennom centre pre deti a rodinu, v zariadení pre seniorov, v zariadení opatrovateľskej služby a v dennom stacionári,
  - 3. opatrovateľskej služby,
  - 4. prepravnej služby,

5. odľahčovacej služby,
- f) poskytuje základné sociálne poradenstvo,
- g) môže poskytovať alebo zabezpečovať poskytovanie aj iných druhov sociálnej služby podľa § 12,
- h) uzatvára zmluvu
- 1.o poskytovaní sociálnej služby,
  - 2.o poskytovaní finančného príspevku pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby pri úkonoch sebaobsluhy a finančného príspevku na prevádzku poskytovanej sociálnej služby neverejnému poskytovateľovi sociálnej služby,
  - 3.o uhradení ekonomicky oprávnených nákladov podľa § 71 ods. 6 s iným mestom, alebo s iným poskytovateľom sociálnej služby, ktorého zriadila alebo založila iné mesto alebo iný vyšší územný celok,
  4. o zabezpečení poskytovania sociálnej služby s budúcim poskytovateľom sociálnej služby podľa § 8 ods. 8,
- i) zriaďuje, zakladá a kontroluje nocľaháreň, nízkoprahové denné centrum, nízkoprahové denné centrum pre deti a rodinu, zariadenie pre seniorov, zariadenie opatrovateľskej služby a denný stacionár,
- j) môže zriaďovať, zakladat' a kontrolovať aj iné zariadenia podľa tohto zákona,
- k) hradí inej meste alebo inému vyššiemu územnému celku ekonomicky oprávnené náklady podľa § 71 ods. 6,
- l) poskytuje podľa § 75 ods.1 a 2 finančný príspevok pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby pri úkonoch sebaobsluhy a finančný príspevok na prevádzku poskytovanej sociálnej služby neverejnému poskytovateľovi sociálnej služby,
- m) môže poskytovať podľa § 75 ods. 7 finančný príspevok na prevádzku poskytovanej sociálnej služby neverejnému poskytovateľovi sociálnej služby,
- n) môže poskytovať podľa § 75 ods. 8 finančný príspevok pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby pri úkonoch sebaobsluhy a finančný príspevok na prevádzku poskytovanej sociálnej služby neverejnému poskytovateľovi sociálnej služby,
- o) kontroluje hospodárenie s finančným príspevkom pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby pri úkonoch sebaobsluhy a s finančným príspevkom na prevádzku poskytovanej sociálnej služby,
- p) ukladá opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov pri výkone pôsobnosti ustanovenej v písmene
- o) a kontroluje ich plnenie,
- q) kontroluje účelnosť využitia finančných prostriedkov poskytnutých podľa § 71 ods. 6,
- r) vedie evidenciu
1. posudkov o odkázanosti na sociálnu službu podľa stupňa odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby,
  2. rozhodnutí podľa písmena c),
  3. prijímateľov sociálnych služieb vo svojom územnom obvode,
- s) vyhľadáva fyzické osoby, ktorým treba poskytnúť sociálnu službu,
- t) poskytuje štatistické údaje z oblasti poskytovania sociálnych služieb štátnym orgánom sociálnych služieb na účely spracovania štatistických zisťovaní a administratívnych zdrojov,
- u) uhrádza poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti zdravotné výkony na účely posúdenia odkázanosti na sociálnu službu.

2.2.6. Komunita a komunitný rozvoj

Komunita je skupina osôb, ktorá žije v určitom zoskupení určenom najmä ulicou, mestskou časťou, mestom, mestom a ktorú spájajú spoločné záujmy, hodnoty a ciele.

Mesto utvára podmienky na podporu komunitného rozvoja v oblasti poskytovania sociálnych služieb, na komunitnú prácu a komunitnú rehabilitáciu za účelom predchádzania vzniku

alebo predchádzania zhoršenia nepriaznivých sociálnych situácií a riešenia miestnych sociálnych problémov.

Komunitná práca v oblasti poskytovania sociálnych služieb je podpora aktivít členov miestnej komunity k svojpomocnému riešeniu sociálnych problémov v rámci miestneho spoločenstva, najmä rozvojom sociálnych služieb.

Komunitná rehabilitácia v oblasti poskytovania sociálnych služieb je koordinácia činnosti subjektov, ktorými sú najmä rodina, mesto, vzdelávacie inštitúcie, poskytovatelia služieb zamestnanosti, poskytovatelia sociálnych služieb a poskytovatelia zdravotnej starostlivosti.

Cieľom komunitnej rehabilitácie je obnova alebo rozvoj fyzických schopností, mentálnych schopností a pracovných schopností fyzickej osoby v nepriaznivej sociálnej situácii a podpora jej začlenenia do spoločnosti. Za účelom vykonávania komunitnej rehabilitácie sa môžu zriaďovať komunitné centrá.

2.3. Sociálne bývanie

Úlohou štátu v rámci sociálnej politiky je vytvárať ekonomické a legislatívne podmienky pre dostupnosť bývania aj domácnostiam s nízkymi príjmami a pre sociálne ohrozené a marginalizované rómske skupiny obyvateľstva. Keďže časť obyvateľstva nedisponuje dostatočnými finančnými prostriedkami na kúpu bytu, ani takou výškou príjmu, ktorá by mu umožnila splácať hypotekárny úver, sú tieto domácnosti odkázané na pomoc verejného sektora.

Výstavbu nájomných bytov pre verejný nájomný sektor budú naďalej zabezpečovať najmä obce. Je však potrebné vytvárať podmienky, aby sa do tejto výstavby mohli v širšej miere zapojiť aj neziskové organizácie a iné subjekty.

Sociálna politika v oblasti bývania definuje špeciálne formy bývania určené pre nasledovné kategórie:

1. občania, ktorí sa dostávajú do pozície skupín ohrozených sociálnym vylúčením, napr.:
  - občania, ktorí v dôsledku nízkej úrovne vzdelania a kvalifikácie vykonávajú iba príležitostné pomocné práce, prípadne sú bez zamestnania,
  - ľudia s fyzickým alebo mentálnym postihnutím,
  - mládež po ukončení ústavnej alebo ochrannej výchovy,
  - starí ľudia, osamelí rodičia s deťmi a mnohohodné rodiny,
  - občania marginalizovanej rómskej komunity.
2. marginalizované skupiny obyvateľstva, v najvyššej miere Rómovia, ktoré sa vyznačujú úplným sociálnym vylúčením napr. v dôsledku straty bydliska, dlhodobej nezamestnanosti, závislosti od drog, nedostatočnej sociálnej prispôsobivosti a pod.

Pre bývanie týchto skupín obyvateľstva treba vytvárať podmienky najmä v sociálnom bývaní zodpovedajúceho štandardu, alebo v prípade niektorých špecifikovaných sociálne ohrozených či vylúčených skupín v rôznych zariadeniach sociálnych služieb, v ktorých je poskytovaná osobitná sociálna alebo zdravotná starostlivosť a sú zabezpečené aj iné služby v závislosti od druhu a účelu zariadenia.

Do kategórie sociálneho bývania možno zahrnúť:

- nájomné byty vo verejnom nájomnom bytovom sektore vrátane malometrážnych bytov určených napr. ako prvé bývanie pre mladé rodiny s tým, že nárok na takéto bývanie budú mať len domácnosti do stanovenej výšky príjmov,
- byty a iné formy bývania pre domácnosti s nízkymi príjmami a skupiny so špecifickými potrebami, ako napr. byty pre občanov v sociálnej núdzi, s ťažkým zdravotným postihnutím, osamelých rodičov starajúcich sa o maloleté deti, mnohohodné rodiny, občanov po ukončení ústavnej alebo ochrannej výchovy, občanov s problémami sociálneho začlenenia a občanov bez prístrešia,
- byty nižšieho štandardu pre neplatičov nájomného a pre marginalizované skupiny obyvateľstva,
- byty pre bývanie starších ľudí, pričom sa bude vychádzať z majetkových pomerov budúcich užívateľov.

Pre veľmi úzko špecifikované sociálne ohrozené či vylúčené skupiny obyvateľstva je bytová otázka zabezpečená vo forme zariadení sociálnych služieb. Medzi tieto zariadenia je možné zaradiť napríklad detské domovy, domovy dôchodcov, domovy sociálnych služieb, útulky atď.

Zariadenia sociálnych služieb však neslúžia primárne k zabezpečovaniu bývania, ich prioritou je poskytovanie sociálnych služieb.

2.4. Núdza

Hmotná núdza – je stav, keď príjem občana a fyzických osôb, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú, nedosahuje životné minimum a občan a fyzické osoby, ktoré sa s ním posudzujú, si príjem nemôžu zabezpečiť alebo zvýšiť vlastným pričinením.

Sociálna núdza – je stav, keď si občan nemôže sám zabezpečiť starostlivosť o svoju osobu, o svoju domácnosť, ochranu a uplatňovanie práv a právom chránených záujmov alebo kontakt so spoločenským prostredím najmä vzhľadom na vek, nepriaznivý zdravotný stav, sociálnu neprispôsobivosť alebo stratu zamestnania. Podľa zákona o sociálnej pomoci sa za sociálnu núdzu považuje aj stav, keď občan s ťažkým zdravotným postihnutím potrebuje zmierniť sociálne dôsledky ťažkého zdravotného postihnutia.

Životné minimum – je spoločensky uznaná minimálna hranica príjmov fyzickej osoby, pod ktorou nastáva stav jej hmotnej núdze.

Osobitný príjemca – je mesto, alebo ak je to odôvodnené, iná právnická osoba alebo fyzická osoba. Osobitného príjemcu určuje rozhodnutím ÚPSVaR. Ak osobitný príjemca zabezpečuje dávku a príspevky vo vecnej forme, je povinný ich poskytovať za cenu obvyklú a na mieste dostupnom občanovi v hmotnej núdzi. ÚPSVaR určí osobitného príjemcu, ak sa doterajšou výplatom dávky a príspevkov nedosiahol alebo zrejme nedosiahne účel, na ktorý sú dávka príspevky určené. ÚPSVaR určí osobitého príjemcu po jeho predchádzajúcom súhlase. ÚPSVaR uvoľní osobitého príjemcu, ak pominuli dôvody na jeho určenie. Mesto je osobitným príjemcom dávky a príspevkov na základe rozhodnutia ÚPSVaR aj vtedy, ak súhlasí, že bude vykonávať funkciu osobitného príjemcu voči všetkým občanom vo svojom územnom obvode,

ktorým úrad priznal dávku a príspevky právoplatným rozhodnutím. Na takýto výkon osobitného príjemcu ÚPSVaR s mestom uzatvorí dohodu. Osobitný príjemca zabezpečuje dávku a príspevky v peňažnej forme alebo vo vecnej forme a je povinný ich použiť len na prospech občana v hmotnej núdzi a fyzických osôb, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú. ÚPSVaR dohliada, ako ním určený osobitný príjemca plní svoje povinnosti.

3. Sociálna analýza

3.1. Analýza vonkajšieho prostredia

3.1.1. Sociologické faktory

Na vývoj spoločnosti majú v súčasnosti najväčší vplyv:

- demografické zmeny - znižovanie celkového počtu obyvateľov, znižovanie počtu detí a zvyšovanie počtu seniorov, zvyšovanie priemerného veku obyvateľov,
- zmeny v životnom štýle - rýchle životné tempo, viac stresu a menej pohybových aktivít, konzumný spôsob života, nárast kriminality a drogových závislostí, zhoršujúci sa zdravotný a fyzický stav populácie, množstvo informácií, vplyv techniky a médií,
- oslabovanie tradičných ľudských hodnôt - zhoršovanie medziľudských vzťahov a komunikácie, peniaze ako meradlo hodnôt, kríza rodiny, zvyšovanie počtu rozvodov a detí narodených mimo manželstva.

3.1.2. Technologické faktory

Rýchle tempo inovácií v technológiách, najmä informačných, podstatne zvyšuje produktivitu i kvalitu výroby, umožňuje ľahší prístup k zdrojom a službám, zlepšujú sa formy spolupráce na diaľku. Z technologického hľadiska došlo k výraznému zlepšeniu kvality zariadení a objektov pre sociálne účely, s tým však súvisí aj nárast financií potrebných na ich získanie, prevádzku a údržbu. Postupná informatizácia spoločnosti spôsobuje, že informácie z akejkoľvek oblasti sú šírené a dostupné rôznym spôsobom. V súčasnosti je možné poskytovať sociálne služby s využitím telekomunikačných technológií. Problémom ostáva kvalitné a cenovo dostupné internetové pripojenie pre širokú verejnosť.

3.1.3. Ekonomické faktory

Zmeny v posledných dvoch desaťročiach spôsobili ovplyvnili vývoj celej spoločnosti. V oblasti služieb vo verejnom záujme došlo k zmenám systému v oblasti organizácie, riadenia aj financovania. Od 1. júla 2002, kedy sa začala decentralizácia verejnej správy, prešli sociálne zariadenia a služby postupne do pôsobnosti samospráv (obcí a samosprávnych krajov).

Zariadenia získali viac kompetencií. V súčasnosti majú možnosť uchádzať sa o finančné prostriedky z fondov EÚ. V posledných rokoch došlo v SR k pozitívnemu makroekonomickému vývoju a rastu životnej úrovne obyvateľov.

3.1.4. Politické faktory

Z medzinárodného hľadiska možno považovať za najvýznamnejšie politické faktory najmä vstup SR do EÚ a NATO, globalizáciu ekonomiky a zavedenie eura k 1.1.2009. V auguste 2006 sa Vláda SR vo svojom programovom vyhlásení, v časti 3, zaviazala poskytovať pre obyvateľov taký sociálny program, ktorý bude garantovať udržanie a rozvoj ľudských, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv smerujúcich k dôstojnej životnej úrovni každého človeka. Systém sociálnej politiky bude nastavený tak, aby bol sociálne spravodlivý, transparentný, trvalo finančne udržateľný a aby zabezpečil rovnosť príležitostí. K prioritám vlády v sociálnej oblasti

patri politika zamestnanosti, pracovné vzťahy a sociálny dialóg, sociálne zabezpečenie, podpora rodiny, podpora rodovej rovnosti a efektívnosť inštitúcií.

3.2. Analýza vnútorného prostredia

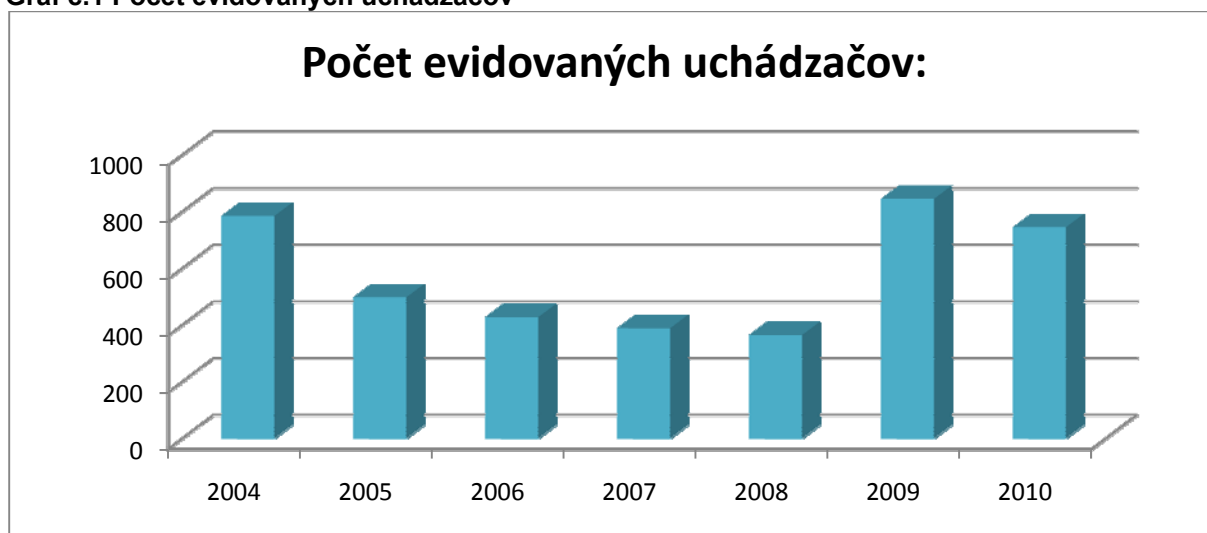
3.2.1. Nezamestnanosť

Tabuľka č.4 Z dostupných informácií bol zostavený prehľad o počte uchádzačov o zamestnanie (údaj k 31.12. daného roka)

Rok:	Počet evidovaných uchádzačov:
2004	785
2005	498
2006	428
2007	389
2008	365
2009	845
2010	745

Zdroj: ÚPSVaR

Graf č.1 Počet evidovaných uchádzačov

Uvedené údaje odzrkadľujú nástup celosvetovej finančnej krízy aj na našom území. Počet uchádzačov sa bude pravdepodobne ešte zvyšovať z dôvodu redukovania prevádzok nielen v meste, ale aj v širokom okolí.

3.2.2. Sociálne znevýhodnené skupiny

Cieľovým zameraním sociálnej práce je nielen jednotlivec, ale najmä skupina, komunita a sociálne prejavy, ktoré sa ich týkajú. Ide o subjekt, ktorý je definovaný spoločným znakom odvodeným od sociálneho znevýhodnenia, t.j. od znaku, ktorý ho posúva do polohy závislosti na iných osobách alebo na štátnych opatreniach.

Sociálne znevýhodnené skupiny v Meste Púchov môžeme rozdeliť na:

- seniori
- nezamestnaní
- zdravotne postihnutí
- odchovanci z DeD
- azylanti.

Mesto sa v rámci svojich možností snaží kompenzovať určité sociálne znevýhodnenie:

SENIORI

Mesto vytvára technické a materiálne podmienky na činnosť základnej organizácie Denné centrum pre seniorov, ktorá sa snaží organizovať pre seniorov kultúrno-spoločenské aktivity v meste.

NEZAMESTNANÍ

V spolupráci s ÚPSVaR v Púchove v minulosti organizovala verejnoprospešné práce alebo menšie mestom organizované služby. V rámci tejto činnosti podporovala udržiavanie pracovných návykov u osôb, ktoré majú problém uplatniť sa na trhu práce.

Skrytú nezamestnanosť, t.j. nezamestnanosť ľudí, ktorí nie sú evidovaní ako uchádzači o zamestnanie, alebo boli z evidencie z rôznych dôvodov vyradení, nie je možné zistiť. Taktiež počet evidovaných nezamestnaných uchádzačov o zamestnanie nekorešponduje s počtom občanov nachádzajúcich sa v hmotnej núdzi. Evidencia uchádzačov o zamestnanie zohľadňuje žiadateľa ako osobu, ale žiadosť o dávku v hmotnej núdzi zahŕňa žiadateľa a okruh spoločne posudzovaných osôb, ktoré sa nachádzajú v núdzi spoločne so žiadateľom – poberateľom (deti, manžel/manželka, rodičia, a pod.).

3.2.3. Uchádzači o zamestnanie

Najmenšie šance umiestniť sa na trhu práce majú hlavne starší občania nad 50 rokov, tiež absolventi škôl, občania so zmenenou pracovnou schopnosťou, občania s nízkou úrovňou vzdelania a dlhodobo nezamestnaní. Kým pre starších ľudí je typické, že nie sú schopní pružne reagovať na zmeny trhu práce (nízka pracovná mobilita, ochota vzdelávať sa a aktívne si hľadať pracovné miesto), absolventi škôl majú problém nájsť si svoje prvé zamestnanie kvôli nedostatočnej praxi. Ťažkosť pri uplatnení na trhu práce spôsobuje aj nízke dosiahnuté vzdelanie občanov, jeho nedostatočná kvalita, či zameranie.

Dlhodobo nezamestnaní občania sa stávajú čoraz väčším problémom. Najčastejším dôvodom dlhodobého zotrvávania v režime nezamestnanosti je ich nedostatočné alebo minimálne vzdelanie a nízka zručnosť pre potreby trhu práce. Túto skupinu nezamestnaných charakterizuje predčasné ukončenie vzdelania, nevyhovujúca kvalifikácia z pohľadu ponuky voľných pracovných miest, strata pracovných návykov a motivácie pracovať, čím sa stávajú neuplatniteľnými na trhu práce. U dlhodobo nezamestnaných klesá s časom aj sebavedomie a tým aj schopnosť prezentovať sa pred potenciálnym zamestnávateľom.

Proces poklesu nezamestnanosti sa snaží ÚPSVaR podporovať organizovaním rekvalifikačných kurzov v spolupráci s investormi a v dostatočnom predstihu pripravuje budúcich možných zamestnancov, tak aby spĺňali požiadavky budúcich zamestnávateľov a zároveň uchádzačov o zamestnanie, ale aj zamestnávateľov motivovať prostredníctvom aktívnych opatrení na trhu práce (Zákon o službách zamestnanosti č. 5/ 2004) ako sú:

- v rámci sprostredkovania zamestnania poskytnutia náhrady cestovných výdavkov súvisiacich so vstupným pohovorom alebo výberovým konaním,
- poskytovanie náhrady cestovných výdavkov v rámci odborných poradenských služieb,
- príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť,
- príspevok na zamestnanie znevýhodneného uchádzača o zamestnanie,
- príspevok na vykonávanie absolventskej praxe,
- príspevok na aktivačnú činnosť,
- príspevok na dochádzku za prácou,

- príspevok na zriadenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na ich zachovanie,
- príspevok pre občanov so zdravotným postihnutím na prevádzkovanie alebo na vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti,
- príspevok na činnosť pracovného asistenta.

Podnikateľským subjektom môže ÚPSVaR priznať:

- príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska,
- príspevok na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov.

Vláda SR sa vo svojom programovom vyhlásení rozhodla prijať opatrenia na uplatňovanie programového a projektového prístupu zameraného na predchádzanie vylúčeniu z trhu práce a podporu integrácie znevýhodnených skupín do zamestnania: absolventov škôl, občanov so zdravotným postihnutím, matiek s deťmi, osôb vo veku blízkom dôchodkovému veku, zníženiu regionálnych rozdielov v hľadisku zamestnanosti, nezamestnanosti a produktivity práce, najmä v zaostávajúcich regiónoch s vysokou nezamestnanosťou. V súčasnosti platí novela zákona č.139/2008, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti.

Nové aktívne opatrenia na trhu práce:

- príspevok na zapracovanie znevýhodneného uchádzača o zamestnanie,
- príspevok na podporu udržania v zamestnaní zamestnancov s nízkymi mzdami,
- vytvorenie právneho rámca na zakladanie sociálnych podnikov a riešenie tvorby a udržania pracovných miest pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie v týchto podnikoch formou príspevku na zamestnávanie znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie v sociálnom podniku,
- príspevok na podporu zamestnávania absolventov vzdelávania a prípravy pre trh práce,
- príspevok na aktivačnú činnosť formou menších služieb pre mesto,
- príspevok na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby,
- príspevok na presťahovanie za prácou a príspevok na dopravu do zamestnania.

Voľných pracovných miest je stále málo a ich štruktúra nie je v súlade so štruktúrou uchádzačov o zamestnanie.

3.2.4. Sociálne dávky

Sociálne dávky v predošlom systéme udržiavali ľudí v pasivite. V minulosti bola hodnota sociálnej dávky často krát vyššia ako minimálna mzda či iný príjem. V novom systéme dávky v hmotnej núdzi a príspevky k dávke motivujú občana zmeniť jeho sociálnu a životnú situáciu.

Hlavným cieľom týchto zmien je, aby si ľudia vlastným pričinením, aktivitou či majetkom pomohli a neboli závislí od sociálnych príjmov. Nižšie sú uvedené údaje ÚPSVaR o sociálnych dávkach za mesto Púchov.

Pomoc v hmotnej núdzi

Pomoc v hmotnej núdzi upravuje zákon č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a zákon o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2004. Nová právna úprava pomoci v hmotnej núdzi vychádza z filozofie motivácie a poskytovania

perspektívy jednotlivcovi a jeho rodine. Pri posudzovaní hmotnej núdze sa rozšíril okruh osôb spoločne posudzovaných s občanom v hmotnej núdzi a jeho detí do 25 rokov veku, ktoré nemajú vlastný príjem, alebo ktorí majú príjem na úrovni minimálnej mzdy. V praxi sa táto právna úprava premietla tak, že aj rodiny s príjmom pod hranicou životného minima a dôchodcovia s nízkym starobným alebo invalidným dôchodkom, môžu požiadať ÚPSVaR o prepočítanie nároku na dávku v hmotnej núdzi. Pokiaľ žiadatelia spĺňajú kritériá nároku na dávku v hmotnej núdzi, tak im môže byť dávka priznaná.

Hmotná núdza je stav, keď príjem občana a osôb, ktoré sa s ním spoločne posudzujú, nedosahuje životné minimum a občan a tieto osoby, si príjem nemôžu zabezpečiť alebo zvýšiť vlastným pričinením.

Životné minimum predstavuje sumy (platné od 1.7.2009 podľa novelizácie zákona):

- 185,19 Eur jedna odkázaná osoba,
- 129,18 Eur ďalšia odkázaná osoba,
- 17,20 Eur dieťa plniace si povinnú školskú dochádzku,
- 84,52 Eur nezaopatrené dieťa.

Zákon rozlišuje dávky v hmotnej núdzi (DHN) a príspevky k dávke (platné od roku 2009):

- dávku v hmotnej núdzi
  - pre jednotlivca 62,50 Eur,
  - jednotlivec s jedným až štyrmi deťmi 115,10 Eur,
  - jednotlivec s viac ako štyrmi deťmi 168,20 Eur,
  - bezdetná dvojica 105,20 Eur,
  - dvojica s dieťaťom, najviac so štyrmi deťmi 157,60 Eur,
  - dvojica s viac ako štyrmi deťmi 212,30 Eur,
  - aktivačný príspevok 63,07 Eur,
  - príspevok na zdravotnú starostlivosť 2,00 Eur,
- príspevok na bývanie
  - pre jednotlivca 55,80 Eur,
  - pre viacčlennú domácnosť 89,20 Eur,
- ochranný príspevok 63,07 Eur,
- príspevok na výživu tehotnej žene 13,50 Eur,
- dávka rodičom starajúcim sa o dieťa do 1 roku veku 13,50 Eur.

Jednorazovú dávku v hmotnej núdzi možno poskytnúť občanovi v hmotnej núdzi a fyzickým osobám, ktoré sa s ním spoločne posudzujú, ktorým sa vypláca dávka a príspevky najmä na:

- úhradu mimoriadnych výdavkov na nevyhnutné ošatenie
- základné vybavenie domácnosti
- zakúpenie školských potrieb pre nezaopatrené dieťa
- na mimoriadne liečebné náklady.

Túto dávku možno poskytnúť do výšky preukázaných skutočných nákladov, najviac však do výšky trojnásobku životného minima. V súčasnosti dávku vypláca samospráva.

Dotácia na stravu - deti poberateľov dávky v hmotnej núdzi majú nárok na dotáciu na stravovanie. Dotáciu na stravu môžu čerpať žiaci základných škôl a deti v materských

školách.

Počet detí, ktoré dotáciu čerpajú sa vždy odvíja od toho, či si rodičia uplatnia nárok. V priebehu roka máva vývoj počtu dotácií na stravu sínusoidný charakter v závislosti od uplatnenia nároku.

Dávka v hmotnej núdzi a príspevky v hmotnej núdzi boli k 31.12.2010 v meste Púchov vyplácané 431 poberateľom. Spolu s poberateľmi bolo posudzovaných ďalších 168 osôb a teda spolu občanov v hmotnej núdzi v Púchove bolo 599, čo predstavuje 3,23 % z celkového počtu (18 539) obyvateľov mesta. V priebehu roka 2010 ÚPSVaR pre týchto občanov vyplatil celkovo 298 691,75 Eur, priemerná výška dávky bola v roku 2010 v sume 498,65 Eur mesačne.

Až 63 starobných dôchodcov malo v mesiaci december 2010 tak nízky dôchodok, že im vznikol nárok na dávku a príspevky v hmotnej núdzi.

Občanov do 25 rokov poberajúcich dávku a príspevky samostatne bolo 164, z toho 34 v rámci rodín ako žiadateľ alebo partner.

Priemerný počet detí, ktoré mali v meste Púchov v roku 2009 nárok na dotácie bol 111, z toho 52 detí bolo z rodín, ktoré nemajú nárok na dávku a príspevky v hmotnej núdzi, ale ich príjem je pod hranicou životného minima a 59 detí z rodín poberajúcich dávku a príspevky v hmotnej núdzi. K 31.12.2009 bolo v systéme zaevidovaných 85 rodín, ktorým je vyplácané náhradné výživné (všetci aj deti od 18 rokov).

Štátne sociálne dávky

V meste Púchov poskytnuté nasledovné opakované štátne dávky:

- prídavok na dieťa,
- rodičovský príspevok,
- opakovaný príspevok dieťaťu zverenému do náhradnej starostlivosti a opakovaný príspevok náhradnému rodičovi,
- osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi.

V meste Púchov vyplatené aj jednorazové štátne dávky:

- príspevok pri narodení dieťaťa,
- príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa,
- príspevok pri narodení súčasne troch alebo viac detí,
- príspevok na pohreb,
- príspevok dieťaťu pri zverení do náhradnej starostlivosti,
- príspevok dieťaťu pri zániku náhradnej starostlivosti,

3.2.5. Sociálnoprávna ochrana a sociálna kuratela

Podľa údajov ÚPSVaR bola situácia v oblasti sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately v roku 2010 v meste Púchov nasledovná.

Starostlivosť o deti

Tabuľka č.5 Vybrané ukazovatele sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v meste

vybrané ukazovatele SPO a sociálnej kurately	Počet
Počet evidovaných rodín	491
Počet evidovaných detí	874
Počet detí umiestnených v zariadeniach na výkon rozhodnutia súdu	25
Počet neumiestnených detí	0
Počet detí v náhradnej osobnej starostlivosti	9
Počet pestúnskych rodín	9
Počet detí v pestúnskej starostlivosti	10
Počet detí v zozname detí vhodných do NRS	1
Počet maloletých detí s poruchami správania	76
Počet mladistvých delikventov	35

Zdroj: ÚPSVaR

SPO – sociálnoprávna ochrana

- rozvod manželstva a úprava práv a povinností rodičov k maloletým deťom – 135,
- počet konaní o nariadenie ústavnej výchovy - 2,
- zrušenie ústavnej výchovy - 0,
- zverenie inému občanovi než rodičovi - 1,
- celkom je zverených do náhradnej osobnej starostlivosti - 9detí,
- zverenie do pestúnskej starostlivosti - 1,
- zrušenie pestúnskej starostlivosti – 0
- počet konaní vo veciach osvojenia – 4

Trestná činnosť maloletých a mladistvých

- počet prípadov vo veciach trestného konania maloletých a mladistvých – 17,
- počet maloletých, u ktorých bolo trestné konanie zastavené pre nedostatok veku – 8,
- počet mladistvých odsúdených – 9 (z toho chlapci 7, dievčatá 2),
- podmienene odsúdení mladiství – 9 (z toho chlapci 7, dievčatá 2),
- nepodmienene odsúdení mladiství – 0,
- nariadená ochranná výchova – 0,
- upustenie od potrestania - 0,
- oslobodenie - 0.

Výkon trestu

návrat z výkonu trestu odňatia slobody a z väzby 6, z toho 6 muži, ženy 0

4. Inštitúcie pôsobiace v sociálnej oblasti

V Púchove pôsobí v sociálnej oblasti viacero subjektov verejnej správy, podnikateľských subjektov a mimovládnych organizácií. Existencia kvalitne vybudovanej siete sociálnych zariadení a podpora činnosti subjektov zameraných na rôzne sociálne skupiny je predpokladom pre skvalitnenie života obyvateľov.

4.1. Pôsobenie Mesta v sociálnej oblasti

Mesto, je základom územnej samosprávy. Postavenie mesta určuje Ústava Slovenskej republiky a ďalej ho spresňuje zákon č. 369/1990 Zb. o mestskom zriadení a niektoré ďalšie právne normy. Mesto je samostatný samosprávny územný celok Slovenskej republiky združujúci občanov, ktorí majú na jeho území trvalý pobyt. Mesto je právnickou osobou, ktorá za podmienok ustanovených zákonom a v súlade s vlastnými všeobecnými záväznými nariadeniami samostatne hospodári s vlastným majetkom a s vlastnými financiami a má za povinnosť vypracovať koncepcie rozvoja v jednotlivých oblastiach života.

Od schválenia prvých „decentralizačných“ zákonov v roku 2001 sa v systéme verejnej správy na Slovensku udialo množstvo zásadných zmien. Zo štátnej správy na miestnu samosprávu boli prenesené kompetencie a pôsobnosti. V nadväznosti na to vykonáva samospráva v oblasti sociálnej politiky množstvo kompetencií ako svoje originálne, ale aj v režime preneseného výkonu štátnej správy v zmysle zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách a zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele.

Činnosť oddelenia školstva, kultúry, sociálnych vecí a športu MsÚ Púchov

Mesto Púchov, prostredníctvom oddelenia školstva, kultúry, sociálnych vecí a športu MsÚ Púchov, poskytuje služby zadefinované zákonom.

- Podľa zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách Mesto Púchov občanom poskytuje:
- opatrovateľskú službu - je jednou z najžiadanejších služieb, ktoré mesto v sociálnej sfére poskytuje. V súčasnosti pracuje 63 opatrovateliek, ktoré poskytujú opatrovateľskú službu prevažne dôchodcom a zdravotne postihnutým občanom v rôznom rozsahu,
- jednorazová dávka v hmotnej núdzi,
- základné sociálne poradenstvo.

Podľa zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele Mesto Púchov poskytuje:

- príspevok na dopravu za dieťaťom do detského domova,
- príspevok na tvorbu úspor,
- príspevok na sanáciu rodiny.

Mesto Púchov je zriaďovateľom:

- opatrovateľskej služby

Podľa zákona č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi môže ÚPSVaR na základe svojho rozhodnutia určiť Mesto za osobitného príjemcu dávok a príspevkov občanov v hmotnej núdzi.

Od 1.1.2013 bude Mesto Púchov povinné poskytnúť alebo zabezpečiť poskytovanie nasledovných sociálnych služieb:

1. sociálne služby na zabezpečenie základných životných potrieb

- nocľaháreň,
- nízkoprahové denné centrum,

2. sociálne služby na podporu rodiny s deťmi

- nízkoprahové denné centrum pre deti a rodinu,

3. sociálne služby pre seniorov a zdravotne postihnutých

- zariadenie pre seniorov,
- zariadenie opatrovateľskej služby,
- denný stacionár,

4. odľahčovacie služby.

Terénna sociálna práca

Činnosť terénnych sociálnych pracovníkov a sa v roku 2010 zameriava na nasledujúcu činnosť:

- zamestnanosť - zapojenie do aktivačného programu, spolupráca s ÚPSVaR, agentúrami a inými organizáciami kvôli sprostredkovaniu práce,
- kvalita života, bývanie - dohodnutie splátkových kalendárov, príspevkov na bývanie, zlepšovanie kvality života, sprostredkovanie nábytku,
- vzdelávanie - podpora vzdelávania detí, podpora vzdelávania dospelých, predškolská výchova detí, záškoláctvo,
- zdravie - spolupráca so zdravotníckymi zariadeniami, terénnymi zdravotnými asistentmi, podpora klientov k zodpovednému prístupu k svojmu zdraviu a zdraviu detí, povinné očkovanie detí,
- sociálna integrácia - zmierňovanie sociálno–patologických javov v komunite (kriminalita, domáce násilie, sexuálne zneužívanie, zanedbávanie starostlivosti o deti), pomoc pri vybavovaní dokladov, peňažných dávok, vzťahov medzi klientmi a ostatnými občanmi a pod.,
- sociálna oblasť - umiestnenie detí do detského domova, krízového strediska, umiestnenie klienta do domova pre osamelých rodičov, osvojenie dieťaťa, náhradná rodinná starostlivosť, náhradné výživné, rozvod,
- iné - poskytnutie ošatenia a obuvi, pomoc pri vyplnení žiadosti, tlačiva, pomoc pri napísaní životopisu, a pod.

4.2. Spolupráca subjektov

Sieť subjektov

Pri riešení sociálnej problematiky Mesto Púchov víta spoluprácu s inými organizáciami a združeniami tretieho sektora. Zámerom Mesta Púchov je vytvárať podmienky pre fungovanie sociálnej siete, pričom je potrebné:

- vyhľadávať vhodných partnerov a možnosti viaczdrojového financovania na zriadenie a prevádzkovanie sociálnych služieb,
- podporovať organizácie, ktoré majú záujem spolupracovať pri poskytovaní sociálnych služieb,
- poskytovať informačný servis o sociálnych službách a subjektoch,
- monitorovať stav a potrebu sociálnych služieb v meste Púchov.

Predstavitelia MVO patria k aktívnym občanom Púchova a pôsobia aj v niektorých orgánoch mesta. Občianska zainteresovanosť a spolupatričnosť obyvateľov Púchov však nie je na dostatočnej úrovni, ohromný ľudský potenciál nie je využitý. Nedostatok komunitných aktivít má za následok anonymitu medzi obyvateľmi, silnejúci individualizmus a pasivitu. Tento trend neprospeje ani mestu ani občanom.

Informovanosť

Informácie o sociálnych službách sú dostupné na MsÚ a webovej stránke mesta www.puchov.sk. O celkovej ponuke sociálnych služieb však občania nie sú dostatočne informovaní. Pre potreby každodennej praxe chýba brožúrka, ktorá by občanom poskytla praktické rady o tom, kam sa obrátiť v konkrétnej životnej situácii. Takýto materiál by mal byť k dispozícii v každej domácnosti, v jednotlivých sociálnych zariadeniach a na webovej stránke mesta.

5. Financovanie sociálnej oblasti

Poskytovanie sociálnych služieb občanovi, ktorý je na ňu odkázaný, je v súčasnosti zabezpečené viaczdrojovým modelom financovania. Zákon č. 448/2008 o sociálnych službách upravuje financovanie verejných a neverejných poskytovateľov sociálnych služieb.

Sociálne služby poskytované verejným poskytovateľom sociálnej služby môžu byť financované:

- a) z rozpočtu verejného poskytovateľa sociálnej služby,
- b) z úhrad za sociálne služby od prijímateľa sociálnej služby na základe zmluvy o poskytovaní sociálnej služby,
- c) z prostriedkov prijatých na základe písomnej darovacej zmluvy,
- d) z prostriedkov združenia obcí, združenia vyšších územných celkov a združenia osôb,
- e) z výsledku hospodárenia z vedľajšej činnosti, ktorú vykonávajú zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti alebo zakladateľskej pôsobnosti obce alebo vyššieho územného celku s jeho súhlasom,
- f) z príjmu zo sociálneho podniku,
- g) z iných zdrojov.

Zdroje financovania je možné rozdeliť na dve skupiny:

1. obligatórne zdroje financovania (legislatívne garantované):

- rozpočet miest, obcí a samosprávnych krajov,
- úhrada od klientov,
- úhrada od zdravotných poisťovní - za zdravotnícke služby poskytované v sociálnych zariadeniach.

2. fakultatívne zdroje financovania (nesystémové zdroje financovania sociálnych služieb, ktoré majú doplnkový, jednorazový alebo účelovo viazaný charakter):

- sponzorské dary a príspevky,
- podiely výnosov hier a lotérií,
- vecné a finančné dary klientov a rodinných príslušníkov,
- vlastná doplnková ekonomická činnosť,
- zdroje zahraničnej pomoci a iné.

5.1. Rozpočet mesta

Výdavky z rozpočtu mesta do sociálnej oblasti schvaľuje každoročne Mestské zastupiteľstvo. V roku 2011 boli schválené tieto výdavky:

5.1.1. Pomoc občanom v hmotnej núdzi

Zámerom mesta je okamžitá pomoc občanom v náhlej núdzi.

Cieľ:

- zabezpečenie finančných prostriedkov na riešenie minimálnych potrieb občanov, ktorí sa ocitli v hmotnej núdzi,
- zabezpečenie finančných prostriedkov na príspevok na stravovanie dôchodcov v stravovacích zariadeniach vo vlastníctve mesta,

Tabuľka č.6 Rozpočet podprogramu bežných výdavkov - Pomoc občanom v hmotnej núdzi

Rozpočet podprogramu	2010	2011	2012
Bežné výdavky	2799 €	2921 €	2921 €

Zdroj: MÚ Púchov

Výdavky na: jednorazové dávky v hmotnej núdzi 1206 €, ubytovanie bezdomovcov 0 €, ostatné služby pre bezdomovcov 0 €, pohrebné bezdomovcov 166 €, príspevok na stravovanie dôchodcov 1427 €.

Tabuľka č.7 Rozpočet podprogramu kapitálových výdavkov - Pomoc občanom v hmotnej núdzi

Rozpočet podprogramu	2010	2011	2012
Kapitálové výdavky	0 €	0 €	0 €

Zdroj: MÚ Púchov

5.1.2. Obnova rodinných pomerov

Zámerom mesta je stabilizácia sociálnej situácie v rodine.

V rámci stabilizácie sociálnej situácie v rodine sa poskytujú príspevky mesta na obnovu rodinných pomerov. Predmetná povinnosť vyplýva zo zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnej ochrane detí a sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Cieľ:

- podpora natality v meste z prostriedkov rozpočtu vo výške 100 € pre novonarodené dieťa, ktoré sa narodilo ako prvé v poradí, pre v poradí ďalšie narodené dieťa vo výške 66 €
- zákonná finančná podpora detí z detských domovov, ktorí sú občanmi mesta Púchov

Tabuľka č.8 Rozpočet podprogramu bežných výdavkov - Obnova rodinných pomerov

Rozpočet podprogramu	2010	2011	2012
Bežné výdavky	20 742 €	26 556 €	26 556 €

Zdroj: MÚ Púchov

V tom na rok 2011:

26 556 €

1. príspevok pri narodení dieťaťa	11 700 €
2. sociálne dávky na detské domovy	716 €
Dávka soc. pomoci	862
Rodinné prídavky	1992
Stravné a učebné pomôcky	11286

Zdroj: MÚ Púchov

5.1.3. Podpora seniorov

Mesto Púchov každý rok vynakladá finančné prostriedky na podporu seniorov. Nižšie sú uvedené sumy, ktoré boli použité a tak isto aké finančné prostriedky sú plánované pre túto cieľovú skupinu.

Tabuľka č.9 Rozpočet podprogramu bežných výdavkov – Podpora seniorov

Rozpočet podprogramu	2010	2011	2012
Bežné výdavky	24 995 €	24 995 €	24 995 €

Zdroj: MÚ Púchov

Tabuľka č.10 Rozpočet podprogramu kapitálových výdavkov – Podpora seniorov

Rozpočet podprogramu	2010	2011	2012
Kapitálové výdavky	0 €	0 €	0 €

Zdroj: MÚ Púchov

5.2. Financovanie terénnych služieb

5.2.1. Opatrovateľská služba

Tabuľka č.11 Rozpočet podprogramu bežných výdavkov - Opatrovateľská služba zahŕňa dennú opatrovateľskú starostlivosť

Rozpočet podprogramu	2010	2011	2012
Bežné výdavky	221 010 €	205 802 €	205 802 €

Zdroj: MÚ Púchov

V tom na rok 2011:

197 463 €

1. mzdy	146 053 €
2. poistné a príspevok do poisťovní	51 410 €

Zdroj: MÚ Púchov

Predstavujú mzdové pracovnoprávne nároky z patovej inventúry a 3 % na hmotnú zainteresovanosť podľa platnej Kolektívnej zmluvy a k tomu prislúchajúce odvody.

3. tovary a služby	8 073 €
--------------------	---------

Zdroj: MÚ Púchov

4. nemocenské dávky	226 €
---------------------	-------

Zdroj: MÚ Púchov

6. Inštitucionálne služby verzus terénne služby

Na základe údajov VÚC bol v posledných rokoch zaznamenaný zvýšený záujem o inštitucionálne služby, čo bolo ovplyvnené viacerými faktormi:

- snaha riešiť bytovú situáciu rodiny,
- ekonomická výhodnosť pobytu v sociálnom zariadení (nízke náklady na nájom, stravu, energie, opatrovateľskú službu a pod.),
- prenášanie zodpovednosti z rodiny na spoločnosť,
- stagnujúce rodinné prostredie,
- pasívny postoj občanov pri riešení svojej sociálnej núdze,
- obava občana – seniora pred možnou stratou sebestačnosti v budúcnosti,
- absencia terénnych a komunálnych sociálnych služieb.

Súčasným trendom je však zmena veľkokapacitných azylovo-internátnych zariadení sociálnych služieb na menšie zariadenia komunitného typu a podpora terénnych služieb. Terénne sociálne služby sú z hľadiska kvality života pre občana najlepším riešením, pretože občan zostáva vo svojom prirodzenom rodinnom prostredí. Z ekonomického hľadiska sú terénne služby pre samosprávu výhodnejšie ako služby poskytované v inštitúciách. Nevýhodou terénnych sociálnych služieb v súčasnosti je, že nie sú poskytované 24 hodín denne (napr. opatrovateľská alebo prepravná služba).

6.1. Požiadavky prijímateľov sociálnych služieb, identifikácia najzávažnejších problémov a pripomienok.

K rizikovým skupinám z hľadiska sociálneho vylúčenia patria:

- občania, ktorí v dôsledku nízkej úrovne vzdelania a kvalifikácie vykonávajú iba príležitostné pomocné práce, prípadne sú dlhodobo bez zamestnania,
- ľudia so zdravotným postihnutím,
- mládež po ukončení ústavnej alebo ochrannej výchovy,
- starí ľudia, mnohohodetné rodiny a osamelí rodičia s deťmi, ktorí sa ocitnú v sociálnej núdzi stratou rodinného prostredia,
- drogový závislí,
- týrané a zneužívané deti, obeť domáceho násillia,
- ostatné zraniteľné osoby (imigranti, utečenci, bezdomovci, osoby po výkone trestu, atď.).

Tieto sociálne kategórie sa bez pomoci spoločnosti môžu dostať do pozície marginalizovaných skupín. Riziko sociálneho vylúčenia sa u týchto skupín zvyšuje kvôli ich nízkej atraktivnosti pre zamestnávateľov z dôvodu pracovnej neskúsenosti, nedostatočnej adaptability na meniace sa podmienky práce, nedostatočnej kvalifikácie či vzdelania, prispôsobenia pracovného prostredia nárokom postihnutých osôb, dlhodobej absencie v pracovnom procese, straty pracovných návykov, stimulov, atď. U niektorých skupín obyvateľstva pretrvávajú stereotyp viazanosti na sociálny systém, a tým dobrovoľné vylúčenie z trhu práce.

7. Analýza stavu sociálnych služieb (porovnanie dostatkovosti a variability služieb)

7.1. Metodika spracovania

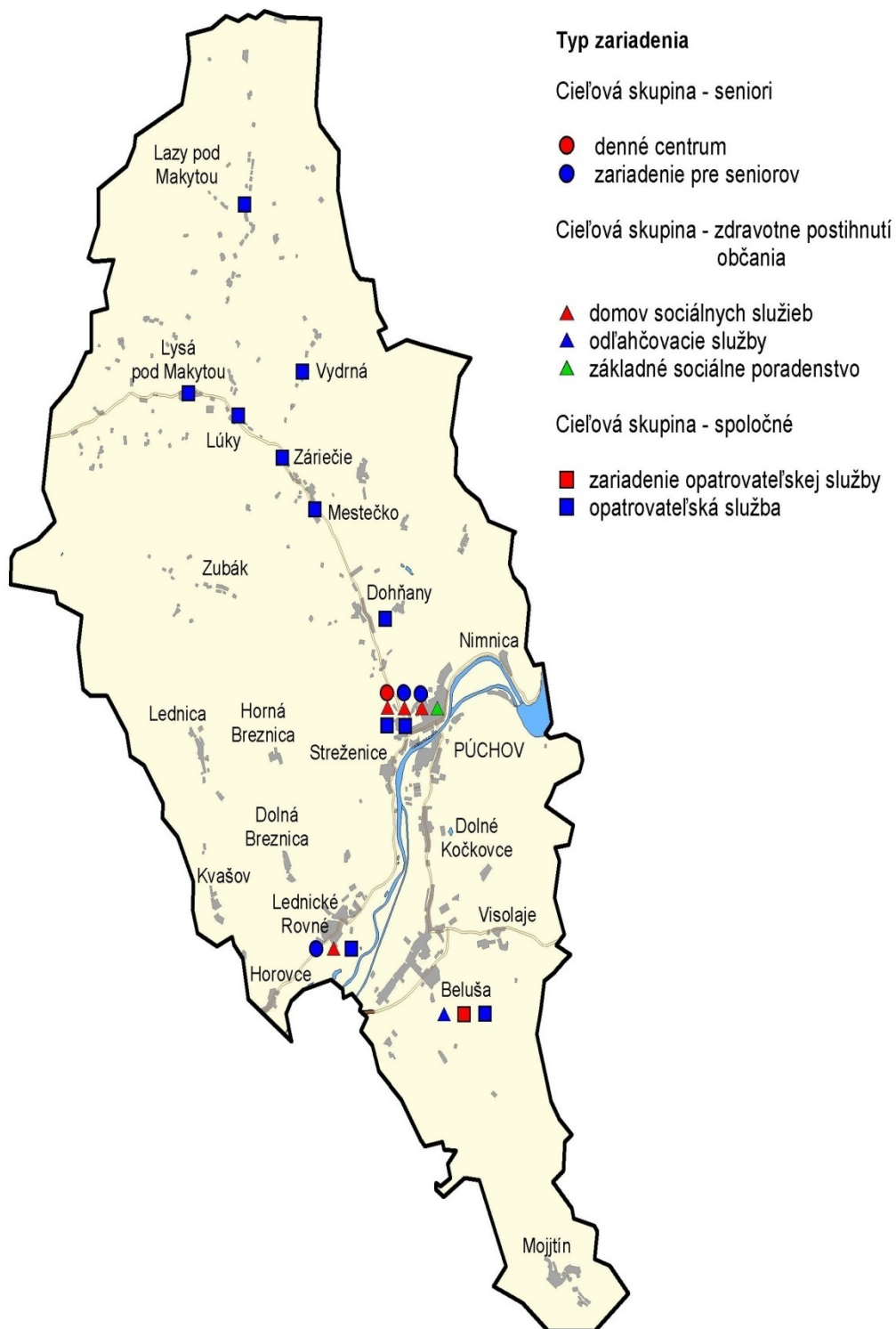
Pri spracovaní analýzy vychádzame z manuálu, ktorý vypracoval kolektív autorov Socioklubu: „Metodika socio–demografickej analýzy vybavenosti územných celkov službami sociálnej starostlivosti (Obce, města, regiony a sociální služby, Praha, 1977).

Použili sme metódu analýzy a komparácie. Ide o postup rozkladania celku na jeho jednotlivé časti, zisťovanie a porovnávanie vzájomných vzťahov medzi týmito časťami navzájom a celkom. Tento postup nám umožnil spoznať potrebné východiskové dáta k plánovaniu rozvoja sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany a kurately v meste Púchov.

Zvolená metóda analýzy umožňuje porovnať predpokladanú potrebu sociálnych služieb s existujúcimi službami pre identifikované skupiny občanov a určiť:

- dostatkovosť / nedostatkovosť jednotlivých druhov a typov sociálnych služieb,
- proporcionálnosť/ vyváženosť rozloženia sociálnych služieb.

Mapa č.1 Existujúce sociálne služby v okrese Púchov

7.2. Predpokladané potreby sociálnych služieb, dostatkovosť / nedostatkovosť

7.2.1. Seniori

Analýza potrieb - trendy rozvoja sociálnych služieb

V nasledujúcej časti vychádzame z podkladov Rady pre poradenstvo v sociálnej práci, ktoré sme aktualizovali v spolupráci so zariadeniami sociálnych služieb pre seniorov, pôsobiacimi v meste Púchov.

Pre účely tejto analýzy je za cieľovú sociálnu skupinu považovaná sociálna skupina seniorov, presnejšie poberateľov starobného dôchodku starších ako 65 rokov. Publikácie českej organizácie Socioklub (RPSP), venujúcej sa metodikám komunitného plánovania, odporúčajú používať tento vek ako smerodajnú dolnú vekovú hranicu skupiny pri plánovaní počtu miest pre jednotlivé typy služieb pre seniorov. Vo vekovej skupine 60 – 65 rokov je smerodajný parameter, percento závislosti, vzhľadom na celú vekovú skupinu seniorov, zanedbateľný. Pri koncipovaní návrhu kapacity služieb pre starších občanov vychádzame z podkladov a odporúčaní RPSP, pre ich relevantnosť z normatívov, ktoré boli koncipované, neskôr priebežne aktualizované Socioklubom. Použité sú normatívy pre rok 2010. V analytickej časti sa využívajú normatívy, ktoré sú spracované viacerými možnými konštrukciami tak, aby umožňovali získať čo možno najprehľadnejšiu základnú orientáciu v potrebnej vybavenosti územných celkov sociálnymi službami. **Názov normatívy je pre obsah pojmu v tejto súvislosti vhodné chápať skôr v kontexte smerodajné, alebo orientačné údaje, či upozornenia na priemerný, či pravdepodobný výskyt sociálnych javov /situácií, či potrieb/.** Vo všeobecnosti možno normatívy využívané pri komunitnom plánovaní rozčleniť do štyroch typov podľa ich obsahu:

- a) orientačné údaje o sociálnych skupinách,
- b) normatívy vybavenosti vybranými službami sociálnej pomoci,
- c) prehľad územnej distribúcie sociálnych služieb,
- d) orientačné štandardy vybavenia mesta.

Pri návrhoch koncipovania sociálnych služieb RPSP, normatívy sú vzťahované do korelácie s výsledkami sociálnej analýzy v meste Púchov.

V nasledujúcich tabuľkách uvádzame porovnanie kapacity existujúcich sociálnych služieb a predpokladu kapacity potrebných služieb pre seniorov vypočítaných na základe normatívov podľa spracovania Rady pre poradenstvo v sociálnej práci.

Tabuľka č.12 Podiel osôb potrebujuúcich pomoc pri sebaobsluže podľa miery závislosti mesta Púchov

Miera závislosti					
vek osoby	závislých osôb celkom	minimálne závislých	ľahkej závislosti	strednej závislosti	ťažkej závislosti
65 - 69 rokov	17,49	8,75	8,75	-	-
70 - 74 rokov	33,53	14,37	9,58	9,58	-
75 - 79 rokov	35,91	13,68	10,26	10,26	1,71
80 - 84 rokov	20,31	8,52	5,24	5,24	1,31
85 - 89 rokov	11,5	3,78	3,36	3,36	1
90 a viac rokov	15,2	3,8	3,8	3,8	3,8

Tabuľka č.12 prináša informáciu o absolútnom počte obyvateľov s rôznou mierou závislosti. Neinformuje o vecnom vymedzení úkonov /sociálne služby, opatrovateľské služby, ošetrovateľské výkony/, ktoré klient potrebuje. Takéto všeobecné členenie je však významné pre stanovenie typov služieb, ktoré klient potrebuje. Jedným zo súčasných trendov rozvoja starostlivosti v tejto oblasti je presná identifikácia aktuálnych potrieb klienta a cielenosť poskytovaných služieb. Tá by nemala byť ani nadbytočná, ani nedostatočná, napr. orientáciu občana na predčasné odoberanie služieb rezidenčnej starostlivosti považujeme za nevhodnú, ak jeho potreby v plnej miere dokáže naplniť ambulantná alebo terénna služba.

Údaje uvádzané v tabuľke je potrebné považovať za orientačné. Z praxe je známe, že reálny stav o počte občanov s určitým stupňom závislosti, vzhľadom na uvádzané údaje do istej miery koreluje. Tento stav je spôsobený predovšetkým skutočnosťou, v našich pomeroch známej nedostatočnej výmeny informácií medzi zdravotnou a sociálnou sférou, keď je dopyt občana po určitej sociálnej službe, vyplývajúcej z istého stupňa jeho závislosti, zachytený až pri jeho kontakte so sociálnym rezortom, a nie pri jeho vzniku v súvislosti so zmenou jeho zdravotného stavu. Premietnutie jednotlivých stupňov závislosti do konkrétneho popisu zdravotného stavu, orientovanosti, sociálnej funkčnosti, denného režimu a rytmu, stupňa zvládania samoobslužných činností a vyžadovanej ošetrovateľskej starostlivosti.

Socioklub predkladá ďalší možný prepočet podielu osôb seniorského veku (65 rokov a viac) vyžadujúcich služby. Tento typ prepočtu špecifikuje služby podľa typu na dve základné skupiny a to:

- 1. ambulantné a terénne /zaraďujeme sem denné stacionárne a terénnu opatrovateľskú službu/,
- 2. rezidenčné, alebo pobytové, ktoré ďalej podľa miery závislosti prijímateľa delíme na:
  - a) domov dôchodcov
  - b) zariadenie opatrovateľskej služby

Tieto prepočty prinášajú pre skupinu seniorov nasledovné výstupy:

Nasledovná tabuľka vychádza z prepočtov podľa známych percentuálnych podielov občanov závislých na uvádzaných typoch služieb.

Tabuľka č.13 Predpokladaná potreba pre cieľovú skupinu - seniori

Rok	z celkového počtu obyvateľov nad 65 rokov			
	5%		6%	7%
	z toho 50% ZS	z toho 30% ZOS	OS	OS
	2010	40	24	96

ZS – zariadenie pre seniorov, ZOS – zariadenie opatrovateľskej služby, OS . opatrovateľská služba

Uvedené materiály uvádzajú, že terénne služby majú byť koncipované pre 6% seniorov, pri ideálnom fungovaní siete terénnych služieb až pre 7 % seniorov, z tohto dôvodu sa údaj o počte osôb vyžadujúcich terénne a ambulantné služby uvádza ako rozpätie a potom je aj údaj o celkovom počte osôb vyžadujúcich služby vyjadrený rozpätím.

V tabuľkách č. 14, 15 sa uvádzajú reálne čísla (počet zariadení/kapacita) sociálnych služieb poskytované v meste Púchov.

Tabuľka č.14 Existujúce sociálne služby

Názov	Počet	Kapacita
Denné centrum pre seniorov	1	50
Zariadenie pre seniorov	2	36
Opatrovateľská služba	2	98

Tabuľka č.15 Opatrovateľská služba poskytovaná mestom Púchov

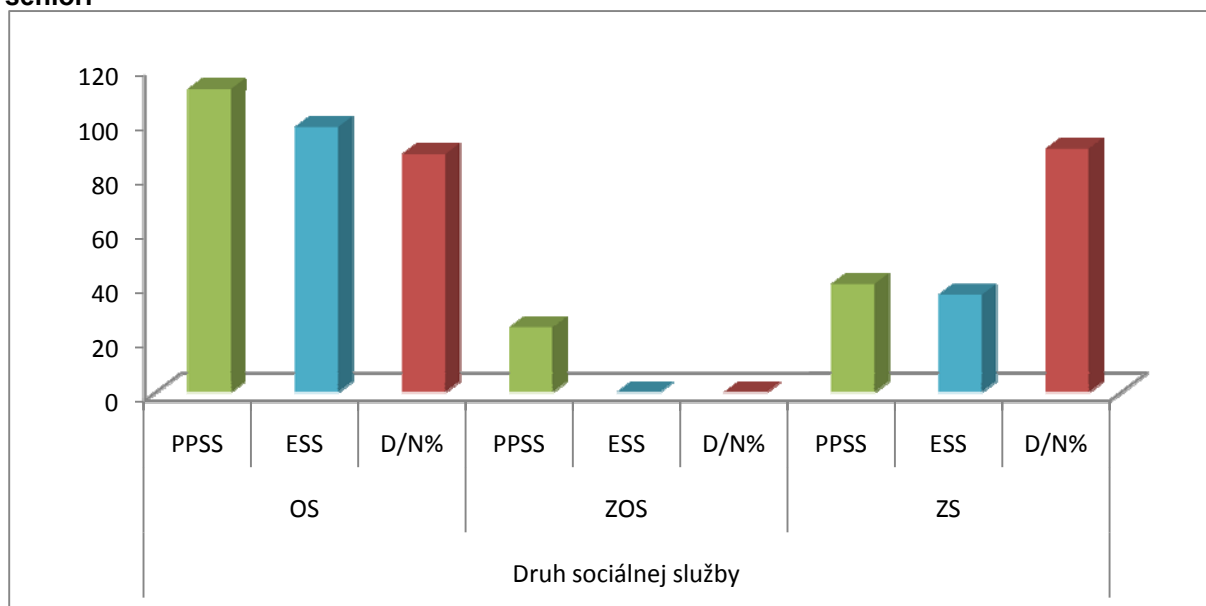
Počet opatrovateliek k 31. 12. 2009	70
Počet opatrovaných k 31. 12. 2009	97
Štruktúra podľa veku:	
0 – 17 rokov	0
18 – 64 rokov	15
65 – 69 rokov	8
70 – 74 rokov	10
75 – 79 rokov	15
80 – 84 rokov	24
85 – 90 rokov	17
90 a viac rokov	8

Tabuľka č.16 Porovnanie predpokladu a existujúcich sociálnych služieb pre cieľovú skupinu - seniari

mesto Púchov	Druh sociálnej služby								
	OS			ZOS			ZS		
	PPSS	ESS	D/N%	PPSS	ESS	D/N%	PPSS	ESS	D/N%
	112	98	88%	24	0	0%	40	36	90%

PPSS – predpokladaná potreba sociálnych služieb, ESS – existujúce sociálne služby, D/N – dostatkovosť /nedostatkovosť, OS – opatrovateľská služba, ZOS – Zariadenie opatrovateľskej služby, ZS – Zariadenie pre seniorov

Graf č.2 Porovnanie predpokladu a existujúcich sociálnych služieb pre cieľovú skupinu - seniari

Komentár

V meste Púchov sa nachádzajú 2 zariadenia pre seniorov. V súčasnosti celkový počet miest pre uvedený druh sociálnej služby je 36, to je o 4 lôžoka menej oproti predpokladanej potrebe.

V meste Púchov sa nenachádza Zariadenie opatrovateľskej služby. Môžeme predpokladať, že potenciálni klienti sú umiestnení v celoročnom zariadení, aj keď ich zdravotný a sociálny stav si to nevyžaduje. Tým sa nám zvyšuje potreba klientov na pobytovú službu na celkový počet 28.

Opatrovateľská služba je poskytovaná 97 klientom, ktorej zriaďovateľom je Mesto Púchov. Taktiež túto službu poskytuje aj jedna mimovládna organizácia v celkovom počte 1 klient. Ako je možné vidieť, predpokladaná potreba ktorá je od 96 do 112 občanov oproti skutočnosti 98 klientov vykazuje pokrytie služby na 88%.

V meste sa nachádza jedno denné centrum pre seniorov s možnou kapacitou 50 občanov.

Východiská pre stanovenie priorit

- analýza vykazuje veľmi nízke naplnenie potrieb seniorov
  - Opatrovateľská služba je pokrytá na 88%
  - Zariadenie opatrovateľskej služby úplne absentuje 0%
  - Zariadenie pre seniorov pokrýva potreby na 90%

- pasívny prístup subjektov v meste pri spolupráci a zavádzaní terénnych sociálnych služieb (nestabilita komunitných sociálnych pracovníkov, nedostatočné vzdelanie, nízke finančné ohodnotenie, využívanie aktivačných príspevkov, nízka profesionalizácia služieb)
- chýba variabilita a ponuka služieb, prevláda pobytová forma
- slabá takmer nulová participácia subjektov na spolufinancovaní sociálnych služieb v rámci medzirezortnej a medzisektorovej siete služieb v meste

Stratégia pre tvorbu plánu

- stanoviť primerané motivačné nástroje a finančné stimuly rozvoja Opatrovateľskej služby v meste tak, aby bola neverejným subjektom v meste ponechaná zodpovednosť za realizáciu terénnych sociálnych služieb (zintenzívniť partnerskú spoluprácu, vzájomný dialóg, poskytnúť podporu a motiváciu k ich aktivizácii z úrovne mesta)
- podporiť rozvoj charitatívnych organizácií (najväčšieho poskytovateľa terénnych sociálnych služieb)
- doplniť absentujúcu službu na prechodný pobyt Zariadenie opatrovateľskej služby
- posudzovať žiadateľov o sociálnu pomoc v súlade s intenzitou potrebnej pomoci, ak postačuje terénna sociálna služba, neposkytovať pobytovú
- presadzovať viaczdrojové financovanie služieb a medzirezortnú spoluprácu
- zvýšiť informovanosť občanov a prehľad o poskytovaní sociálnych služieb v meste
- neprekračovať originálne kompetencie, nepracovať za druhého, ale spolupracovať a vzájomne si pomáhať, rešpektovať princíp subsidiarity
- dbať na územné rozloženie a dostupnosť služieb pre seniorov

7.2.1.1. SWOT analýza sociálnych služieb

V tejto časti uvádzame SWOT analýzu sociálnych služieb mesta Púchov, zohľadňujúcu špecifiká pre cieľovú skupinu Seniori;
analýza vnútorných faktorov ; silné / slabé stránky
analýza vonkajších faktorov ; príležitosti / ohrozenia-riziká

Silné stránky:

- nastavenie vedenia mesta na podporu služieb
- vedenie podporuje koncepciu kontinuálnych služieb /od domácich,...po rezidenčné)
- existencia systému sledovania klienta od momentu prvého kontaktu (nemocnica) až po zabezpečenie adekvátnych služieb
- prepojenie organizácií, spolupráca, finančná dostupnosť verejných služieb
- občan je ten, kto si vyberá
- existencia spolupráce, kde je možné zabezpečiť pre klienta v akútnom období náhradnú službu, kým budú môcť byť plne uspokojené jeho požiadavky na službu /voľná žiadaná služba/

Slabé stránky:

- chýbajú služby pre klientov s psychiatrickým ochorením /zraniteľní klienti/
- chýbajú služby/bezprahové zariadenia/ pre neprispôsobivých klientov
- chýba Zariadenie opatrovateľskej služby
- chýba systém terénneho screeningu
  - možnosť partnerstva s MVO / sú bližšie k občanom /

- spolupráca s lekármi
- chýbajú sociálne a geriatrické sestry /supluje ich mesto/
- mesto má široké povinnosti, málo nástrojov
- medzi potrebou služieb a poskytovateľom je priepasť, chýba analýza klientely (jej štatistickej významnosti)
- právna nestabilita /časté zmeny v zákonoch, ktoré menia veci od základu, bez snahy vychytať chyby predchádzajúcej právnej úpravy/
- nedostatočná informovanosť potencionálnych odberateľov služieb a ich rodín /medializácia/
- nedostatkovosť služieb z pohľadu občana aj poskytovateľa /najmä služieb v domácnosti/
- chýbajúce možnosti pružne reagovať na vzniknutú potrebu
- klienti vnímajú služby ako drahé
- chýba respitná starostlivosť, odľahčujúce služby
- chýba 24 hodinová domáca starostlivosť
- nedostatok zamestnancov
- nie je vypracovaný balíček komplexného servisu pre seniorov
- chýbajúca informovanosť o možnostiach kompenzácií

Príležitosti:

- možnosť zaviesť chýbajúce interné systematické vzdelávanie v organizáciách
- motivovať k zvyšovaniu vzdelania zodpovedajúcim finančným ohodnotením pracovníkov, systematicky si dopĺňajúcich vzdelanie
- zdefinovať štandard
  - kvality vzdelávania opatrovateliek
  - povinností opatrovateliek /napr. schopnosť samostatne mapovať potreby klienta/
- medializácia trhu sociálnych služieb
- sieťovanie, vytváranie partnerstiev
- možnosť cez štrukturálne fondy vstupovať do spoločných projektov /možnosť rozvoja kvality rezidenčnej starostlivosti/
- zdefinovať čo sú štandardné a čo nadštandardné služby
  - z pohľadu úrovne kvality /čo je obsahom poskytovaných služieb/
  - z pohľadu úrovne platieb
- vnímať klienta ako zákazníka
- vytvárať dohody o zabezpečení špecializovaných služieb, ktoré pre klientov nevieme pokryť
- zákon o dobrovoľníctve, možnosti spolupráce

Ohrozenia:

- nedostatok pracovníkov
- nedostatok finančných prostriedkov
- legislatívna povinnosť mesta poskytovať služby /bez ohľadu na príjem klienta/

7.2.1.2.Ciele a opatrenia pre cieľovú skupinu SENIORI

1. Cieľ **Zabezpečenie terénnych, aktivačných a ambulantných sociálnych služieb a s nimi súvisiacich služieb**

- Opatrenie 1.1.
Zabezpečenie dostatočnej kapacity opatrovateľskej služby vzhľadom na aktuálne potreby seniorov
- Opatrenie 1.2.
Monitorovanie a sanácia potrieb domácej ošetrovateľskej starostlivosti
- Opatrenie 1.3.
Zabezpečenie efektívneho prepojenia zdravotných a sociálnych služieb, prepojenie ich poskytovateľov
- Opatrenie 1.4.
Podpora a rozvoj rôznych foriem stravovania pre dôchodcov vrátane diétného stravovania, rozvoz stravy do domácností občanov

2. Cieľ **Reforma existujúcich rezidenčných služieb**

- Opatrenie 2.1.
Reforma existujúceho Domova dôchodcov so zameraním na špecifické potreby imobilných a mobilných klientov

3. Cieľ **Rozvoj a vznik moderných doplnkových/ podporných služieb vo vzťahu k základným sociálno - zdravotným službám**

- Opatrenie 3.1.
Sieťovanie jednotlivých typov sociálno – zdravotných služieb, podpora kontinuálnych služieb
- Opatrenie 3.2.
Spracovanie a priebežná aktualizácia katalógu poskytovateľov sociálno – zdravotných a s nimi súvisiacich služieb /on line, aj vo forme brožúry/
- Opatrenie 3.3.
Podpora rozvoja prepravnej služby na zlepšenie mobility seniorov v meste
- Opatrenie 3.4.
Podpora služby tzv. tiesňovej starostlivosti s použitím telekomunikačných technológií
- Opatrenie 3.5.
Podpora zavedenia odľahčovacích, respitných a obdobných služieb
- Opatrenie 3.6.
Podpora zapožičiavania kompenzačných a zdravotných pomôcok
- Opatrenie 3.7.
Projekt na vytvorenie funkčnej databázy evidencie kapacít existujúcich služieb a žiadateľov o jednotlivé typy služieb
- Opatrenie 3.8.
Komunitné plánovanie služieb pre seniorov

4.Cieľ
Štandardy v sociálnej práci

- Opatrenie 4.1. Prehodnotenie kvality existujúcich služieb, zavedenie štandardov v sociálnej práci
- Opatrenie 4.2. Rozvoj ľudských zdrojov - zavedenie supervízneho hodnotenia kvality poskytovaných služieb a zariadení pre seniorov

7.2.2. Zdravotne postihnutí občania

Úvod do problematiky – východiská pre komunitné plánovanie

Komunitné plánovanie sociálnych, a s nimi súvisiacich sociálno-zdravotných služieb pre obyvateľov mesta so zdravotným postihnutím, priamo súvisí a nadväzuje na časť „Seniori“. Terénne a rezidenčné služby uvedené v časti „Seniori“ vo veľkej miere zahŕňajú služby poskytované nielen občanom, ktorí dovŕšili dôchodkový vek, ale aj plnoletým občanom, ktorí sú vzhľadom na svoj zdravotný stav odkázaní na pomoc inej osoby a príp. dohľad - teda občanom so zdravotným postihnutím. Jedná sa o nasledovné služby a zariadenia sociálnych služieb;

- opatrovateľská služba - opatrovanie v domácnosti občana
- prepravná služba
- denný stacionár
- DSS – domov sociálnych služieb,

pričom zariadenia pre seniorov poskytujú služby aj pre zdravotne postihnutých seniorov, prípadne sú špecializované na niektoré špecifické potreby a ochorenia.

Na základe odporúčania Rady pre poradenstvo v sociálnej práci používame v tejto časti komunitného plánu pojmy „**občania so zdravotným postihnutím**“ a tiež jeho ekvivalent „**ľudia so špecifickými potrebami**“, ktorý viac zodpovedá antidiskriminačným kritériám modernej odbornej terminológie. Rada pre poradenstvo v sociálnej práci uvádza dve z definícií zdravotného postihnutia: zdravotným postihnutím sa podľa Repkovej (2003) rozumie: *“znevýhodnenie, ktoré má človek s dlhodobou alebo trvalou poruchou telesného alebo duševného zdravia v štandardne usporiadanom životnom a sociálnom prostredí, a ktoré je potrebné minimalizovať intervenciami v rámci sociálnej politiky a sociálnej práce”*. Hartl definuje zdravotné postihnutie takto: *“je to akákoľvek porucha duševná alebo telesná, dočasná, dlhodobá alebo trvalá, alebo hendikep, ktorý jednotlivcovi bráni účinne sa prispôbovať bežným nárokom života.”* Z týchto definícií nevyhnutne vystupuje skutočnosť, že **dôsledky zdravotného postihnutia sa darí zmierňovať len sústavou premyslených a navzájom koordinovaných opatrení všetkých zainteresovaných subjektov, ktoré môžu, či musia poskytnúť zdravotne postihnutým občanom potrebnú podporu a pomoc.**

Do skupiny osôb so zdravotným postihnutím a ťažkým zdravotným postihnutím zaraďujeme:

- osoby s telesným postihnutím
- osoby so zmyslovým postihnutím
- osoby s mentálnym postihnutím
- osoby s civilizačným, interným ochorením
- osoby s duševným ochorením
- osoby s kombinovaným postihnutím.

Za fyzickú osobu s **ťažkým zdravotným postihnutím** (ďalej len „**ŤZP**“) sa považuje osoba s mierou funkčnej poruchy najmenej 50%. Posudkový lekár určuje mieru funkčnej poruchy podľa najvyššieho ohodnoteného druhu zdravotného postihnutia uvedeného v prílohe č.3 zákona č.447/2008 Z.z., ktoré môže zvýšiť o 10% s prihliadnutím na ďalšie funkčné poruchy, ktoré ovplyvňujú zdravotné postihnutie. V rámci sociálnej posudkovej činnosti je zavedené povinné skúmanie odkázanosti fyzickej osoby so ŤZP na kompenzáciu podľa jednotlivých druhov odkázanosti, ako je napr. odkázanosť na pomoc inej osoby, na osobnú asistenciu, na individuálnu prepravu atd..

Žiadanými a využívanými formami peňažnej pomoci sú **peňažné príspevky na kompenzáciu sociálneho dôsledku ťažkého zdravotného postihnutia občana**. Jedná sa o peňažné príspevky určené na:

- osobnú asistenciu
- kúpu pomôcky
- výcvik používania pomôcky

- úpravu pomôcky
- opravu pomôcky
- kúpu zdvíhacieho zariadenia
- kúpu osobného motorového vozidla
- úpravu osobného motorového vozidla
- prepravu
- úpravu bytu
- úpravu rodinného domu
- úpravu garáže
- kompenzáciu zvýšených výdavkov
- opatrovanie.

Pre účely tejto analýzy spracovatelia RPSP zisťovali dáta, z ktorých je možné nadobudnúť predstavu o cieľovej skupine. Podľa normatívo českého Socioklubu spracovatelia RPSP vypočítali odhad počtu občanov s jednotlivými typmi postihnutia (normatívy prevalencie jednotlivých typov postihnutí sú veľmi podobné pre populáciu celej strednej Európy). Zber štatistických údajov na účely tejto analýzy je po početných zmenách v presunoch kompetencii medzi jednotlivými orgánmi štátnej a verejnej správy natoľko komplikovaným, že mnohé relevantné **údaje**, z ktorých by sa dali vyčítať zaujímavé informácie a efektívne plánovať služby sú **nedostupné**. Najvýraznejšou slabinou je **potrebné prepojenie rezortov zdravotníctva, sociálnych vecí a školstva**. Spracovaná je teda iba orientačná analýza a niektoré údaje bude mesto aktualizovať a dopĺňať priebežne podľa reálnych možností.

Tabuľka č.17 Predpokladaný počet občanov s určitým zdravotným postihnutím

Druh zdravotného postihnutia	2 010
zrakové postihnutia	105
z toho ťažko	30
sluchové postihnutia	175
z toho nepočujúci	27
poruchy reči	105
mentálne postihnutie	525
poruchy pohybového ústrojenstva	527
osoby na vozíku	61
diabetici	630
z toho na inzulíne	122
duševné ochorenie	175
epilepsia	245
psoriáza	350
chronicky choré deti	965

V nasledujúcich tabuľkách uvádzame prehľad dostupných relevantných údajov o občanoch so zdravotným postihnutím s trvalým pobytom na území mesta.

Tabuľka č.18 Opatrovateľská služba Púchov – počet občanov

Rozdelenie podľa % invalidity	
100 % invalidita	4
70 % invalidita	5
40 % invalidita	5

V tabuľke č. 19 sú uvedené počty existujúcich sociálnych služieb a poskytovanej kapacity. Pre ZP sa poskytuje opatrovateľská služba len 14 klientom z celkového počtu 98.

Tabuľka č.19 Existujúce sociálne služby

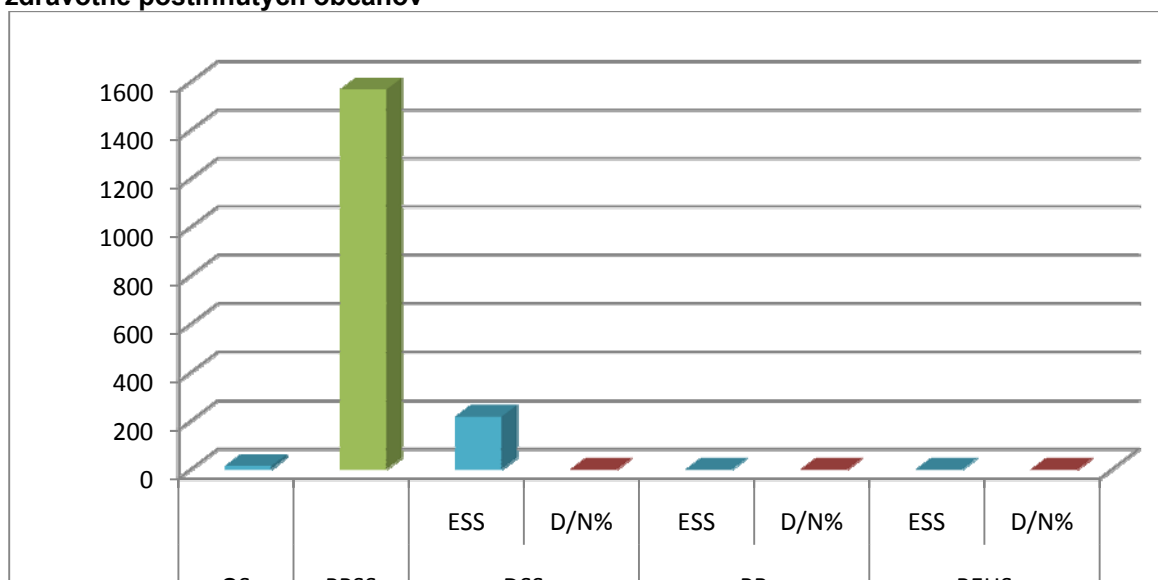
Názov	Počet	Kapacita
Domov sociálnych služieb	3	218
Opatrovateľská služba	2	98

Tabuľka č.20 Porovnanie predpokladaných a existujúcich sociálnych služieb pre cieľovú skupinu – zdravotne postihnutých občanov

Mesto	OS	PPSS	DSS		PB		REHS	
			ESS	D/N%	ESS	D/N%	ESS	D/N%
Púchov	14	1568	218	14%	0	0%	0	0%

PPSS – predpokladaná potreba sociálnych služieb, ESS – existujúce sociálne služby, D/N – dostatkovosť /nedostatkovosť, DSS – Domov sociálnych služieb, PB – Podporované bývanie, REHS – Rehabilitačné stredisko, OS – opatrovateľská služba

Graf č.3 Porovnanie predpokladaných a existujúcich sociálnych služieb pre cieľovú skupinu – zdravotne postihnutých občanov

Komentár

Z analýzy potrieb sociálnych služieb pre zdravotne postihnutých obyvateľov vyplýva, že zastúpenie jednotlivých druhov a foriem sociálnych služieb pre uvedenú cieľovú skupinu je minimálne.

V meste Púchov je poskytovaná Opatrovateľská služba pre občanov, ktorí sú ťažko zdravotne postihnutí len v minimálnom počte a v Domove sociálnych služieb je poskytovaná služba pre 218 klientov. Celkové pokrytie potrieb je minimálne, predstavuje 14%.

Úplná absencia týchto sociálnych služieb :

- Denný stacionár pre občanov so zdravotným postihnutím
- Podporované/chránené bývanie
- Odľahčovacia služba
- Prepravná služba
- Rehabilitačného stredisko

Analýza poukazuje taktiež na chýbajúce podporné služby pre rodiny – okrem podporovaného bývania tu nie sú agentúry podporovaného zamestnávania, minimálne množstvo chránených dielní, odľahčovacie služby pre rodinných príslušníkov, ktorí poskytujú pomoc svojim ŤZP príbuzným doma, vhodné opatrovateľské programy.

Taktiež v tejto oblasti sú v minimálnom množstve zastúpené organizácie, ktoré by poskytovali základné alebo špecializované poradenstvo.

Východiská pre výber priorít

- prevláda vysokokapacitná pobytová forma sociálnych služieb s celoročným pobytom
- úplne absentujú zariadenia opatrovateľskej služby, podporovaného bývania a rehabilitačné zariadenia
- nie sú dostatočne rozvinuté komunitné formy sociálnych služieb (terénna a ambulatná)
- integrácia sa chápe viacej ako cieľ, nie ako nástroj na vytváranie vhodných podmienok a zmien v procese decentralizácie na budovanie komunitných foriem sociálnych služieb
- podmienky pre integráciu ZP občanov sa vytvárajú pomaly a bez participácie nadväzných rezortov ako školstvo a zdravotníctvo, absentuje užšia spolupráca a prepojenosť rezortov v systéme

Stratégia pre tvorbu plánu

- dbať na vyváženosť služieb (z hľadiska druhu, typu služby a územnej potreby v meste),
- **využiť integráciu ako nástroj vytvárania podmienok pre rozvoj komunitných foriem sociálnej starostlivosti, budovať sieť podpornej pomoci v domácom prostredí**
- rozširovať len tie pobytové služby, ktoré sú vykázané ako nedostatkové - nízkokapacitné, rodinného charakteru, napr. podporované bývanie
- rešpektovať princípy sociálneho plánovania (primeranosť, dostupnosť, kvalita, rozsah ponuky služieb),
- humanizovať veľkokapacitné zariadenia, diferencovať služby podľa potrieb užívateľov, zvyšovať kvalitu poskytovaných služieb, členiť ich na menšie komunity
- vypracovať a implementovať štandardy kvality poskytovaných sociálnych služieb v zmysle zákona o sociálnych službách č.448/2008 Z. z. vo všetkých sociálnych zariadeniach v meste
- monitorovať a evalvovať kvalitu poskytovaných služieb v zariadeniach
- vytvárať možnosti a podmienky v meste na ďalšie vzdelávanie pracovníkov v sociálnych službách

7.2.2.1. SWOT analýza sociálnych služieb

V tejto časti uvádzame SWOT analýzu sociálnych služieb mesta Púchov, zohľadňujúcu špecifiká pre cieľovú skupinu občanov so zdravotným postihnutím;
analýza vnútorných faktorov ; silné / slabé stránky
analýza vonkajších faktorov ; príležitosti / ohrozenia-riziká

Silné stránky:

- možnosti rýchleho riešenia potrieb klienta pri terénnych sociálnych službách
- osobitné programy a podujatia organizované mestom
- maximálna podpora občanov so zdravotným postihnutím v rámci možností rozpočtu mesta
- výrazná senzibilita a pozitívny vzťah poslancov mesta k potrebám a záujmom občanov so zdravotným postihnutím

Slabé stránky:

- chýbajúce zariadenie opatrovateľskej služby
- bariérovosť komunikácií v centre mesta, úradných, kultúrno-spoločenských a sociálno-zdravotných budov
- podpora bývania pre ľudí so zdravotným postihnutím, nedostatok vybraných sociálnych a zdravotných služieb
- absencia zariadení typu "podporované / chránené bývanie" v meste

Príležitosti:

- počet rezervovaných parkovacích miest pre občanov so zdravotným postihnutím v centre mesta – v zóne s dopravným obmedzením
- podpora a rozvoj svojpomocných skupín ľudí so zdravotným postihnutím, rodičov a priateľov
- zriadenie komunitného centra pre ľudí so zdravotným postihnutím (najmä pre rodiny s postihnutými deťmi)
- zabezpečenie ponuky rôznych foriem
- zabezpečenie efektívneho prepojenia jednotlivých typov sociálno-zdravotných služieb
- rozvoj podporovaného zamestnávania pre oblasti vzdelávania, pracovnej rehabilitácie, sebauplatnenia a zamestnávania ľudí so zdravotným postihnutím
- podpora zavedenia moderných doplnkových a podporných služieb
- podpora zapožičiavania kompenzačných a zdravotných pomôcok
- ovplyvňovanie verejného a spoločenského života v smere inklúzie a integrácie občanov so zdravotným postihnutím a špecifickými potrebami

Ohrozenia:

- absencia systému terénneho screeningu a evidencie/ štatistiky jednotlivých druhov postihnutia občanov v meste
- bariérovosť a nedostupnosť verejno-spoločenských, sociálno-zdravotných zariadení
- obmedzená mobilita občanov so zdravotným postihnutím a možnosti bezbariérovej prepravy
- nedostatok sociálnych a geriatrických sestier
- nedostatok a nedostupnosť ambulantných služieb ako aktivačno-rehabilitačné služby, odľahčovacie, respitné služby, osobná asistencia, poradenské služby
- absencia špecializovaných bezplatných krízových liniek pre občanov so zdravotným postihnutím

7.2.2.2. Ciele a opatrenia pre cieľovú skupinu: občania so zdravotným postihnutím

1. Cieľ

Zabezpečenie terénnych, aktivačných a ambulantných sociálnych služieb a s nimi súvisiacich služieb

- Opatrenie 1.1.
Rozvoj ambulantných služieb typu denný stacionár
- Opatrenie 1.2.
Podpora existujúcich zariadení k rozvoju služieb formou komunitných centier s možnosťami poskytovania krátkodobých služieb pre ľudí so zdravotným postihnutím žijúcimi v miestnej komunite; o aktivačno-rehabilitačné služby o odľahčovacie, respitné služby
- Opatrenie 1.3.
Podpora servisných agentúr a poradenských centier pre potreby ľudí so zdravotným postihnutím so zameraním na ich integráciu v miestnej komunite, podpora programov a služieb o osobnú asistenciu, o integrované poradensko-vzdelávacie programy, o podporné a svojpomocné skupiny rodičov a priateľov
- Opatrenie 1.4.
Podpora zriadenia a prevádzkovania komunitného centra pre ľudí so zdravotným postihnutím - najmä pre rodiny a deti
- Opatrenie 1.5.
Podpora a rozvoj možností diétného a špeciálneho stravovania
- Opatrenie 1.6.
Sieťovanie /zabezpečenie efektívneho prepojenia/ jednotlivých typov sociálno-zdravotných služieb, podpora kontinuálnych služieb
- Opatrenie 1.7.
Spracovanie a priebežná aktualizácia katalógu poskytovateľov sociálnych služieb /on line, aj vo forme brožúry/
- Opatrenie 1.8.
Monitoring špecifických potrieb občanov so zdravotným postihnutím, evidencia špecifických potrieb, na ktoré sú odkázaní občania podľa typu zdravotného postihnutia o databáza služieb a voľných kapacít o systém signalizácie / vyhľadávania občanov so ZP

2. Cieľ

Reforma existujúcich a vznik nových rezidenčných služieb

- Opatrenie 2.1.
Podpora bývania pre ľudí so zdravotným postihnutím – zriadenie / vyčlenenie vhodných mestských nájomných bytov
- Opatrenie 2.2.
Podpora zriadenia a prevádzkovania nových služieb typu „podporované - chránené bývanie“

3. Cieľ

Rozvoj a vznik moderných doplnkových/ podporných služieb vo vzťahu k základným sociálno - zdravotným službám

- Opatrenie 3.1.
Podpora fyzickej debarierizácie komunikácií v centre, úradných, kultúrno-spoločenských a sociálno-zdravotníckych budov
- Opatrenie 3.2.

Podpora informačných kampaní a iných aktivít zameraných na psychickú debarierizáciu spoločnosti, podpora informovanosti o sprievodcovských, predčítateľských a tlmočnických službách

Opatrenie 3.3.

Podpora zvýšenia počtu rezervovaných parkovacích miest pre občanov so zdravotným postihnutím v meste

Opatrenie 3.4.

Podpora projektov a agentúr podporovaného zamestnávania pre oblasti vzdelávania, pracovnej rehabilitácie, sebauplatnenia a zamestnávania ľudí so zdravotným postihnutím

Opatrenie 3.5.

Podpora služby tzv. tiesňovej starostlivosti s použitím telekomunikačných technológií

Opatrenie 3.6.

Podpora rozvoja a využívania prepravnej služby, zvýšenie informovanosti občanov v miestnej komunite, iniciovanie a podpora zvýšenia počtu bezbariérových spojov na území mesta

Opatrenie 3.7.

Podpora zapožičiavania kompenzačných a zdravotných pomôcok a zvýšenie informovanosti občanov mestskej časti

Opatrenie 3.8.

Podpora zavedenia zdravotno – sociálnych služieb typu mobilná paliatívna starostlivosť, hospic a ďalšie...

Opatrenie 3.9.

Komunitné plánovanie sociálnych služieb pre ľudí so zdravotným postihnutím a špecifickými potrebami

7.2.3. Osoby vyžadujúce AZYLOVÉ UBYTOVANIE

Nasledujúca časť komunitného plánu, je z hľadiska priorít významnou a zo sociálneho hľadiska dôležitou oblasťou sociálnych služieb v meste. Ľudia bez domova, s problémami so závislosťami a násilím sú z pohľadu občanov citlivou témou každého mesta. Z pohľadu samotných občanov bez domova, s problémami so závislosťami a násilím, ako aj z pohľadu systému sociálnych služieb v meste je evidentné, že ide o vážne ohrozené sociálne skupiny. Pritom častokrát dochádza u týchto podskupín k viacsmerne kumulačnej kombinácii sociálneho problému - domov - závislosť - násilie, čo evokuje potrebu osobitného prístupu a osobitnej pomoci a služieb pre týchto ľudí zo strany komunity, v ktorej žijú. Najpočetnejšiu z hľadiska dostupnej evidencie a najviditeľnejšiu skupinu tvoria ľudia bez domova. Tvoria dominantnú skupinu aj z hľadiska zákonných kompetencií a povinností pre mesto: zo zákona č.369/1990 Z.z. o obecnom zriadení, v § 3, ods. 4 ukladá povinnosť obci poskytnúť obyvateľovi obce okamžitú pomoc v jeho náhlej núdzi spôsobenej živelnou pohromou, haváriou alebo inou podobnou udalosťou, najmä zabezpečiť mu prístrešie, stravu alebo inú materiálnu pomoc.

Počet ľudí bez domova nie je presne známy. Na základe našich predpokladov v meste Púchov by ich malo byť 18, čo je samozrejme len orientačný údaj. Reálne čísla nie sú dostupné.

Predpokladáme, že časť týchto ľudí býva u známych, časť v ubytovniach, ale časť je isto bez prístrešia a prespáva v lepšom prípade v neobývaných budovách.

Problémy bezdomovectva, závislostí a násilia sú zo sociálneho hľadiska výrazným problémom, z hľadiska štatistického však ide o nízke percento populácie. Občania bez domova, ľudia s problémami so závislosťami a obeť násilia netvoria homogénnu skupinu. Podľa odborníkov ide najčastejšie o občanov trpiacich poruchami správania, rôznymi adaptačnými a aj psychickými poruchami, ľudí ktorí vyrastali bez rodiny v detských domovoch, občanov so stratou základných pracovných návykov z dôvodu dlhodobej nezamestnanosti, opustených a starších občanov, ľudí, ktorí z dôvodu rôznych závislostí nedokázali vyfinancovať svoje životné náklady, o ľudí, ktorí stratili rodinné zázemie a tiež prisťahovalci. Rôznosť príčin, ktoré sa podieľajú na vzniku sociálnej situácie uvedenej skupiny ľudí, si vyžaduje špecifické prístupy a riešenia.

Tabuľka č.21 Predpokladaný počet obyvateľov vyžadujúcich azylové ubytovanie

Osoby vyžadujúce azylové ubytovanie	2010
bezdomovci	18
matky s deťmi	8
po výkone trestu	35
závislosť na drogách	22 - 44

Tabuľka č.22 Existujúce sociálne služby

Názov	Počet	Kapacita
Nocľaháreň	0	0
Útulok	0	0

Tabuľka č.23 Porovnanie predpokladu a existujúcich sociálnych služieb pre cieľovú skupinu – krízová intervencia, deti a rodičia

Bezdomovci	Matky s deťmi								Osoby po výkone trestu			Osoby závislé na drogách		
	Útulok			Zariadenie núdzového bývania		Krizové stredisko		Resocializačné zariadenie						
	PPSS	ESS	D/N%	PPSS	ESS	D/N%	ESS	D/N%	PPSS	ESS	D/N%	PPSS	ESS	D/N%
0	18	0	0%	8	0	0%	0	0%	35	0	0%	22 - 44	0	0%

PPSS – predpokladaná potreba sociálnych služieb /nedostatkovosť

ESS – existujúce sociálne služby D/N – dostatkovosť

Komentár

V oblasti azylového bývania je možné konštatovať, že v rámci 4 sledovaných cieľových skupín, potreby sú absolútne nenaplnené.

V oblasti Krízových stredísk a Zariadení núdzového bývania na počet obyvateľov v meste Púchov je predpokladaná potreba 8 a skutočné pokrytie je 0%.

Osoby po výkone trestu a osoby závislé na drogách nemajú žiadne možnosti výberu služieb. Účinnou sociálnou pomocou by mohla byť sociálna prevencia a poradenstvo, avšak existujúce služby nie sú rovnomerne rozdelené, dostupné a špecializované pre prácu s uvedenou cieľovou skupinou občanov.

Ako je možné vidieť v tabuľke č.23 predpokladaná potreba útulku je pre 18 klientov, ale v meste sa nenachádza ani jeden útulok.

Východiská pre výber priorít

V súčasnosti nie je systém sociálnych služieb pre bezdomovcov v meste dostatočný.

Za hlavné príčiny nedostatočného stavu služieb pre týchto občanov je možné považovať:

- nízka priorita sociálneho problému bezdomovcov, ľudí s problémami so závislosťami a obetí násillia z hľadiska finančných dotácií mesta,
- absencia preventívnych opatrení zameraných na riešenie problémov detí z detských domovov, prepustených z výkonu trestu, ľudí so psychiatrickým ochorením, s telesným postihnutím, rodín s nízkym príjmom, osamelých seniorov, ľudí z disfunkčných rodín....
- absencia koncepcie sociálnych služieb pre ľudí bez domova, ľudí s problémami so závislosťami a obetí násillia a tým aj absencie jej realizácie v meste,

- absencia skupiny komunitného plánovania pre bezdomovcov, ľudí s problémami so závislosťami a obeť násilia s účasťou verejných a neverejných poskytovateľov a mimovládnych organizácií na úrovni hlavného mesta,
- absencia útulku a nocľahárne
- nedostatočné legislatívne riešenie povinností a zázemia tzv. „domovských obcí“ pre ľudí bez domova, ľudí s problémami so závislosťami a obeť násilia
- v meste nie sú dostatočne zabezpečené služby pre rodiny, ktoré sa ocitli na ulici; sociálne problémy ľudí bez domova, ľudí s problémami so závislosťami a obeť násilia sa už nedotýkajú len jednotlivcov, ale celých rodín, teda aj detí, ktoré sa ako bezdomovci a deti závislých rodičov už rodia.

Stratégia pre tvorbu plánu

- zvoliť systémový prístup pri riešení zavedenia absentujúcej siete poradenských centier
- dôraz na štruktúrovanosť služieb a medzirezortnú nadväznosť v systéme pomoci
- primeranosť
- dlhodobosť
- sprevádzanie
- práca s rodinou a širším okolím

7.2.3.1. Ciele a opatrenia

1. Cieľ

Komunitné plánovanie sociálnych služieb pre ľudí bez domova, ľudí s problémami so závislosťami a obeť násilia

Opatrenie 1.1.

Zriadenie pracovnej skupiny komunitného plánovania sociálnych služieb pre ľudí bez domova, ľudí s problémami so závislosťami a obeť násilia, v prepojení na lokálne partnerstvo sociálnej inklúzie

Opatrenie 1.2.

Podpora zriadenia a činnosti nízkoprahových denných komunitných centier pre ľudí bez domova, ľudí s problémami so závislosťami a obeť násilia na území/okraji mesta

2. Cieľ

Rozvoj existujúcich a zavedenie nových služieb pre ľudí bez domova, ľudí s problémami so závislosťami a obeť násilia - komunitné programy a partnerstvá

Opatrenie 2.1.

Sociálno-právna ochrana a prevencia v spolupráci s ÚPSVaR a MVO

Opatrenie 2.2.

Finančná a vecná podpora pre ľudí bez domova, ľudí s problémami so závislosťami a obeť násilia

Opatrenie 2.3.

Podpora aktivít a organizácií činných v oblasti pomoci a poradenstva ľuďom bez domova, ľuďom s problémami so závislosťami a obeť násilia

Opatrenie 2.4.

Komunitné programy aktivizácie a podpory pre ľudí bez domova, ľudí s problémami so závislosťami a obeť násilia, projekty rozvoja nedostatkových služieb, komunitné partnerstvá, programy ÚPSVaR, MPSVaR, ESF

3. Cieľ

Osveta, prevencia, informovanosť občanov

Opatrenie 3.1.

Systém monitorovania ľudí bez domova, ľudí s problémami so závislosťami a obeť násilia na území mestskej časti

Opatrenie 3.2.

Skvalitnenie systému opatrení na ochranu zdravia a bezpečnosti obyvateľov, podnikateľov a návštevníkov mestskej časti

Opatrenie 3.3.

Osveta a informovanosť verejnosti vrátane ľudí bez domova

7.2.4. Sociálne poradenstvo a prevencia

Tabuľka č.24 Počet poskytovateľov sociálneho poradenstva v meste Púchov

	Počet poskytovateľov
Zdravotne postihnutí občania	1
Seniori	0
Deti a rodina	0
Spoločné pre všetky cieľové skupiny	0

Zdroj: MPSVaR 2010, Mesto Púchov 2010, ÚTSK 2010

Komentár

Oblasť sociálneho poradenstva spadá do kompetencie ÚTSK (Úrad Trenčianskeho samosprávneho kraja), ktorý je kompetentný posúdiť dostatkovosť a kvalitu poskytovaných služieb. Nemáme k dispozícii objektívne podklady, ani dostatok informácií pre posúdenie situácie, ani koeficient na prepočet potrieb a predpokladov. Z tohto dôvodu nemôžeme urobiť komparáciu a vyčíslieť percento dostatkovosti či nedostatkovosti predmetnej služby. Môžeme len konštatovať počet poskytovateľov sociálnych služieb pre jednotlivé cieľové skupiny, ktoré uvádzame v tabuľke.

Východiská pre výber priorít

- je vykázaná absencia poradenských centier v meste pre jednotlivé cieľové skupiny občanov bez prístrešia, t.j. osoby potrebujúce azylové ubytovanie
- je evidentné, že 1 subjekt nedokáže pokryť požiadavky a potreby občanov v meste
- je nedostatočná informovanosť občanov o všetkých formách služieb a poskytovateľoch sociálnych služieb

Stratégia pre tvorbu plánu

- klásť dôraz na kvalitu poskytovania sociálnej prevencie a poradenstva
- rozpracovať štandardy sociálneho poradenstva
- zoptimalizovať sieť poradenských služieb v meste pre všetky cieľové skupiny
- prepojiť existujúce služby do systému a koordinovať spoluprácu v sieti
- rovnomerne rozložiť služby v meste, aby bola zabezpečená dostupnosť služby pre občana
- dbať na osobnostné predpoklady pracovníkov a ich sociálne kompetencie

7.3. Sociálnoprávna ochrana detí a mladistvých

Medzi rizikové faktory ohrozujúce fungovanie rodiny patria patologické javy, ako rozvod, chudoba, nevzdelanosť..., rodina neplní ani základné funkcie – výchovnú (zanedbávanie), ekonomickú – (nezamestnanosť), sociálnu – (záškoláctvo, nevhodné vzory rodičov).

Ďalším významným patologickým javom súvisiacim so zanedbávaním a nedostatočnou starostlivosťou je záškoláctvo, poruchy správania, delikvencia, drogy, fetovanie.

Možná forma riešenia je prevencia. Ak vezmeme prevenciu ako celok od sekundárnej po primárnu, ako predchádzanie vzniku nežiaducich spoločenských situácií včasným odstraňovaním ich príčin, tak zameranie sociálnej prevencie by malo byť najvyšším princípom predchádzania patologických javov a krízovým situáciám v rodinách.

Vyhľadávacie, nápravné a rehabilitačné postupy na dosiahnutie pozitívnej zmeny spadajú pod kompetencie samosprávy, aby mohli v súčinnosti s rodinou zabezpečiť základné životné podmienky. Na to ale v samospráve často nie je dostatok vzdelaných a odborne fundovaných sociálnych pracovníkov a problém je aj v nízkej výkonnosti našej ekonomiky, ktorá nedokáže zabezpečiť dostatok finančných prostriedkov na sociálnu prevenciu.

Najväčší problém je však s voľným časom mládeže, ktorá si vo svojom voľnom čase, hlavne počas večerov, víkendov, sviatkov, tvorí sama aktivity (krádeže, výtržníctvo, narúšanie nočného kľudu...).

Práve tejto skupine treba venovať zvýšenú pozornosť aktivitami, ktoré sú jej blízke a s podporou rodiny eliminovať závislosti a kriminalitu.

V zmysle zákona č.305/2005 Z. z. môžu neštátne subjekty v spolupráci s ÚPSVaR využívať svoje kompetencie ako akreditované subjekty a spolupracovať pri umiestňovaní dieťaťa do detského domova, do náhradných rodín, sanáciou vracat' dieťa z DeD do biologickej rodiny, alebo pracovať s deťmi s poruchami správania, záškoláctvom a to organizovaním rozvojových a výchovných pobytov, aktivitami, tréningom na podporu a nácvik sociálnych a rodičovských zručností, sebavedomia detí a podporu efektívneho využívania voľného času.

Tabuľka č.25 Vybrané ukazovatele sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v meste

Vybrané ukazovatele SPO a sociálnej kurately	Počet
Počet evidovaných rodín	491
Počet evidovaných detí	874
Počet detí umiestnených v zariadeniach na výkon rozhodnutia súdu	DDC 9 DeD 16
Počet neumiestnených detí	0
Počet detí v náhradnej osobnej starostlivosti	9
Počet pestúnskych rodín	9
Počet detí v pestúnskej starostlivosti	10
Počet detí v zozname detí vhodných do NRS	1
Počet maloletých detí s poruchami správania	76
Počet mladistvých delikventov a detí s poruchami správania	35

Tabuľka č.26 Predpokladané údaje o potrebe sociálnych služieb v oblasti starostlivosti o deti a rodinu

Sociálna skupina		2 010
Rodiny s deťmi vyžadujúce sociálnu pomoc	potreba vzniká v priebehu roka	147
	potrebujú trvalú pozornosť	497
Deti ohrozené týraním a zneužívaním	potreba vzniká v priebehu roka	37
	potrebujú trvalú pozornosť	626

7.3.1. SWOT analýza SPO

Silné stránky:

- komunitné plánovanie sociálnych služieb s legislatívnou podporou
- realizácia koncepcie kontinuálnych služieb od domácich po rezidenčné
- prepojenie verejných a neverejných poskytovateľov služieb
- finančná dostupnosť verejných služieb
- podpora integrácie, prevencia sociálneho vylúčenia (exklúzie)

Slabé stránky:

- obmedzené finančné zdroje pre dotácie a grantové schémy na zabezpečenie činnosti neverejných poskytovateľov a nedostatkových služieb
- nedostatočná analýza cieľových skupín - klientov, štatistická evidencia a monitoring pri definovaní potrieb občanov prijímateľov služieb právna nestabilita (časté zmeny v zákonoch, ktoré menia veci od základu, bez potrebnej diskusie s poskytovateľmi sociálnych služieb)
- nedostatočná informovanosť potencionálnych prijímateľov sociálnych služieb a ich rodín (medializácia)

Príležitosti:

- medializácia sociálnych služieb v meste (nielen web stránka, najmä printové médiá a letáky, vlastné noviny /resp. príloha)
- sieťovanie, vytváranie partnerstiev
- možnosti viaczdrojového financovania spoločných projektov
- rozvoj ľudských zdrojov, interný systém vzdelávania a hodnotenia zamestnancov
- kultúra vnímania občana ako zákazníka
- alternatívne možnosti a partnerstvá pre zabezpečenie nedostatkových služieb - komunitné partnerstvá
- zapojenie dobrovoľníkov do komunitných programov, možnosti spolupráce a účasti verejnosti a študentov
- rozvoj systému adresnej pomoci obyvateľom s nízkym príjmom odkázaných na pomoc pri riešení otázky bývania

Ohrozenia:

- obmedzené finančné zdroje
- legislatívna povinnosť mesta poskytovať služby bez ohľadu na príjem a majetok klienta
- absencia monitoringu potrieb a systému vyhľadávania občanov odkázaných na jednotlivé typy služieb
- absencia potrebnej informovanosti občanov o službách poskytovaných na území mesta

7.3.2. Ciele a opatrenia pre cieľovú skupinu SPO

1. Cieľ

Stabilizácia sociálnej situácie v ohrozených úplných a neúplných rodinách a v rodinách s nízkym príjmom

Opatrenie 1.1.

Sociálno-právna ochrana a prevencia v spolupráci s ÚPSVaR a MVO a v spolupráci s oddelením školstva

Opatrenie 1.2.

Peňažná a vecná podpora rodín s nízkym príjmom

Opatrenie 1.3.

Nízkoprahové zariadenie pre deti a mládež

Opatrenie 1.4.

Podpora aktivít a organizácií činných v oblasti prevencie a krízovej intervencie a liniek pomoci

2. Cieľ

Podpora mladých rodín s deťmi v predškolskom a školskom veku

Opatrenie 2.1.

Skvalitnenie siete a dostupnosti služieb sociálno-zdravotníckych zariadení na území mesta

Opatrenie 2.2.

Podpora budovania siete špecializovaného poradenstva v spolupráci s oddelením školstva

Opatrenie 2.3.

Podpora aktivít a organizácií s ponukou kvalitných voľnočasových programov zameraných na zmysluplné trávenie voľného času mladých ľudí, prevencia sociálno-patologických javov

Opatrenie 2.4.

Podpora a rozvoj tradícií na posilnenie postavenia rodiny v komunite, aktivizácie a lokálpatriotizmu v spolupráci s oddelením kultúry a oddelením školstva

3. Cieľ

Inovatívne služby pre rodiny s deťmi, komunitné partnerstvá a komunitné plánovanie

Opatrenie 3.1.

Podpora a rozvoj nedostatkových a absentujúcich služieb v spolupráci s MVO, podnikateľmi a komunitou

Opatrenie 3.2.

Komunitné programy a projekty aktivizácie a podpory rodín s deťmi, komunitné partnerstvá, programy MPSVaR a ESF

Opatrenie 3.3.

Podpora zriadenia a činnosti komunitných centier pre rodiny s deťmi

Opatrenie 3.4.

Komunitné plánovanie sociálnych služieb

Opatrenie 3.5.

Zabezpečenie dostupnej informovanosti pre občanov

8. Definovanie a sumarizácia najzávažnejších problémov

1. Nevyužíva sa dostatočne sociálny kapitál mesta, nie je vybudované funkčné partnerstvo
2. Nevyužíva sa dostatočne finančný kapitál, možnosti viaczdrojového financovania
3. Chýba kvalitná informačná databáza v oblasti sociálnych služieb
4. Absentuje mechanizmus monitorovania kvality a zhodnocovania služieb
5. Rozsah a variabilita sociálnych služieb je nedostatočná, nepokrýva potreby občanov v meste
6. Integrácia ako nástroj budovania podmienok pre rozvoj komunitných foriem sociálnych služieb nie je dostatočne využívaný

8.1. Stanovenie priorít a cieľov rozvoja sociálnych služieb

<i>Oblasť A. Sociálne služby</i> Priorita č. 1 Hlavný cieľ	1. Sociálna prevencia a poradenstvo 1.1 Vytváranie podmienok pre budovanie dostupnej a dostatočnej siete poradenských služieb Poskytovať prevenciu a sociálne poradenstvo v súlade s potrebami občanov mesta pre všetky relevantné cieľové skupiny
<i>Oblasť A. Sociálne služby</i> Priorita č. 2 Hlavný cieľ	2. Krízová intervencia 2.1 Doplnenie chýbajúcich sociálnych služieb pre osoby s potrebou azylového bývania v meste Pomôcť ľuďom v sociálnej exklúzii začleniť sa do pracovného a spoločenského života mesta
<i>Oblasť A. Sociálne služby</i> Priorita č. 3 Hlavný cieľ	3. Terénne služby 3.1 Zvýšenie podielu komunitných foriem sociálnych služieb oproti pobytovému, vytváranie podmienok pre rozvoj terénnych sociálnych služieb Zintenzívniť integračný proces rozvoja komunitných foriem sociálnych služieb v meste

Oblasť A. Sociálne služby	4.Integrácia občanov so zdravotným postihnutím
Priorita č. 4	4.1 Uplatňovanie prijatých štandardov rovnakých príležitostí pre osoby so zdravotným postihnutím vo všetkých oblastiach spoločenského a pracovného života
Hlavný cieľ	Vyrovnávať šance pre občanov so špecifickými zdravotnými problémami a zlepšovať podmienky pre kvalitný život

Oblasť A. Sociálne služby	5.Kvalita v sociálnych službách
Priorita č. 5	5.1 Vytváranie podmienok pre štandardizáciu sociálnych služieb v praxi v súlade so zákonom o sociálnych službách
Hlavný cieľ	Skvalitniť poskytovanie sociálnych služieb

Oblasť A. Sociálne služby	6.Ludské zdroje v sociálnych službách
Priorita č. 6	6.1 Rozvoj ľudského kapitálu ako najdôležitejšieho aspektu rozvoja sociálnych služieb
Hlavný cieľ	Zabezpečiť odborný a osobnostný rast zamestnancov v sociálnych službách formou celoživotného vzdelávania

Oblasť A. Sociálne služby	7.Financovanie služieb
Priorita č. 7	7.1 Tvorba nových zdrojov a zefektívnenie vynakladania finančných prostriedkov
Hlavný cieľ	Podporiť priority rozvoja sociálnych služieb v meste

8.2. Stratégia rozvoja sociálnych služieb

Reformné procesy demokratizácie spoločnosti, ktoré prebiehajú od roku 1989 aj v sociálnej oblasti zahŕňajú v sebe strategický rámec plánovania rozvoja komunitných sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany v nadväznosti na oficiálnu európsku a národnú sociálnu politiku. Prax posledného desaťročia v oblasti transformácie sociálnych služieb však zaznamenáva minimálne zmeny. Z výsledkov sociálnej analýzy je zrejmé, že veľkokapacitné finančne náročnejšie pobytové zariadenia prevládajú nad komunitnými a terénnymi formami sociálnych služieb, ktoré sa rozvíjajú pomalšie. Smerovanie rizikových marginalizovaných skupín občanov k integrácii a inkúzii je nevyhnutnou požiadavkou presadzovanou v každej demokratickej spoločnosti v súlade s novým zákonom o sociálnych službách, ktorý zavádza do praxe kvalitu, štandardizáciu sociálnych služieb, individuálnu prácu s občanom a preferuje komunitné sociálne služby pred ústavnými, t.j. pobytovými

službami s celoročnou prevádzkou. Stratégia rozvoja sociálnych služieb mesta v komunitnom pláne sleduje tento cieľ a je zameraná na vytváranie podmienok pre zintenzívnenie a skvalitnenie procesu decentralizácie sociálnych služieb bližšie k občanovi, zvyšovanie ponuky, variability, dostupnosti a kvality sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany.

Stratégia rozvoja sociálnych služieb mesta zahŕňa v sebe aktualizáciu kompetencií podľa novej legislatívy zákona č. 448/2008 Z. z., ktorý značne rozširuje pôsobnosť mesta.

Komunitný plán prioritne podporuje rozvoj:

- komunitných a terénnych sociálnych služieb,
- sociálneho poradenstva, prevencie a krízovej intervencie,
- zvyšovania kvality poskytovaných sociálnych služieb,
- odborného a osobnostného rastu zamestnancov poskytujúcich sociálne služby
- partnerskej spolupráce

Rieši rozvoj sociálnych služieb a z hľadiska:

- proporcionálnosti/ vyváženosti služieb
- dostatkovosti/ nedostatkovosti jednotlivých druhov a typov sociálnych služieb
- kvality poskytovaných sociálnych služieb
- osobnostného rastu zamestnancov v sociálnych službách
- prácu s komunitou – využívanie zdrojov, rozvoj ľudského, sociálneho a ekonomického kapitálu komunity

Je založená na zásadách nezávislosti a autonómie, integrácii a inklúzii, rešpektovaní potrieb, partnerskej spolupráci, kvalite a dodržiavaní štandardov, rozhodovanie na mieste čo najbližšie k občanovi.

Akceptuje tri kľúčové požiadavky na reguláciu sociálnych služieb, ktoré vychádzajú z európskeho chápania sociálnej politiky a sú akceptované na regionálnej úrovni:

- **Kvalita** – súhrn vlastností a charakteristík služby, ktoré súvisia s ich schopnosťou uspokojiť známe či predpokladané potreby užívateľa.
- **Dostupnosť** – fyzická, ekonomická, sociálna, informačná, psychologická.
- **Ochrana užívateľa** – bezpečnosť, transparentnosť, aktívna účasť užívateľov pri plánovaní i poskytovaní služby.

Stratégia financovania je podriadená potrebám a stratégii rozvoja sociálnych služieb v meste. Vytvára podmienky pre rozvoj komunitných foriem sociálnych služieb bližšie k občanovi.

Sleduje finančné zdroje v dvoch rovinách (vonkajšej a vnútornej), sleduje možnosti nákladov a zvyšovania príjmov.

1. Vnútorné zdroje :

- sledovanie potreby sociálnych služieb v meste
- optimalizácia sociálnych služieb v sieti sociálnej pomoci a ich prepojenie
- prehodnotenie doterajšieho systému vynakladania finančných prostriedkov a jeho zefektívnenie
- zefektívnenie riadenia a koordinácie, využívanie VZN mesta ako nástroja na reguláciu
- pravidelné monitorovanie a vyhodnocovanie stavu sociálnych služieb ohľadom na kvalitu poskytovaných služieb s nadväznou možnosťou korigovať prerozdelenie finančných prostriedkov

2. Vonkajšie zdroje :

- kvalitné projektovanie (počet a kvalita projektov)
- kvalitný marketing a manažovanie záujmov a priorít mesta
- kvalitná komunikácia a medializácia
- tvorba strategických partnerstiev a spolupráca v meste

Zásady pre spracovanie realizačnej časti stratégie financovania :

1. Podporovať lacnejšie a prístupnejšie sociálne služby pre občanov v ich prirodzenom sociálnom prostredí
2. Financie rozdeľovať podľa plnenia stanovených kvalitatívnych a kvantitatívnych ukazovateľov a noratívov pre jednotlivé druhy a typy služieb v zmysle zákona o sociálnych službách
3. Združovať finančné prostriedky z viacerých zdrojov, spolufinancovať sociálne služby
4. Zefektívniť riadenie a využívanie VZN mesta
5. Zintenzívniť využívanie vonkajších zdrojov
6. Podporovať a budovať lokálne partnerstvo

Pomocou stanovenej stratégie premietnutej do realizačného plánu budú finančné zdroje použité na podporu stanovených priorít a hlavných cieľov rozvoja sociálnych služieb komunitného plánu mesta Púchov.

Odborný garant: PhDr. Judita Varcholová
Spracovávateľ materiálu: Mgr. Lenka Varcholová
Spolupracovali: MsÚ Púchov
ÚPSVaR Púchov
Členovia zastupiteľstva mesta Púchov
Členovia sociálnej komisie mesta Púchov
Rada pre poradenstvo v sociálnej práci Bratislava

Použitá literatúra, Zdroje čerpania informácií

- Národné priority rozvoja sociálnych služieb – MPSVR SR (2010)
- Komunitné plánovanie sociálnych služieb – PhDr. Woleková, SOCIA (2004)
- PHSR mesto Púchov
- Zákon NR SR č. 488/2010 Z. z. o sociálnych službách v znení neskorších právnych predpisov
- www.statistics.sk
- www.puchov.sk
- Obce, mestá, regióny a sociálne služby, Praha 1977
- Kolektív autorov : Príručka objavovateľa stratených území, 2003, Nadácia M. Šimečku
- Otázky merania chudoby, 2004 , Nadácia FES
- Ruby K.Payne, PhD, Philip E.DeVol : Bridges out of poverty, Mosty z chudoby, 2006, Aha Procces, USA
- Phiip E. DeVol : Getting Ahead, Napredovanie – facilitator notes ,2006, Aha Procces, USA
- Philip E. DeVol : Getting Ahead, Napredovanie – Building your Resources for a better life,2006, Aha Procces, USA

PRÍLOHY

Príloha č.1 Zoznamy zariadení poskytujúcu sociálnu službu

Tabuľka č. 27 Zoznam zariadení poskytujúce sociálnu službu na území mesta Púchov

Obchodné meno alebo názov	Sídlo	Poskytovateľ	Telefón	Mailová adresa	Webová stránka	Druh služby	Forma služby	Kapacita
Centrum sociálnych služieb - KOLONKA	ul. J. Smreka 486, 020 01, Púchov - Kolonka	verejný	042/4677330	silvia.horecna@ddpu.tsk.sk	www.tsk.sk	sociálna služba v zariadení pre seniorov	pobytová - celoročná	16
Centrum sociálnych služieb - KOLONKA	ul. J. Smreka 486, 020 01, Púchov - Kolonka	verejný	042/4677330	silvia.horecna@ddpu.tsk.sk	www.tsk.sk	sociálna služba v domove sociálnych služieb	pobytová - celoročná	40
Centrum sociálnych služieb - Chmelinec	ul. Hoštinská 1620, 020 01 Púchov	verejný	042/461062	julius.muzila@dpdpu.tsk.sk	www.tsk.sk	sociálna služba v zariadení pre seniorov	pobytová - celoročná	20
Centrum sociálnych služieb - Chmelinec	ul. Hoštinská 1620, 020 01 Púchov	verejný	042/461062	julius.muzila@dpdpu.tsk.sk	www.tsk.sk	sociálna služba v domove sociálnych služieb	pobytová - celoročná	140
Slovenský Červený kríž Územný spolok Považská Bystrica,	M.R.Štefánika 148/27 017 01 Považská Bystrica,	neverejný	042/4321340	sus.pbystrica@redcross.sk	www.redcross.sk	opatrovateľská služba	terénna - v byte občana v meste Púchov	1
Mesto Púchov	Štefánikova 821/21, 020 18 Púchov	verejný	042/4650811	primator@puchov.sk	www.puchov.sk	opatrovateľská služba	terénna	
Mesto Púchov	Štefánikova 821/21, 020 18 Púchov	verejný	042/4650811	primator@puchov.sk	www.puchov.sk	denné centrum	ambulantná	

Slovenský zväz zdravotne postihnutých, Terénno-sociálne centrum	Štefánikova 148/27,017 01 Považská Bystrica - Suterén Mestského úradu, 020 01 Púchov	neverejný	908681614	szzp.pb@centrum.sk	www.szzp.sk	základné sociálne poradenstvo	ambulantná a terénna	
Domov sociálnych služieb - Púchov - Nosice	Domov sociálnych služieb, 020 01 Púchov - Nosice, 57	verejný	042/4641264, 905835822	irena.suranova@dssno.tsk.sk	www.tsk.sk	sociálna služba v domove sociálnych služieb	pobytová - celoročná	38

Tabuľka č. 28 Zoznam nadácií na území mesta Púchov

Názov nadácie	Sídlo	Účel nadácie
Nadácia Matador	Streženická cesta 1697/45, 02001 Púchov	a) podpora rozvoja a ochrany duchovných hodnôt, ktoré spočívajú najmä v rozvíjaní historických tradícií Slovenska a regiónu Púchov,
		b) podpora realizácie a ochrany ľudských práv a iných humanitných cieľov, najmä podieľaním sa na verejnej propagácii týchto cieľov s úlohou zmeniť postoje ľudí v tejto oblasti,
		c) podpora tvorby a ochrany životného prostredia podieľaním sa na prevencii a propagácii celospoločensky potrebných akcií pri ochrane životného prostredia,
		d) podpora zachovania prírodných a kultúrnych hodnôt, najmä propagáciou projektov rozvoja kultúry „Púchovskej doliny“ a historického obdobia púchovskej kultúry,
		e) podpora vzdelávacích a zdravotníckych systémov, najmä formou podpory študentov a zdravotníckych pracovníkov pri prehlbovaní si poznatkov v školách a kurzoch, podpora vydávania vzdelávacích publikácií, skript, rôznych pomôcok,
		f) podpora činností detí, mládeže a občanov zdravotne postihnutých v oblasti sociálnej, zdravotnej, spoločenskej, finančnej pre dosiahnutie ich plného spoločenského uplatnenia,
		g) poskytovanie pomoci osobám, ktoré sú na túto formu odkázaní, alebo sa dostali do nepriaznivej životnej situácie nie vlastnou vinou.
Nadácia Svätej Margity	Nám. Slobody 562/1, 02001 Púchov,	1. podpora rozvoja vedy, vzdelania a telovýchovy, spočívajúca v nasledujúcich aktivitách:
		a) vyhľadávať a všestranne podporovať rozvíjanie nadaných žiakov, študentov a učňov formou štipendií,
		b) podpora vyučovania cudzích jazykov,
		c) podpora škôl všetkých stupňov formou materiálneho a technického zabezpečenia,
		d) podpora mládežníckeho športu,
		e) podpora zdravotne handicapovaných mladých ľudí.
2. plnenie individuálne určenej humanitárnej pomoci pre jednotlivca alebo skupinu osôb, ktoré sa ocitli v ohrození života alebo potrebujú naliehavú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou spočívajúca v poskytovaní finančnej a materiálnej pomoci jednotlivcom alebo skupinám osôb, ktoré sa ocitli v ohrození života alebo potrebujú naliehavú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou.		

Tabuľka č. 29 Zoznam neziskových organizácií na území mesta Púchov

Názov organizácie	Sídlo	Druh všeobecne prospešných služieb
HUBERTUS n.o.	Trenčianska 452, 02001 Púchov	1) poskytovanie zdravotnej starostlivosti v zmysle zákona č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej
		starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene
		a doplnení niektorých zákonov nadväznosti na zákon č. 578/2004 Z.z.
		o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkov, stavovských
		organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, a to:
		- ošetrovateľskej starostlivosti a liečebnej rehabilitácie
		2) poskytovanie sociálnych služieb v zmysle zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych
		službách v znení neskorších predpisov, a to:
		- opatrovateľskej služby
		- humanitárnej starostlivosti
		- organizovanie spoločného stravovania
		- prepravnej služby
		- starostlivosti v zariadeniach sociálnych služieb
3) vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry, rekvalifikačné služby, organizovanie kurzov, školení seminárov a konferencií		
4) pomoc sociálne slabším, nezamestnaným a marginalizovaným skupinám obyvateľstva formou organizovania rekvalifikačných kurzov, workshopov, poradenskej činnosti		
Dvory 581, 020 01 Púchov	Dvory 581, 020 01 Púchov	Nezisková organizácia sa zakladá za účelom poskytovania nasledujúcich všeobecne prospešných služieb:
		1/ poskytovanie sociálnych služieb podľa zákona č. 448/2008 Z. z., konkrétne sociálne služby zamerané na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku, ktorými sú:
		1.1 poskytovanie sociálnej služby v zariadení pre fyzické osoby, ktoré sú odkázané na pomoc inej
		fyzickej osoby a pre fyzické osoby, ktoré dovŕšili dôchodkový vek,
		1.2 prepravná služba.
		1.3 sprievodcovská služba a predčitateľská služba,
		1.4 sprostredkovanie osobnej asistencie,
1.5 požičiavanie pomôcok, ďalej podporné služby, ktorými sú:		

Dvory 581, 020 01 Púchov	Dvory 581, 020 01 Púchov	1. 6 poskytovanie sociálnej služby v jedálni,
		1.7 poskytovanie sociálnej služby v práčovni,
		2/ poskytovanie služieb v oblasti samo vzdelávania a rozvoja telesnej kultúry najmä u osôb v
		dôchodkovom veku,
		3/ poskytovanie služieb v oblasti organizovania kultúrnych a spoločenských podujatí najmä pre
		osoby v dôchodkovom veku.

Tabuľka č. 30 Zoznam zariadení poskytujúce sociálnu službu v okrese Púchov

P.č.	Obchodné meno alebo názov	Sídlo	Poskytovateľ	Telefón	Druh služby
1	Obec Beluša, Obecný úrad	Farská 1045/6, 018 61 Beluša	verejný	421/(0)903405410	zariadenie opatrovateľskej služby
					opatrovateľská služba
					odľahčovacie služby
2	Obec Dohňany, Obecný úrad	Dohňany č. 68, 020 51 Dohňany	verejný	042/4450912	opatrovateľská služba
3	Obec Lazy pod Makytou, Obecný úrad	Lazy pod Makytou č. 157, 020 55 Lazy pod Makytou	verejný	042/4681941	opatrovateľská služba
4	Centrum sociálnych služieb - Lednické Rovne	Medňanská 80, 020 61 Lednické Rovne,	verejný	042/4693425	zariadenie pre seniorov
5	Obec Lednické Rovne, Obecný úrad	Lednické Rovne, Nám. Slobody 32, 020 61 Lednické Rovne	verejný	042/4693501	domov sociálnych služieb
					opatrovateľská služba
6	Obec Lúky, Obecný úrad	Lúky č. 105, 020 53 Lúky	verejný	042/4691527	opatrovateľská služba
7	Obec Lysá pod Makytou, Obecný úrad	Lysá pod Makytou Centrum č. 1, 020 54	verejný	042/4680071	opatrovateľská služba
8	Obec Mestečko, Obecný úrad	Mestečko č. 118, 020 52 Mestečko	verejný	042/4681941	opatrovateľská služba
9	Obec Vydrná, Obecný úrad	Vydrná č. 51, 020 53 Lúky	verejný	042/4691701	opatrovateľská služba
10	Obec Záriečie, Obecný úrad	Záriečie č. 190	verejný	042/4692110	opatrovateľská služba

Príloha č.2 Metodika k implementácii inovatívneho programu – „Mosty z chudoby“ - MANUÁL

I. STRATEGICKÁ ČASŤ

Model „Mosty z chudoby“ (ďalej len model) je filozofia a stratégia práce s chudobnými ľuďmi v komunitách. Model ukazuje jednotlivé kroky ako efektívne spolupracovať, aby sme dokázali eliminovať príčiny chudoby, nájsť osobné a komunitné zdroje, vybudovať sociálny kapitál, udržateľnosť a prosperitu mestských častí mesta.

Aktivity prebiehajú na dvoch úrovniach :

- a) **na úrovni komunít mesta** v rámci implementácie modelu „Mosty z chudoby“, ktorého súčasťou je inovatívny školiaci program „Napredovanie.“ Školiaci program je spracovaný do formy manuálov pre prácu facilitátorov školenia a účastníkov školenia – členov komunít (chudobní, stredná vrstva a bohatí).
- b) **na úrovni mesta zhora** – v rámci partnerskej spolupráce s mestskými časťami a strategickými subjektmi v meste. Vybudovaním a prepojením podporného systému pomoci pre úspešnú implementáciu stratégie modelu „Mosty z chudoby“ do praxe.

1. Porozumenie základných pojmov - definície

Komunita: je akákoľvek skupina, ktorú niečo spája a má potenciál pracovať na niečom spoločne.

Dialóg: konverzácia, ktorá otvára tému, preskúma fakty, objaví významy a podporuje porozumenie.

Diskusia: obmedzenie úvah a práca na tom, aby sa prijalo rozhodnutie.

Myšlienkové predstavy: vnútorné obrazy toho, ako človek vníma fungovanie sveta, alebo v tomto prípade, ako fungujú rodiny, čo je to chudoba a ako komunity môžu riešiť problémy.

Chudoba: Chudoba je stav, v ktorom človek žije bez dostatočného rozsahu zdrojov.

Generačná chudoba: život v chudobe počas dvoch alebo viacerých generácií.

Situačná chudoba: má kratší čas trvania a je spôsobená okolnosťami, ako choroba, rozvod, dlžoby, strata zamestnania alebo smrť hlavného žiteľa rodiny.

Skryté pravidlá ekonomických tried: skryté pravidlá sú nevyslovené návyky a spôsoby vnímania skupiny. Vznikajú z príčin a dôsledkov situácií a odrážajú spôsoby myslenia, ktoré sú nevyhnutné na prežitie v danej ekonomickej realite. Existujú skryté pravidlá rás, národností, regiónov, vekových skupín, pohlaví, náboženstiev a ekonomických tried. Všetky skryté pravidlá ovplyvňujú správanie. Jedným z najsilnejších vplyvov je príslušnosť k určitej ekonomicko/sociálnej triede. Skryté pravidlá sociálnej triedy prevážia nad ostatnými pravidlami. Skryté pravidlá ekonomických tried sú podstatné pri určení správania, je

potrebné, aby im všetci rozumeli, a to najmä, keď sa komunita rozhodne budovať svoju udržateľnosť.

Kvalita života: kvalitu života môžeme definovať ako rozsah, mieru toho, či jednotliviec a komunita má k dispozícii potrebné zdroje. Tieto zdroje (osobný, sociálny a ekonomický kapitál) pokrývajú všetky aspekty života a dávajú rodinám a komunitám výzvu v najširšom slova zmysle, ako si vybudovať dobrý život. Ako si vybudovať potrebné zdroje.

2. Hlavné zámery stratégie „Mosty z chudoby“

Stratégia práce so sociálne vylúčenými občanmi a komunitami mesta je zameraná na transformáciu zmien zdola a vzájomnú spoluprácu. Má pomôcť občanom v komunite a samotným mestským častiam vybudovať nové uvedomenie o ekonomickej rozmanitosti (diverzity) a predstaviť vzájomné prepojenie problémov, ktorým sú vystavení chudobní ľudia a chudobné komunity ako celok. **Nestačí len poznať problémy v komunite, pretože starý spôsob riešenia problémov je súčasťou starých znalostí, ktoré zapríčinili chudobu a súčasné problémy. Je veľmi potrebné získať nové vedomosti, nové uvedomenie si, ako sa môže dosiahnuť zmena. Proces je rovnako dôležitý ako výsledok. Proces je priebeh, do ktorého sa ľudia zapoja, v ktorom sa ľudia učia a dochádzajú k novým formám poznania – kvalitatívne informácie, hodnoty, inovatívnosť, tvorivosť, nová vízia budúcnosti.**

Stratégia modelu je postavená tak, aby umožnila:

1. Porozumieť príčinám chudoby a ich dopadom na kvalitu života jednotlivca aj celej komunity .
2. Zapojiť do prebiehajúcich procesov všetky tri sociálne/ekonomické triedy (chudobní, stredná vrstva, bohatí) ako aktívnych účastníkov, ako analytikov, ktorí sú schopní spolupracovať, problémy definovať a riešiť, vytvoriť myšlienkovú predstavu osobnej a komunitnej zodpovednosti .
3. Zaviesť efektívny spôsob budovania zdrojov, osobného, sociálneho a ekonomického kapitálu komunit mestských častí na vytvorenie udržateľnosti a prosperity mesta.
4. Z úrovne mesta ponúknuť podporný systém pomoci a služieb, sprevádzanie v týchto procesoch, ekonomicko-politickú podporu a spoluprácu s mestskými časťami.

Životodarnú silu k zmenám získavajú ľudia hlavne cez kvalitné sociálne vzťahy – cez úctu, akceptáciu, prijatie a porozumenie v každodennom živote, v prostredí rodiny a komunity, v ktorej žijú. Sme svedkami spätnej väzby, aké sú nefunkčné partnerstvá, ktoré sú formálne a riadené zhora.

Kvalitu života, môžeme definovať ako rozsah, mieru toho, či jednotliviec a komunita má k dispozícii potrebné zdroje. Tieto zdroje (osobný, sociálny a ekonomický kapitál) pokrývajú všetky aspekty života a dávajú rodinám a komunitám výzvu v najširšom slova zmysle, ako si vybudovať dobrý život. Ako si vybudovať potrebné zdroje.

3. Filozofia chápania a spracovania problematiky „chudoby“

V priebehu roka 2008 sa na Slovensku konali prednášky Ruby K. Payne PhD. a Philipa DeVol z organizácie Aha Process, USA. Mali sme tú výsadu oboznámiť sa s výsledkami vyše dvadsať ročnej výskumnej práce Ruby K. Payne v oblasti príčin a dopadov chudoby a zapojiť sa do spolupráce šírenia dobrej praxe.

Dr. Ruby Payne pri vymedzení chápania chudoby zavádza pojem skrytých pravidiel ekonomických tried. Jestvujú skryté pravidlá rás, pohlavia, veku, náboženstva, regiónov a pod. Skryté pravidlá sú nevyslovené návyky a spôsoby vnímania skupiny. Skryté pravidlá ekonomických tried predstavujú mentálne vzorce riešenia každodenných životných situácií jednotlivcov a komunit. Skryté pravidlá vznikajú z príčin a dôsledkov situácií a odrážajú spôsoby myslenia, ktoré sú nevyhnutné na prežitie v danej ekonomickej realite. Všetky skryté pravidlá ovplyvňujú správanie, ale jedným z najsilnejších vplyvov je príslušnosť k určitej sociálno/ekonomickej triede v trojstupňovej škále (chudobní, stredná vrstva, bohatí). Bez pochopenia skrytých pravidiel ekonomických tried a ich myšlienkových predstáv o chudobe a prosperite, bez zapojenia všetkých troch tried do spolupráce v komunite nie je možné identifikovať a využívať osobné a komunitné zdroje zdola, budovať sociálny kapitál v komunite.

Mentálne vzorce jednotlivých ekonomických tried ovplyvňujú status quo ich príslušníkov v relatívne totožnom politicko-ekonomickom prostredí (pracovné príležitosti, sociálna podpora, legislatíva, a pod.) Je teda zrejmé, že riešenia realizované na politicko-ekonomickej úrovni síce rozširujú príležitosti na riešenie sociálnej situácie, ale nerozširujú dispozície chudobných tieto príležitosti využiť.

Efektivitu riešenia problémov značne zvýši analýza a diferenciacia príčin problémov, ktorá umožní nasmerovať opatrenia do oblastí etiológie problémov spôsobujúcich chudobu. Na základe výskumov boli vydefinované štyri oblasti príčin chudoby - správanie jednotlivcov, ľudský a spoločenský kapitál, vykorisťovanie a ekonomicko-politické usporiadanie.

Diferenciacia príčin však neznamená segregáciu jednotlivých vplyvov, ale odmieta tzv. plošné externé zvyčajne ekonomicky a personálne náročné opatrenia bez adresného, preukázateľného a dlhodobu udržateľného efektu. Naopak základom preferovanej filozofie je „premostenie“ jednotlivých oblastí, kooperácia, kontinuita jednotlivých opatrení vo všetkých oblastiach, pričom výstupy z jednotlivých opatrení vytvárajú synergický efekt podmieňujúci systémové opatrenia a dopady.

3.1. Východiská filozofie

- **Chudoba je ako pasca**, ktorá zvierá ľudí diktatúrou danej chvíle a znemožňuje im zaoberať sa abstraktnými informáciami alebo plánovaním budúcnosti – teda podstatnými vecami, ktoré sú nevyhnutné pre tvorbu potrebných zdrojov a finančného zázemia.
- **Chudoba má veľa príčin**, niektoré súvisia s rozhodovaním a správaním jednotlivcov, väčšina pochádza z prostredia a podmienok v komunite zo zdrojov ľudského a spoločenského kapitálu v komunite, zneužívania, vykorisťovania a politicko-ekonomickej štruktúry.
- Požiadavky prostredia na prežitie vytvárajú skryté pravidlá ekonomických tried. Skryté pravidlá odrážajú spôsoby myslenia, ktoré sú nevyhnutné na prežitie v danej ekonomickej realite.
- **Udržateľnosť komunity najviac závisí od celkového stavu strednej vrstvy komunity**, t.j. od jej pomerného zastúpenia v komunite, od jej vplyvu, morálky, ambícií a životaschopnosti a v neposlednom rade od jej zodpovednosti za celú komunitu.

- Každá z troch základných socio-ekonomických tried (chudoba, stredná vrstva, bohatí) má vlastné vzorce správania a vlastné myšlienkové predstavy o živote.

3.2. Skryté pravidlá spoločenskej triedy predstavujú mentálny obraz toho, ako jednotlivé spoločenské triedy budujú alebo naopak ničia svoju ekonomickú istotu a stabilitu.

	CHUDOBA	STREDNÁ TRIEDA	TRIEDA BOHATÝCH
HNACIA SILA	Prežitie, vzťahy, zábava.	Práca, dosahované úspechy	Finančné, politické, spoločenské konexie.
MOC	Moc sa spája s prejavovaním rešpektu. Človek musí mať schopnosť fyzicky bojovať. Ľudia reagujú na moc jednotlivca. Sila je v množstve. Ľudia žijúci v chudobe nedokážu zabrániť tomu, aby sa diali zlé veci.	Moc sa nespája s rešpektom. Človek musí mať schopnosť vyjednávať. Moc sa spája so zodpovednosťou nachádzať riešenia. Ľudia reagujú na moc vyplývajúcu z postavenia človeka. Moc je v inštitúciách. Ľudia prináležiaci k strednej triede riadia chod inštitúcií v krajine.	Moc sa spája so stabilitou. Človek musí mať vplyv a konexie. Ľudia reagujú na odbornosť. Moc je v informáciách. Ľudia prináležiaci k triede bohatých udávajú smer podnikom, korporáciám a rozhodujú o verejnej politike.
ČAS	Najdôležitejšia je súčasnosť. Rozhodnutia zohľadňujú len súčasnosť a sú závislé na momentálnom prežívaní a osobnosti človeka.	Najdôležitejšia je budúcnosť. Rozhodnutia zohľadňujú dopad na budúcnosť.	Najdôležitejšie sú tradície a história. Rozhodnutia čiastočne zohľadňujú históriu a etiketu.
	CHUDOBA	STREDNÁ TRIEDA	TRIEDA BOHATÝCH
OSUD	Viera v osud. Človek nemá veľký vplyv niečo zmeniť.	Viera v možnosti. Na základe správnych súčasných rozhodnutí je možné ovplyvniť budúcnosť.	Aristokratický záväzok.
SVETO NÁZOR	Svet je vnímaný na miestnej úrovni.	Svet vnímaný na národnej úrovni.	Svet vnímaný v medzinárodnom kontexte..
JAZYK	Hovorová reč. Jazyk sa využíva k prežitiu.	Formálny jazykový štýl. Jazyk sa využíva k vyjednávaniu.	Formálny jazykový štýl. Jazyk slúži k vytváraniu kontaktov.
VZDELANIE	Má význam ale iba ako niečo abstraktné a nedosiahnuteľné.	Nevyhnutné pre kariérny postup a zarábanie peňazí.	Nevyhnutná súčasť tradície, ktorá slúži na udržiavanie a vytváranie nových kontaktov.
PENIAZE	Sú na to, aby sa používali, míňali.	Sú na to, aby sa spravovali.	Sú na to, aby sa uchovávali a investovali.
ŠTRUKTÚRA RODINY	Zväčša matriarchálna.	Zväčša patriarchálna.	Závisí od toho, kto má v rukách peniaze.

VLASTNÍCTVO	Ľudia.	Veci.	Unikátne predmety, dedičstvá, rodokmene.
OSOBNOSŤ	Má slúžiť na zabávanie. Vysokú hodnotu má zmysel pre humor.	Má slúžiť k získavaniu majetku a vytváraniu stability. Vysokú hodnotu má dosahovaný úspech.	Je o vytváraní konexí. Vysokú hodnotu majú finančné, politické a spoločenské kontakty.
SPOLOČENSKÝ DÔRAZ	Prijatie od ľudí, ktorých má dotyčná osoba rada.	Dôraz sa kladie na autonómiu a sebestačnosť.	Dôraz sa kladie na spoločenskú exkluzivitu.
LÁSKA	Láska a prijatie sú podmienené podľa toho, či sa jednotlivec skupine páči alebo nie.	Láska a prijatie sú podmienené do značnej miery závisia od dosahovaných úspechov.	Láska a prijatie sú podmienené v závislosti od spoločenského postavenia a kontaktov.
HUMOR	Ľudia a sex.	Situačný.	Spoločenské prešľapy.
JEDLO	Kľúčová otázka: Mal/a si dosť? Dôležitá je kvantita.	Kľúčová otázka: Chutilo ti to? Dôležitá je kvalita.	Kľúčová otázka: Bolo stolovanie vhodné? Dôležitý je spôsob prezentovania.
OŠATENIE	Na ošatení sa cení to, nakoľko vystihuje štýl jednotlivca a jej/jeho osobnosť.	Na ošatení sa cení jeho kvalita a spĺňanie noriem strednej triedy. Dôležitá je značka.	Na ošatení sa cení jeho umelecké prevedenie a interpretácia. Dôležitý je návrhár.

4. Hlavná metóda práce

Spôsob práce je výrazne predurčený hlavnými zámermi, ktorými je vytvorenie sociálne udržateľnej komunity. Preto spôsob práce musí vytvoriť také mechanizmy a návyky v komunite, ktoré budú časovo dlhodobé a samé budú zárukou udržateľnosti.

Základné mechanizmy pri tejto práci budú jej dlhodobou a stálou oporou, ktorá nebude závislá na konkrétnom personálnom obsadení a zároveň bude bariérou pred výkyvmi finančnej podpory.

Metóda a organizácia práce je cennou súčasťou know-how celej stratégie práce s chudobnými občanmi a komunitami. Keďže do práce je potrebné zapojiť príslušníkov všetkých troch spoločenských vrstiev komunity, práca nemôže byť direktívna, nemôže postupovať prísny administratívnym riadením zhora, nemôže byť založená na systéme príkazov a zákazov.

Základnou metódou práce s chudobnými vrstvami občanov a komunitami je postup zdola nahor, postup nenásilného vťahovania záujemcov o túto prácu a postupného rozširovania jej aktivít a zväčšovania jej pôsobenia.

Sme presvedčení, že

- chudobní občania komunity nemôžu byť iba okrajovým objektom sociálnej práce, ale naopak, musia sa stať hlavným subjektom svojej vlastnej sociálnej zmeny,
- chudobní občania sú schopní vytvoriť si vlastné plány svojej osobnej zmeny a tieto uskutočniť vo svojom živote s cieľnou pomocou komunity,
- do práce s chudobnými občanmi, ktorí sú konečnými klientmi sociálnej práce, treba zapojiť aj príslušníkov strednej a bohatej vrstvy.

Základnou metódou práce s komunitou je premostenie všetkých tried komunity, resp. jej členov. Premostenie sa dosiahne vzájomným poznaním sa (aj poznaním skrytých

pravidiel správania iných socio-ekonomických tried) a spoluprácou na riešení spoločných problémov.

- Pre úspešnosť práce na úrovni celého mesta je nutné uplatniť metódu premostenia na všetkých možných úrovniach a vo všetkých možných smeroch. Premosťuje sa:
- práca s jednotlivcom a práca s komunitou,
- práca na úrovni mestskej časti a práca na úrovni mesta,
- hľadanie a budovanie osobných zdrojov a hľadanie a budovanie zdrojov komunity,
- využívanie a rozvoj vnútorných zdrojov a využívanie a rozvoj vonkajších zdrojov,
- práca partnerov, čím vzniká spolupráca,
- analýza príčin chudoby a analýza dôsledkov chudoby, čo je predpokladom nájdania riešenia chudoby.

5. Hlavné princípy

Práca s ľuďmi sa opiera o tie najprirodzenejšie princípy spolužitia medzi ľuďmi navzájom, ktoré sa opierajú o vzájomný rešpekt a úctu jedného človeka ku druhému. Spoločné dobro je tou najvyššou hodnotou, pre ktorú ľudia pracujú v prospech iných a prinášajú vlastnú obeť v rôznych podobách, či už investovaného času, vkladu vlastnej energie a niekedy aj zdravia, alebo celkom jednoducho v každodennom úsilí o presadenie zmeny k lepšiemu v živote „cudzieho“ spoluobčana, v živote komunity, v živote mestskej časti a v živote mesta.

Uvedme aspoň tri princípy našej práce (princíp subsidiarity, princíp adicionality, princíp diverzifikácie), ktoré sa univerzálne využívajú v regionálnych rozvojových aktivitách a zvlášť jeden oporný princíp (princíp sociálnej duality človeka).

PRINCÍP SOCIÁLNEJ DUALITY ČLOVEKA

Každý jednotlivec je neopakovateľnou, jedinečnou a nenahraditeľnou ľudskou bytosťou. Každý jednotlivec sa realizuje v spoločnosti a naopak spoločnosť ku svojmu životu nevyhnutne potrebuje každého človeka. Človek je individualitou a sociálnou bytosťou zároveň.

Konkrétne: Naša práca sa sústreďuje na prácu s jednotlivcom aj s komunitou. Veríme, že jednotlivec je schopný vlastnej zmeny a zároveň veríme, že mu pri tejto zmene môže napomôcť jeho komunita aj celá spoločnosť. Veríme, že plány a rozhodnutia komunity a väčších spoločenstiev sa musia opierať o podklady jednotlivcov, ktorých účasť je nevyhnutná. Jednotlivec potrebuje komunitu a komunita potrebuje jednotlivcov.

PRINCÍP SUBSIDIARITY

Uplatňovanie tohto princípu zaručuje že vzniknuté problémy sa riešia na tej úrovni kde je riešenie najefektívnejšie. Je to zvyčajne úroveň, na ktorej problém vznikol.

Konkrétne: Základnou jednotkou práce je jednotlivec a rodina. V širšom poňatí (na vyššej úrovni) je jednotkou práce komunita. Stratégia sa sústreďuje na prácu s jednotlivcom a na vyššej úrovni s komunitou a s mestskou časťou. Práca na úrovni mesta je až následná. V mestských častiach pracujú facilitátori so zástupcami všetkých sociálnych skupín. S predstaviteľmi chudobnej skupiny sa pracuje individuálne. Neobchádza sa žiadny stupeň vzniku a riešenia problémov, pričom hľadanie a riešenie problémov postupuje zdola nahor.

PRINCÍP ADICIONALITY

Tento princíp znamená že prostriedky potrebné pre riešenie problémov sa skladajú z viacerých zdrojov. Významnú úlohu tu zohrávajú miestne zdroje pričom vonkajšie zdroje by mali slúžiť na naštartovanie procesov alebo na riešenie akútnych, havarijných situácií.

Konkrétne: Do riešenia problémov chudobnej skupiny komunity sú zapojení aj členovia strednej a bohatej skupiny. Na riešení problémov chudobných sa zúčastňujú všetci členovia komunity, t. j. problému sa nevenujú iba platení zamestnanci sociálnych služieb.

PRINCÍP DIVERZIFIKÁCIE

Diverzifikácia zabezpečuje rôznorodosť aktivít a tým aj väčšiu stabilitu dosiahnutých výsledkov.

Konkrétne: Stratégia sa nevenuje iba chudobnej skupine komunity, ale všetkým skupinám. Problémy sú riešené z rôznych smerov: od jednotlivca, aj od komunity. Samostatne, aj s pomocou podporných služieb.

6. Hlavné príčiny chudoby

Chudoba je komplexný a multifaktorálny jav. Náhľady akcentujúce niektorú z oblastí jej príčin (chudobní, ekonomicko – politické faktory), či konzekvencií prinášajú zvyčajne nákladné a z hľadiska konzekvencií neefektívne riešenia. Pochopenie a riešenie chudoby je podmienené komplexnosťou náhľadu. Chudoba je zapríčinená správaním chudobných, nedostatkom ľudského a sociálneho kapitálu, vykorisťovaním chudobných a politicko-ekonomickými štruktúrami. Keď chceme odstrániť chudobu a budovať udržateľné komunity, musíme sa venovať všetkým príčinám chudoby.

Diferenciácia problémov umožní náhľad do etiológie problémov a umožní nasmerovať navrhované riešenia na úroveň ich vzniku, čo zvýši efektivitu eliminácie problémov.

V súlade s filozofiou riešenia problému chudoby tieto oblasti pokrývajú štyri hlavné príčiny chudoby:

- správanie jednotlivcov,
- ľudský a spoločenský kapitál v komunite,
- vykorisťovanie,
- ekonomické a spoločenské usporiadanie.

V nasledovnej tabuľke uvádzame výsledky výskumov a analýz z hľadiska príčin chudoby

Správanie jednotlivcov	Ľudský a spoločenský kapitál v komunite	Vykorisťovanie	Ekonomické/politické úsporiadanie
Definícia: možnosti volieb, správania, charakteristík a návykov ľudí žijúcich v chudobe	Definícia: zdroje, ktoré sú k dispozícii pre jednotlivcov, komunity a podniky.	Definícia: chudobní ľudia zneužívaní len preto, že sú chudobní.	Definícia: ekonomické, politické a spoločenské stratégie na medzinárodnej, národnej a miestnej úrovni.
Príklady: Závislosť od štátnej podpory Mravnosť Zločinnosť Slobodní rodičia Rozpad rodín Profesná profilácia/vzdelanie Pracovná morálka Odhodlanie k úspechu Návyky utrácania peňazí Drogová závislosť Mentálna choroba Domáce násilie Plánovacie zručnosti Jazykové znalosti	Príklady: Diskriminácia, rasizmus Intelektuálny kapitál Sociálny kapitál Dostupnosť pracovných miest Dostupnosť dobre platených pracovných miest Dostupnosť a kvalita vzdelania Adekvátne zručnosti Starostlivosť o deti pracujúcich rodín Úpadok spoločenskej morálky Urbanizácia Únik príslušníkov strednej triedy (Únik mozgov) Mestské a regionálne plánovanie Úpadok mestských častí	Príklady: Úžerníctvo Nakupovanie na pôžičky Dočasná práca Nelegálne zamestnávanie Gamblerstvo Poskytovatelia pôžičiek Podniky s vysokým tempom práce za nízku mzdu Obchod s drogami Internetové podvody	Príklady: Ovplyvňovanie legislatívy korporáciami Znižovanie početnosti strednej vrstvy Strata pracovných miest Vysoké zdaňovanie Ekonomická nerovnosť Neprimerané prerozdelenie/neprerozdelenie zisku medzi „šéfstvom“ a zamestnancami Dopady zmeny politického zriadenia

7. Prekážky zapríčinené chudobou

Vymedzenie príčin nám odкрýva oblasti realizácie potrebných zmien. Disponabilita realizovať zmeny jednotlivých zložiek však nie je dostačujúca na ich odstránenie. Už sme povedali, že tí, ktorí sa najviac potrebujú zmeniť, zisťujú, že zmeniť sa je veľmi ťažké. Ak je niekto chudobný, je to ešte ťažšie. Pričom zmeny je potrebné realizovať komplexne a kontinuálne na všetkých úrovniach. To znamená uplatnenie totožného postupu pri odstraňovaní bariér ich realizácie. Nasledujúca tabuľka nám znázorňuje bariéry realizácie zmien na štyroch úrovniach realizácie zmien.

Prekážky zmien			
Bariéry spôsobené chudobou	Bariéry spôsobené rodinou a sociálnou situáciou	Bariéry spôsobené komunitnými poskytovateľmi služieb	Bariéry spôsobené spoločnosťou
Kríza/prežívanie/reaktívny spôsob života Neschopnosť plánovať Žitie v prítomnosti Neznalosť skrytých pravidiel iných sociálnych tried	Odpor a sabotáž zo strany rodiny a priateľov Trest/odpustenie za porušenie disciplinárnych vzorcov správania Nízky sociálny	Programy založené na spôsobe myslenia strednej triedy Formálne opatrenia zamerané na realizované úkony a výkon, nie na	Rezortné myslenie a plánovanie Absencia systémových, medzirezortných riešení Nedôvera voči chudobným ľuďom

<p>Nízke zdroje</p> <p>Problémy v spolunažívaní</p> <p>Nedôvera voči inštitúciám strednej vrstvy alebo vlády</p> <p>Polarizovaný spôsob myslenia</p> <p>Poznávacie problémy/schopnosti</p> <p>Strach zo straty blízkych/príbuzných</p> <p>Strach zo straty vlastnej identity</p> <p>Zmierenie sa s osudom</p>	<p>kapitál</p> <p>Potreba mať rešpekt medzi svojimi rovesníkmi</p> <p>Neznalosť skrytých pravidiel ekonomickej triedy</p>	<p>adresáta a dopady</p> <p>Klienti vnímaní ako „biedni“ príjemcovia</p> <p>Neschopnosť povšimnúť si a poznať talent, zručnosti a schopnosti chudobných</p> <p>Ťažkosť robiť organizačné zmeny v záujme klientov</p> <p>Rezortný spôsob uvažovania</p>	<p>Akceptovanie tých, ktorí vykorisťujú najslabších členov spoločnosti</p> <p>Akceptácia vysokých stupňov chudoby</p>
---	---	--	---

II. REALIZAČNÁ ČASŤ

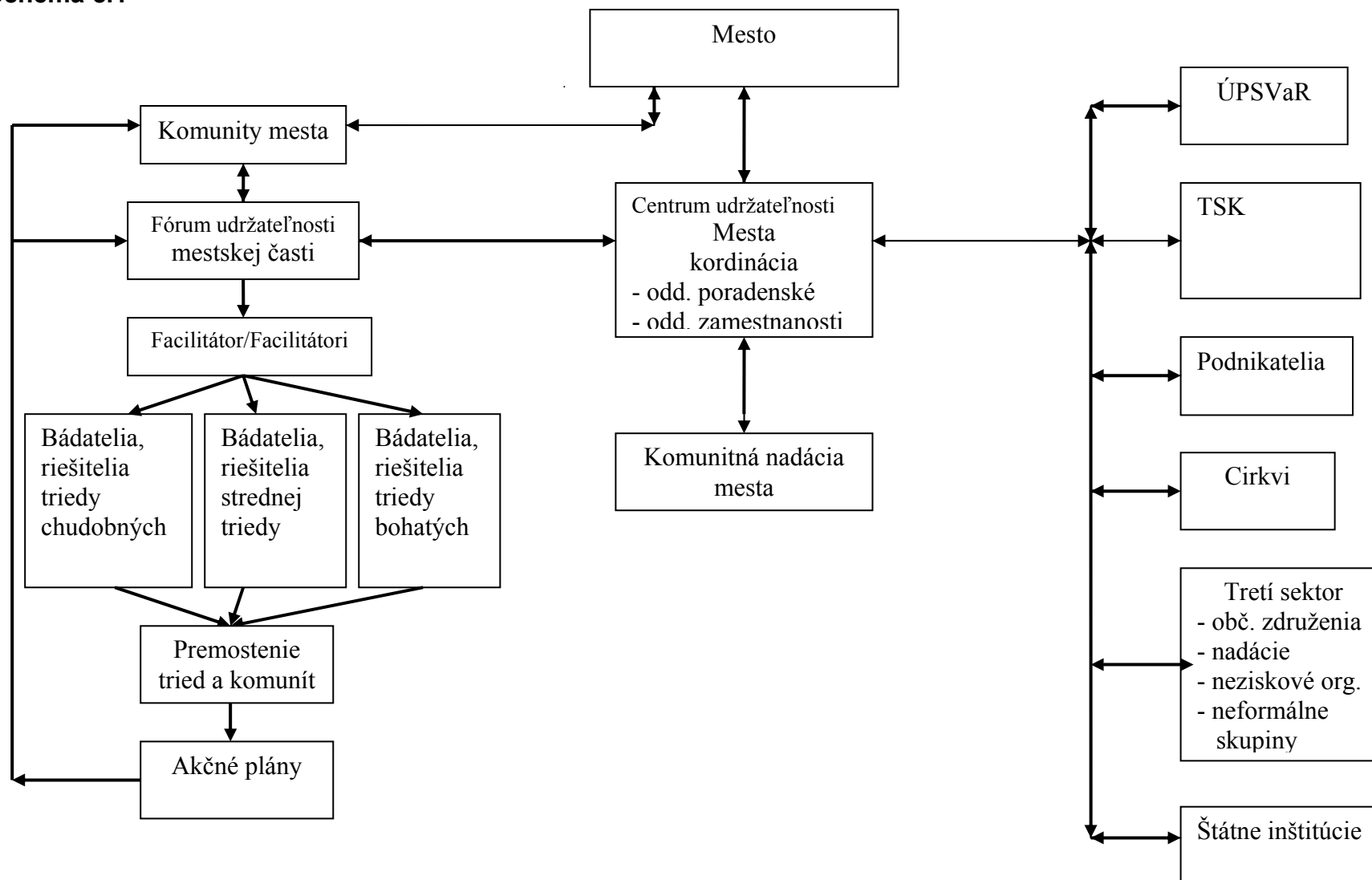
Konkrétna reálna práca s jednotlivcami a s celou komunitou sa odohráva vo vybraných komunitách mesta/mestských častí s podporou miestnej samosprávy, ktorá spravidla aj iniciuje túto prácu.

Na začiatku sa vytvorí skupina záujemcov, ktorí sa tejto práce ujmú a prácu v komunitách koordinujú (v ďalšom túto skupinu voláme fórum udržateľnosti).

Fórum udržateľnosti poverí odborne pripraveného facilitátora/facilitátorov realizovaním odborných školení s názvom „Napredovanie“, ktoré následne monitoruje a vyhodnocuje. Facilitátor uskutočňuje školenia cca v 15 členných skupinách.

Mesto ustanoví odbornú skupinu /inštitúciu Centrum udržateľnosti, ktorá zosieťuje všetky fóra udržateľnosti (podrobnejší popis v ďalšom texte).

Schéma č.1

1. Časť a) – konkrétna práca na úrovni komunit mesta

1.1. Práca s jednotlivcom a rodinou

Nosnou témou realizačnej časti stratégie je práca s jednotlivcom a rodinou. Spôsob práce s jednotlivcom v rámci školenia „Napredovanie“, nezávisí od toho z akej spoločenskej triedy pochádza. Rozdiely v školení nastávajú:

- v tempe školenia, vzhľadom na rôznu dispozíciu a motiváciu účastníkov z rôznych spoločenských tried,
- v osobných výstupoch zo školenia, vzhľadom na rôzny osobný dôvod účasti jednotlivcov z rôznych spoločenských tried.

Jadro práce s jednotlivcom je zamerané na premyslený a vopred pripravený „proces“. Proces je overený praxou a nemožno ho svojvoľne meniť, možno ho však tvorivo rozvíjať. Počas školenia je stále kladený dôraz aj na poznanie pravidiel a noriem strednej triedy, pretože podľa nich sa riadia všetky školy, pracoviská a organizácie.

Rozsah vzdelávania tvorí pätnásť lekcii po 2,5 hodiny. Pre facilitátora je výzvou, aby všetko zvládol v rámci pätnástich lekcii.

1.1.1. Postup jednotlivých krokov:

1. Oboznámenie sa s chudobou v jej širšom kontexte a vytvorenie myšlienkovvej predstavy chudoby a strednej triedy.

- a) Vytvoriť myšlienkovú predstavu chudoby a vedieť navzájom prepojiť jednotlivé problémy, s ktorými chudobní ľudia permanentne žijú.
- b) Vytvoriť myšlienkovú predstavu života strednej triedy.

2. Oboznámenie sa s konceptom skrytých pravidiel rozličných spoločenských tried.

Oboznámiť sa so skrytými pravidlami jednotlivých spoločenských tried, ktoré sa vzťahujú na najdôležitejšie parametre života:

- a) jedlo/strava,
- b) štruktúra rodiny,
- c) hnacie sily,
- d) peniaze,
- e) čas,
- f) osud,
- g) moc,
- h) majetok,
- i) jazyk.

3. Spoznanie vplyvu chudoby na vlastný život.

Vytvoriť vlastný obraz svojho života v chudobe a v obraze popísať jednotlivé väzby medzi príčinami a následkami.

4. Ohodnotenie vlastných zdrojov.

Spoznať a ohodnotiť vlastné osobné zdroje:

- a) Integrita, celistvosť osobnosti
- b) Finančné zdroje
- c) Zdroje emocionálnych podnetov
- d) Zdroje mentálnych podnetov
- e) Zdroje duchovnej pohody
- f) Fyzické zdroje
- g) Podporný systém
- h) Vzťahy a modely správania
- i) Poznanie skrytých pravidiel
- j) Túžba a vytrvalosť.

5. Ohodnotenie zdrojov komunity.

Vyhodnotiť zdroje vlastnej komunity a posúdiť jej možnosti a schopnosti.

6. Zamyslenie sa a následná analýza.

Zhodnotiť vlastnú situáciu a seba samého v rodine a v komunite.

7. Zostavenie vlastného plánu na vytvorenie zdrojov.

Zostaviť vlastný plán využitia a vytvárania osobných zdrojov a naplánovať a realizovať vlastný plán osobných zmien.

8. Monitorovanie vlastnej motivácie a zmeny, ku ktorej v mojom živote už došlo alebo by malo dôjsť.

9. Kontrola a vyhodnocovanie realizácie vlastného plánu využitia a vytvárania osobných zdrojov a vlastného plánu osobných zmien.

Po úspešnom absolvovaní školenia „Napredovanie“ začne absolvent realizovať svoje osobné plány a je schopný zúčastňovať sa spoločných stretnutí na prípravách akčných plánov komunity, resp. mestskej časti. Absolvent je schopný aktívne sa zapojiť do činnosti v prospech komunity.

1.2. Práca s komunitou - rozvoj ľudského a sociálneho kapitálu

Základom premostenia jednotlivých spoločenských tried v komunite je ich vzájomné poznanie sa. Poznanie spoločenských tried medzi sebou pomôže odstrániť prekážky z neznáma a tajomna toho druhého a v neposlednom rade pomôže odstrániť nepriznané predsudky jedných voči druhým. Účasť na školeniach „Napredovanie“ pomáha porozumieť myšlienkovým predstavám jednotlivých spoločenských tried a pomáha rozumieť ich skrytým pravidlám. Preto školenie „Napredovanie“ výrazne zvyšuje vzájomné poznanie sa jednotlivých spoločenských tried a posilňuje porozumenie medzi jednotlivcami rôznych tried.

Vzájomné poznanie sa rôznych jednotlivcov z rôznych spoločenských tried v spoločnej mestskej časti posilňuje vzájomnú zodpovednosť a vytvára dobré predpoklady pre hľadanie spoločných riešení vzájomných problémov.

1.2.1 Úlohy riešiteľov ekonomických tried pri tvorbe udržateľnosti komún

Bádatelia a riešitelia problémov spomedzi chudobných	Bádatelia a riešitelia problémov zo strednej triedy	Bádatelia a riešitelia problémov spomedzi bohatých
Porozumieť ekonomickej diverzite.	Porozumieť ekonomickej diverzite.	Porozumieť ekonomickej diverzite.
Naplánovať vytvorenie osobných zdrojov. Používať osobné a komunitné zdroje na tvorbu osobných a rodinných zdrojov.	Naplánovať vytvorenie osobných zdrojov.	Naplánovať vytvorenie osobných zdrojov.
Pomáhať agentúram a organizáciám naplávať také programy, ktoré budú lepšie poskytovať služby chudobným ľuďom.	Vyškoliť pracovníkov, aby porozumeli ekonomickej diverzite. Naplávať programy, ktoré budú lepšie poskytovať služby chudobným ľuďom.	Pomáhať agentúram a organizáciám naplávať také programy, ktoré pomáhajú ľuďom budovať zdroje.
Zúčastňovať sa na aktivitách rozvoja udržateľnej komunity.	Ovplyvňovať rozvoj stratégií a legislatívy.	Ovplyvňovať rozvoj stratégií a legislatívy pre dobro chudobných ľudí a robotníkov s nízkymi mzdami.
Aktívne sa zúčastňovať na riešení problémov.	Podporovať rozvoj komunitných agentúr a podnikov, ktoré majú hodnotné ciele: prosperitu zamestnancov, klientov a komunity rovnako ako finančnú návratnosť.	Podporovať rozvoj podnikov, ktoré majú hodnotné ciele: finančnú návratnosť, environmentálne práce, blaho zamestnancov, klientov a komunity.
Asistovať ostatným pri tvorbe zdrojov.	Asistovať ostatným pri tvorbe zdrojov.	Asistovať ostatným pri tvorbe zdrojov.

V tejto oblasti sa realizujú kroky, ktoré sú prirodzeným pokračovaním procesu práce s jednotlivcom a sú prepojené na prácu subjektov v komunite.

Bádatelia a riešitelia problémov zo všetkých troch socio-ekonomických tried z rôznych subjektov, ktorí porozumeli ekonomickej diverzite, spoločne pracujú na aktivitách:

1. identifikácie sociálnych zdrojov komunity, hodnotenie komunity
2. plánovania programov, ktoré budú lepšie poskytovať pomoc a služby chudobným ľuďom
3. definovania stratégie zmien a tvorby myšlienkových predstáv prosperity komunity
4. tvorba akčných plánov a iných strategických materiálov

Platí zásada akceptácie všetkých 4 príčin chudoby, preto stratégie zmien budú zasahovať aj do oblasti práce pri odstraňovaní príčin vykorisťovania a politicko-ekonomickej štruktúry usporiadania, kompetencií a vzťahov, pretože, tí, ktorí tvoria politiku, majú veľký vplyv na blahobyť rodín a komún.

Koordinátorom aktivít je fórum udržateľnosti príslušnej komunity. Predĺženou rukou fóra udržateľnosti sú facilitátori – vzdelávatelia, ktorí realizujú školenia s jednotlivcami rôznych komunít a spoločenských tried a zároveň koordinujú stretnutia príprav a tvorby rôznych programov a plánov. Osobná zrelosť, ľudské vlastnosti a odborná profesionálna pripravenosť facilitátorov je kľúčovým predpokladom úspešnej realizácie modelu „Mostov z chudoby“, úspešného školenia programu „Napredovanie“ ako aj úspešných príprav a tvorby strategických rozvojových plánov.

1.3. Vyhodnocovanie a monitorovanie pokroku

Komunity mesta potrebujú nástroj, ktorým budú môcť merať svoju úspešnosť. Tento nástroj by mal byť dostatočne širokospektrálny, aby mohol zaznamenať úspechy v širokom spektre záležitostí týkajúcich sa udržateľnosti komunít. Index sociálneho zdravia je presne takým nástrojom. Index sociálneho zdravia pokrýva:

Indikátory kvality života	
Detská úmrtnosť	Mzdy
Zneužívanie detí	Poistenie zdravotnej starostlivosti
Chudoba detí	Chudoba ľudí starších ako 65 rokov
Samovraždy mládeže	Očakávaná dĺžka života
Užívanie drog deťmi a mládežou do 18 rokov	Násilné trestné činy
Pôrodnosť dievčat do 18 rokov	Dopravné nehody zapríčinené alkoholom
Nedokončenie strednej školy	Cenová dostupnosť bývania
Nezamestnanosť	Nerovnosť v rodinných príjmoch

Index sociálneho zdravia je orientovaný na dlhodobé porovnávanie a vyhodnocovanie udržateľnosti komunít. Pre krátkodobé vyhodnocovanie a monitorovanie je potrebné použiť jednoduchšie kvantitatívne a kvalitatívne ukazovatele:

Kvantitatívne ukazovatele:

- počet mestských častí zapojených do realizácie modelu „Mosty z chudoby“
- počet vytvorených fór udržateľnosti
- počet vyškolených facilitátorov
- počet vyškolených účastníkov školenia „Napredovania“
- počet plánov osobných zmien
- počet rozpracovaných akčných plánov (a iných rozvojových dokumentov)

Kvalitatívne ukazovatele:

- vytvorenie centra udržateľnosti
- vytvorenie strategického partnerstva na úrovni mesta
- vytvorenie nadácie na podporu udržateľného rozvoja mesta

1.4. Budovanie spolupráce - premostenie

Všeobecné princípy budovania spolupráce zástupcov rôznych spoločenských tried a rôznych sektorov (Premosťovací model) sú nasledovné:

1. **Zhromaždiť pri okrúhlym stole všetky spoločenské triedy a rasy**
  - a. Zísť sa pri riešení problémov
  - b. Rozprávať sa s ľuďmi – nie o nich, za nich alebo k nim
2. **Zhromaždiť pri okrúhlym stole všetky sektory**
  - a. Medzi sektory patrí: štátne úrady a organizácie, samospráva, sociálne agentúry, obchodné/súkromné spoločnosti, občianske/mestské agentúry, komunitné a cirkevné organizácie
  - b. Prítomnosť každého sektora je potrebná; stále treba do spolupráce zapájať nový a nový sektor
  - c. Každý sektor hrá kľúčovú úlohu; napr. obchodný sektor vytvára finančný kapitál, niečo, čo iné sektory nedokážu
3. **Zhromaždiť pri okrúhlym stole všetky politické presvedčenia**
  - a. Zabezpečiť dialóg o chudobe a prosperite, ktorý presahuje “bud’/alebo” a zmysluplne adresuje udržateľnosť komunít
  - b. Vyriešiť konkrétne lokálne problémy
4. **Stabilizovať životné prostredie a budovať zdroje**
  - a. Chudoba je definovaná ako stupeň, v ktorom osoba nie je schopná prežiť bez ďalších zdrojov, preto kľúčovým cieľom Mostiacich komunít je budovanie zdrojov
  - b. Budovať zdroje je jednoduchšie, ak každodenná skúsenosť a prostredie, v ktorom ľudia žijú je stabilné
  - c. Na budovanie zdrojov sú potrebné skutky jedinca, rodiny a komunity
5. **Adresovať všetky príčiny chudoby**
  - a. Mostiace komunity musia použiť najobsiahlejší a cielený prístup pri adresovaní všetkých príčin chudoby
  - b. Je oveľa zložitejšie adresovať politické/ekonomické prvky ako individuálne, preto adresnosť musí byť cielená
  - c. Schéma trvalo udržateľného rozvoja komunít je konkrétny prístup k odhaleniu všetkých príčin chudoby, rovnako slúži aj ako nástroj plánovania
6. **Poskytnúť dlhodobú podporu počas prechodného štádia**
  - a. Čím je rozdiel medzi zárobkom jedinca a blahobytom väčší, tým je zložitejšie dostať sa z chudoby
  - b. Stredná trieda a pracujúca chudobná vrstva to taktiež nemá ľahké a počet ľudí, ktorí sa ocitli v chudobe sa zvyšuje. Počas nasledujúcich niekoľkých rokov bude čoraz zložitejšie pomôcť ľuďom dostať sa z chudoby a budovať prosperujúce komunity
  - c. Zapojiť ľudí v chudobe, aby zastrešovali prácu pri prekonávaní prekážok a boli prítomní pri vytváraní nových partnerstiev a prístupov
7. **Vytvoriť trvalo udržateľné komunity**
  - d. Všetky komunity majú za úlohu preniesť vysokú kvalitu života na nasledujúcu generáciu
  - e. Ľudia v chudobe musia byť zahrnutí do skupiny, ktorá “sa ráta” ako súčasť komunity
  - f. Uistiť sa, že cieľom je vytvoriť prosperujúcu, zdravú, trvalo udržateľnú komunitu, v ktorej sa darí každému členovi

1.5. Fórum udržateľnosti

Fórum udržateľnosti je koordinačná inštitúcia na úrovni komunít mesta/ mestských častí, ktorá dohliada na realizáciu práce s vylúčenými občanmi a komunitami vo svojej mestskej časti a organizuje všetky potrebné aktivity v prospech úspešného naplňovania cieľov tejto práce.

Vznik fóra udržateľnosti iniciuje mestská časť, avšak samotné fórum si musí udržať svoju pozíciu politickej a podľa možnosti aj ekonomickej nezávislosti. V opačnom prípade stratí svoj kredit vierohodnej a užitočnej inštitúcie, ktorá slúži bez protekcie všetkým občanom a komunitám v mestskej časti.

Zo začiatku môže byť fórum udržateľnosti neformálnym združením nadšencov aktivít udržateľnosti, alebo sa ho môže ujať mimovládna organizácia rôzneho právneho typu, ktorá vyvíja aktivity podobného druhu. Neskôr sa môže fórum udržateľnosti právne etablovať a vystupovať ako samostatná organizácia. Poslednou možnosťou je situácia, keď sa fórum udržateľnosti stane pobočkou centra udržateľnosti, ktorého pôsobnosť pokrýva územie celého mesta.

Popíšme úlohy fóra udržateľnosti v mestskej časti:

- Realizácia modelu „Mosty z chudoby“
- Realizácia školiaceho programu „Napredovanie“
- Koordinácia partnerstva zainteresovaných organizácií v mestskej časti
- Spolupráca s centrom udržateľnosti
- Základné poradenstvo pre absolventov školenia „Napredovanie“
- Účasť na prípravách akčných plánov a rozvojových plánov mestskej časti

2. Časť b.) – práca na úrovni mesta

2.1. Vytvoriť podporný systém pomoci a prepojenia spolupráce medzi mestom a mestskými časťami

2.1.1. Vytvoriť koordinačné centrum pre riešenie udržateľnosti komunít v meste (Centrum udržateľnosti)

Centrum udržateľnosti je koordinačná inštitúcia na úrovni mesta, ktorá dohliada na realizáciu práce s vylúčenými občanmi a komunitami v meste a organizuje všetky potrebné aktivity tejto práce.

Vznik centra udržateľnosti iniciuje mesto, avšak samotné centrum udržateľnosti si musí udržať svoju pozíciu politickej a podľa možnosti aj ekonomickej nezávislosti. V opačnom prípade stratí svoj kredit vierohodnej a užitočnej inštitúcie, ktorá slúži bez protekcie všetkým občanom a komunitám v meste.

Zo začiatku môže byť centrum udržateľnosti neformálnym združením nadšencov aktivít udržateľnosti, alebo sa ho môže ujať mimovládna organizácia rôzneho právneho typu, ktorá vyvíja aktivity podobného druhu. Neskôr sa môže centrum udržateľnosti právne etablovať a vystupovať ako samostatná organizácia.

Popíšme úlohy centra udržateľnosti v meste :

- Koordinácia realizácie modelu „Mosty z chudoby“, včítane zberu údajov, výskumu a medializácie práce a jej výsledkov
- Koordinácia realizácie školiaceho programu „Napredovanie“
- Vytvorenie a koordinácia partnerstva zainteresovaných organizácií - strategických inštitúcií
- Zosieťovanie všetkých fór udržateľnosti v meste a koordinácia ich činnosti
- Špeciálne poradenstvo a sprevádzanie absolventov školenia „Napredovanie“
- Supervízia pre sociálnych pracovníkov mesta a mestských častí
- Účasť na prípravách rozvojových plánov mesta
- Poradný orgán pre udržateľný rozvoj mesta

Pre plnenie týchto úloh musí mať centrum udržateľnosti minimálne dve oddelenia:

- oddelenie poradenstva,
- oddelenie zamestnanosti.

2.1.2. Založiť mestskú nadáciu

Cieľom nadácie na podporu udržateľného rozvoja mesta je realizácia a podpora činnosti, ktoré budú

- aktivizovať občanov mesta,
- zvyšovať občiansku zodpovednosť,
- posilňovať svojpomoc občanov,
- uplatňovať myšlienky udržateľnosti komunit,
- upevňovať pozíciu strednej triedy.

Nadácia vytvorí podmienky pre vzájomnú pomoc a podporu občanov mesta medzi sebou navzájom.

Pre svoju úspešnú činnosť bude musieť nadácia vytvoriť niekoľko dôležitých nosných programov:

- program filantropie,
- program fundraisingu,
- program dobrovoľníctva,
- grantový program.

2.2. Financovanie

2.2.1 Finančné zdroje

Vzhľadom na charakter navrhovaných opatrení a konkrétnych aktivít v časti A je potrebné zabezpečiť financovanie viaczdrojovo. Finančné zdroje môžeme rozdeliť do týchto hlavných kategórií:

1. Externé – zahraničné finančné zdroje:
  - Euro fondy, finančné mechanizmy,
  - Zahraničné nadačné granty,
  - Zahraničné zbierky a dary,
  - Zahraničné podnikové granty.

2. Externé -domáce (štátne, regionálne) finančné zdroje:
- Verejné zdroje na národnej a miestnej úrovni,
  - Domáce nadačné granty,
  - Domáce podnikové granty,
  - Dary od jednotlivcov,
  - Asignácia 2% z dane z príjmu FO a PO.
3. Interné – finančné zdroje na báze samofinancovania.

V nasledujúcom texte popíšeme konkrétne finančné zdroje, ktoré by bolo možné využiť na financovanie navrhovaných riešení.

DOMÁCE ZDROJE NA ÚROVNI REGIONÁLNYCH SAMOSPRÁV:

TSK MESTO

DOMÁCE ZDROJE NA ÚROVNI ŠTÁTNEJ SPRÁVY (MINISTERSTVA, ŠTÁTNE FONDY):

Dotácie zo štátneho rozpočtu:

Poskytovanie dotácií z rozpočtových kapitol rezortov sa riadi vlastnými predpismi a výnosmi. Informácie a údaje o dotáciách z finančných prostriedkov vyplývajúcich zo zákona o štátnom rozpočte a o dotáciách z výťažku lotérií a iných podobných hier vyplývajúcich zo zákona SNR č. 194/1990 Zb.

Úrad vlády SR: poskytovanie dotácií v súlade s výnosom z predchádzajúceho rozpočtového roku. (Riešenie problémov rómskej komunity).

Ministerstvo financií SR: MF poskytuje príspevky Protidrogovému fondu.

Ministerstvo práce SR: poskytovanie dotácií v súlade s výnosom z predchádzajúceho rozpočtového roku. (humanitné účely mimovládnych organizáciám).

Ministerstvo školstva SR: poskytovanie dotácií v súlade s výnosom z predchádzajúceho rozpočtového roku. (Podpora práce s deťmi a mládežou).

ZAHRANIČNÉ ZDROJE: EUROFONDY, FINANČNÉ MECHANIZMY

Vybrané operačné programy podľa Národného strategického referenčného rámca 2007 – 2013:

OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia (fond ESF) – v pôsobnosti Ministerstva práce SR

Vybrané prioritné osi/opatrenia:

- Podpora sociálnej inklúzie/zvyšovanie profesionality výkonu a budovanie ľudských kapacít v oblasti sociálnej inklúzie (Výzvu vyhlasuje FSR –Fond sociálneho rozvoja),
- Podpora zvyšovania dostupnosti, kvality a efektívnosti služieb starostlivosti, ktoré zlepšujú prístup ohrozených a marginalizovaných skupín populácie na trh práce a do spoločnosti (Výzvu vyhlasuje FSR –Fond sociálneho rozvoja),
- Podpora vytvárania rovnosti príležitostí v prístupe na trh práce .../ Programy vzdelávania a prípravy pre trh práce znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie so zreteľom na osoby z marginalizovaných rómskych komunít (Výzvu vyhlasuje FSR –Fond sociálneho rozvoja),
- Podpora vytvárania rovnosti príležitostí v prístupe na trh práce .../podpora tvorby nových pracovných miest vrátane projektov podpory samozamestnania... (Výzvu vyhlasuje FSR – Fond sociálneho rozvoja),

- Podpora zosúladenia rodinného a pracovného života (Výzvu vyhlasuje FSR –Fond sociálneho rozvoja),

OP Vzdelávanie (fond ESF) – v pôsobnosti Ministerstva školstva SR

Vybrané opatrenia:

- Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít,
- Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne osôb s osobitnými vzdelávacími potrebami,
- Podpora ďalšieho vzdelávania.

Všetky výzvy sú vyhlasované prostredníctvom Agentúry Ministerstva školstva SR pre štrukturálne fondy EU (ASFEU).

Lokálna stratégia komplexného prístupu – v pôsobnosti Úradu vlády SR/Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity

Pilotná výzva na predkladanie žiadostí, ktorá bola vyhlásená 4.12.2008 a má priebežný charakter. Žiadosti sa prijímajú do 20.12.2009.

Výzvy na predkladanie žiadosti o poskytnutie podpory Lokálnej stratégie komplexného prístupu je „Zvýšenie zamestnanosti a vzdelanostnej úrovne príslušníkov Marginalizovaných rómskych komunít a zlepšenie ich životných podmienok.“

Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity s riadiacimi orgánmi pre 6 operačných programov (ROP, OP V, OP ZaSI, OP KaHR, OP ŽP, OP Z), ktoré v zmysle NSRR pre programové obdobie 2007-2013 spadajú pod komplexný prístup, vymedzil oblasti pôsobenia v prospech marginalizovaných rómskych komunít. Na základe potrieb vytypovaných oblastí/mikroregiónov a predpokladu realizácie komplexných projektov bola určená indikatívna alokácia na realizáciu komplexných projektov na úrovni NSRR vo výške 200 miliónov EUR.

FINANČNÝ MECHANIZMUS EHP A NÓRSKY FINANČNÝ MECHANIZMUS:

Čerpanie prostriedkov z finančných mechanizmov sa na Slovensku realizuje nasledovnými formami pomoci:

Individuálny projekt je ekonomicky nedeliteľný súbor prác s jasne identifikovaným cieľom. Môže obsahovať jeden alebo viac podprojektov. Minimálna výška príspevku zo zdrojov finančných mechanizmov je 250 tis. EUR.

Blokové granty sú fondy vytvorené s jasne definovaným účelom, z ktorých je možné poskytnúť finančnú pomoc jednotlivcom, organizáciám alebo inštitúciám. Blokované granty sú zamerané na pomoc pri implementácii projektov, kde konečný užívateľ je príliš malý na to, aby jeho projekt bol z hľadiska efektívnosti nákladov administrovaný na individuálnej báze.

Blokované granty pre tretí sektor:

- Blokovaný grant pre sociálne záležitosti (výzvy vyhlasuje sprostredkovateľ nadácia SOCIA)
- Blokovaný grant pre trvalo udržateľný rozvoj (výzvy vyhlasuje sprostredkovateľ Ekopolis).

ŠVAJČIARSKY FINANČNÝ MECHANIZMUS:

Hlavným cieľom aktivít podporovaných zo Švajčiarskeho finančného mechanizmu je znižovanie ekonomických a sociálnych disparít v rámci územia EÚ a zabezpečenie zásady trvalo udržateľného rozvoja v nasledovných prioritných oblastiach:

- Bezpečnosť a stabilita;
- Životné prostredie a infraštruktúra;
- Súkromný sektor;
- Ľudský a sociálny rozvoj;
- Osobitné prídely (Blokový grant, Twinningový blokovaný grant).

ĎALŠIE EXTERNÉ ZDROJE FINANCOVANIA:

- Asignácia 2% z dane fyzických a právnických osôb: po založení neziskovej organizácie „Centrum udržateľnosti“ a splnení formálnych registračných podmienok je možné využiť aj túto formu financovania.
- Podpora zo strany podnikateľského sektora : Obrovskou šancou je využiť potenciálnu priazeň podnikateľov pri spracovaní programu fundraisingu pre komunitnú nadáciu mesta.
- Dary od jednotlivcov: individuálna podpora jednotlivcov – fyzických osôb vo forme peňažných resp. nepeňažných darov, ktoré sú účelovo viazané.

INTERNÉ ZDROJE (SAMOFINANCOVANIE):

- pravidelné členské príspevky (napr. od zakladateľov, resp. členov správnej rady).
- čiastočné spoplatnenie niektorých poskytovaných služieb.
- podnikateľská činnosť založenej inštitúcie „Centrum udržateľnosti“ (komerčné poskytovanie služieb: napr. akreditované kurzy/školenia pre tretie subjekty).